

K. MARX

LOUIS BONAPARTEN BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA

K. MARXIN ESIPUHE TOISEEN PAINOKSEEN

Varhain kuollut ystäväni *Joseph Weydemeyer*¹ aikoi ryhtyä julkaisemaan New Yorkissa poliittista viikkolehteä tammikuun 1. päivästä 1852. Hän pyysi minua kirjoittamaan sitä varten valtiokaappauksen historian. Niinpä kirjoitinkin hänelle helmikuun puoliväliin asti joka viikko artikkelia nimeltä „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista”. Mutta sillä välin Weydemeyerin alkuperäinen suunnitelma raukesi. Sen sijaan keväällä 1852 hän ryhtyi julkaisemaan kuukausijulkaisua „*Die Revolution*”, jonka ensimmäisen vihkon muodostaa kirjoitukseni „Brumairekuun kahdeksastoista”. Muutama sata kappaletta löysi silloin tien Saksaan joutumatta kuitenkaan varsinaisille kirjamarkkinoille. Muuan äärimmäisen radikaaliksi tekeytyvä saksalainen kirjakauppias, jolle tarjosin levitystyötä, vastasi todellisella siveellisellä kauhistuksella sellaiseen „ajallisesti sopimattomaan pyyntöön”.

Sanotusta selviää, että kyseinen kirjoitelma syntyi tapausten välittömän paineen alla eikä sen historiallinen aineisto ulotu helmikuuta (1852) pidemmälle. Sen nykyinen uusintapainos johtuu osittain kysynnästä kirjakaupoissa, osittain Saksassa olevien ystäväni vaatimuksesta.

¹ Amerikan kansalaissodan aikana St. Louisin piirin sotilaskomendantti. (*Marxin huomautus.*)

Teoksista, jotka ovat käsitelleet samaa aihetta suunnilleen samaan aikaan kuin minä, on syytä mainita vain kaksi: *Victor Hugon „Napoléon le Petit”*¹ ja *Proudhonin „Coup d'état”*².

Victor Hugo rajoittuu esittämään purevia ja älykkäitä syytöksiä valtiokaappauksen vastaavaa toimittajaa vastaan. Itse tapahtuma näyttää hänen kuvaamanaan olevan kuin salama kirrkaalla taivaalla. Hän pitää sitä vain yksityisen henkilön väkivallantekona. Hän ei huomaa, että hän tekee tuosta yksilöstä suuren pienen asemesta, katsoessaan tämän omanneen sellaisen persoonallisen aloitevoiman, jollaiselle ei ole vertaa maailmanhistoriassa. Proudhon puolestaan koettaa esittää valtiokaappauksen edelläkäyneen historiallisen kehityksen tulokseksi. Valtiokaappauksen historiallinen rakennelma muuttuu hänellä kuitenkin vähitellen tuon kaappauksen sankarin historialliseksi puolustamiseksi. Hän tekee siis niin sanottujen *objektiivisten* historioitsijoittemme virheen. Minä sitä vastoin osoitan, miten *luokkataistelu* Ranskassa loi tilanteen ja olosuhteet, jotka antoivat keskin kertaiselle ja groteskille persoonalle mahdollisuuden esittää sankarin osaa.

Kyseisen kirjasen uudelleenmuokkaaminen olisi riistänyt siltä sen omalaatuisen värityksen. Siksi olen tyytynyt vain korjamaan painovirheet ja poistamaan eräitä nykyisin jo käsittämättömiä viittauksia.

Kirjoitelmani loppulause: „Mutta jos keisarinviitta viimein putoaa Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava maahan Vendôme-pylvään huipulta” on jo käynyt toteen.

Eversti Charras aloitti hyökkäyksen Napoleon-kulttia vastaan vuoden 1815 sotaretkeä käsittelevällä teoksellaan. Sittermin ja etenkin viime vuosina Ranskan kirjallisuus on historiantutkimuksen, arvostelun, satiirin ja sukkeluuksien aseina tehnyt kokonaan lopun Napoleon-legendasta. Ranskan ulkopuolella tämä perinnäisen kansanuskon valtava romahdus, tämä suunnaton henkinen vallankumous sai osakseen vähän huomiota ja vielä vähemmän sitä ymmärrettiin.

Lopuksi toivon, että kirjoitelmani auttaa poistamaan varsinkin nyt Saksassa yleiseksi tulleen koulufraasin niin sanotusta *caesarismista*. Tämän pintapuolisen historiallisen analogian ohella unohdetaan pääasia, nimittäin se, että vanhassa Roomassa luokkataistelua käytiin vain pienen etuoikeutetun vähemmistön piirissä, vapaiden rikkaiden ja vapaiden köyhien välillä, samalla kun suuri, tuottavaa työtä tekevä väestönjoukko, orjat, muodosti vain passiivisen jalustan taisteleville. Unohdetaan *Sismondin*

¹ „Napoléon le Petit” — „Napoleon Pieni”. *Toim.*

² „Coup d'état” — „Valtiokaappaus”. *Toim.*

sattuva lausunto: Rooman proletariaatti eli yhteiskunnan kustannuksella, kun taas nykyajan yhteiskunta elää proletariaatin kustannuksella. Kun antiikin päivien ja nykyajan luokkataistelun aineelliset, taloudelliset ehdot ovat niin täysin erilaiset, ei tuon taistelun synnyttämällä poliittisillakaan luomuksilla voi olla enempää yhteistä kuin Canterburyn arkkipiispalla ja ylipappi Samuelilla.

Karl Marx

Lontoo, kesäkuun 23. päivänä 1869

Kirjoittanut K. Marx teoksensa „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista” toista painosta varten, joka ilmestyi Hampurissa 1869

*Julkaistaan toisen painoksen tekstin mukaan
Käännös saksasta*

F. ENGELSIN ESIPUHE KOLMANTEEN SAKSALAISEEN PAINOKSEEN

Se, että kolmenkymmenen kolmen vuoden kuluttua teoksen „Brumairekuun kahdeksastoista” ensimmäisen painoksen ilmestymisen jälkeen on käynyt tarpeelliseksi sen uusintapainos, on todistuksena siitä, ettei tuo teos ole tähän mennessä kadottanut yhtään arvoaan.

Ja se oli todella nerokas teos. Välittömästi sen tapahtuman jälkeen, joka oli hämmästyttänyt koko poliittista maailmaa kuin salama kirkkaalta taivaalta, tapahtuman, jota eräät kiroisivat siveellisen suuttumuksen äänekkäin huudoin ja jonka toiset hyväksyivät pelastuksena vallankumouksesta ja rangaistuksena vallankumouksen hairahduksista, mutta jota kaikki vain kummastelivat ja jota kukaan ei ymmärtänyt — välittömästi tämän tapahtuman jälkeen Marx kirjoitti lyhyen ja purevan teoksen, jossa hän, alkaen helmikuun päivistä, esitti koko Ranskan historian tapahtumat sisäisine yhteyksineen, selitti joulukuun 2. päivän ihmeen tuon yhteyden luonnolliseksi ja välttämättömäksi tulokseksi eikä hänen tällöin tarvinnut kertaakaan kohdella valtiokaappauksen sankaria muutoin kuin ansaitun ylenkatseellisesti. Ja tuo kuva oli piirretty niin mestarillisesti, että jokainen myöhemmin tehty uusi paljastus on tuonut vain uusia todistuksia siitä, kuinka oikein se kuvastaa todellisuutta. Tällainen päivänhistorian erinomainen ymmärtäminen, tällainen tapahtumien selvä oivaltaaminen niiden tapahtumishetkellä on todella verratonta.

Mutta siihen tarvittiinkin Marxin tarkkaa Ranskan historian tuntemusta. Ranska on se maa, missä historialliset luokkataistelut on enemmän kuin missään muualla viety joka kerta ratkaisuun asti ja missä siis myös ovat jyrkkäpiirteisimminkin tulleet esiin ne vaihtelevat poliittiset muodot, joiden sisällä nuo

luokkataistelut liikkuvat ja joissa niiden tulokset ilmenevät. Ranska, tuo feodalismin keskus keskiajalla, yhtenäisen sääty-monarkian mallimaa renessanssin ajoista asti, murskasi suuressa vallankumouksessa feodalismin ja pystytti porvariston puhtaasti herruuden klassillisemmin, kuin mikään muu maa Euroopassa. Ja myös ylös pyrkivän proletariaatin taistelu hallitsevaa porvaristoa vastaan esiintyy tässä maassa niin kärkevässä muodossa, ettei sellaista missään muualla tunneta. Tämä oli se syy, jonka vuoksi Marx tutki erikoisen halukkaasti ei ainoastaan Ranskan aikaisempaa, vaan myös sen nykyluokkain historiaa kaikissa yksityiskohdissaan, kokosi aineistoa myöhempää käyttämistä varten ja siksi tapahtumat eivät koskaan tulleet hänelle yllätyksenä.

Mutta tähän liittyi vielä toinenkin seikka. Nimenomaan Marx sai ensimmäisenä selville historian suuren liikunnanlain, jonka mukaan kaikkinaisen historiallinen taistelu — käytäköön sitä sitten politiikan, uskonnon, filosofian tai muulla ideologian alalla — on todellisuudessa vain yhteiskunnallisten luokkien taistelun enemmän tai vähemmän selvää ilmenemistä, ja näiden luokkien olemassaolo ja samalla myös niiden väliset yhteentörmäykset johtuvat vuorostaan niiden taloudellisen aseman kehityksestä, tuotannon luonteesta ja tuotantotavasta sekä siitä määrättyvästä vaihdosta. Tämä laki, jolla on historialle samanlainen merkitys kuin energian muuttumisen lailla luonnontieteelle, antoi hänelle myös tässä tapauksessa avaimen Ranskan toisen tasavallan historian ymmärtämiseen. Hän kokeili lakiaan tässä tämän historian perustalla, ja kolmenkymmenen kolmen vuoden kuluttuakin meidän täytyy sanoa, että tuo kokeilu on onnistunut loistavasti.

Friedrich Engels

Kirjoittanut F. Engels esipuheeksi K. Marxin „Louis Bonaparten brumaire-kuun kahdeksastoista” teoksen kolmannen painokseen, joka ilmestyi Hampurissa 1885

Julkaistaan kolmannen painoksen tekstin mukaan Suomeen saksasta

**LOUIS
BONAPARTEN BRUMAIREKUUN
KAHDEKSASTOISTA**

I

Hegel huomauttaa jossakin, että maailmanhistorian kaikki suuret tapahtumat ja henkilöt esiintyvät niin sanoaksemme kahdesti. Hän on unohtanut lisätä: kerran murhenäytelmässä, toisen kerran farsissa. Caussidière Dantonina, Louis Blanc Robespierrenä, vuosien 1848—1851 vuoripuolue vuosien 1793—1795 vuoripuolueena, veljenpoika setänä. Ja samanlaisena karikatyyrina ovat olosuhteet, joissa brumairekuun kahdeksannentoista toinen laitos julkaistiin!

Ihmiset tekevät itse omaa historiaansa, mutta he eivät tee sitä mielensä mukaan, he eivät tee sitä omavalintaisissa, vaan välittömästi olemassaolevissa, annetuissa ja perinnöksi jääneissä olosuhteissa. Kaikkien kuolleiden sukupolvien perinteet painavat vuorenraskaina elävien aivoja. Ja juuri kun he näyttävät olevan suorittamassa kumousta olosuhteissa ja omassa itsessään, luomassa jotakin sellaista, jota vielä koskaan ei ole ollut olemassa, juuri sellaisina vallankumouksellisen kriisin kausina he manaavat hätääntyneinä menneisyyden henkiä palvelukseensa, lainaavat niiden nimet, taistelutunnukset ja puvut, esittääkseen maailmanhistorian uutta näytöstä näissä kunnianarvoisissa vanhoissa valepuvuissa ja lainakielellä. Niin naamioi Luther itsensä apostoli Paavaliksi, vuosien 1789—1814 vallankumous koristautui milloin Rooman tasavallaksi, milloin Rooman keisarikunnaksi, ja vuoden 1848 vallankumous ei keksinyt mitään parempaa, kuin parodioida väliin vuotta 1789, väliin vuosien 1793—1795 vallankumouksellisia perinteitä. Niinpä vasta-alkaja, joka on opetellut uuden kielen, aina kääntää sen äidinkielelleen, mutta vasta sitten hän on omaksunut uuden kielen hengen ja vasta sitten hän saattaa käyttää sitä vapaasti, kun hän tulee toimeen ilman käännöstä eikä muistele siinä perinnäistä kieltään.

Tuota vainajien maailmanhistoriallista esiinmanaamista tarkkaillessa havaitsee heti silmiinpistävää erilaaisuutta. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, St. Just, Napoleon — nämä Ranskan vanhan vallankumouksen sankarit samoin kuin puolueet ja kansan suuret joukot suorittivat roomalaisissa puvuissa ja roomalaiset fraasit huulillaan oman aikansa tehtävän — vapauttivat kahleista ja pystyttivät nykyaikaisen *poroarillisen* yhteiskunnan. Toiset murskasivat pirstaleiksi feodalismien perustan ja

niittivät ne feodaalipäät, jotka sillä olivat kasvaneet. Toinen loi Ranskassa olosuhteet, joiden vallitessa vasta voitiin kehittää vapaata kilpailua, käyttää parsellisoitua maaomaisuutta hyväksi ja ottaa kansakunnan teollinen kahleista vapautunut tuotantovoima käytäntöön, ja Ranskan rajojen ulkopuolella se lakaisi kaikkialla pois feodaaliset laitokset, mikäli se oli tarpeellista vastaavanlaisen, ajanmukaisen ympäristön luomiseksi Ranskan porvarilliselle yhteiskunnalle Euroopan mannermaalla. Kun uusi yhteiskuntamuodostuma oli valmis, katosivat oitis ikivanhat jättiläiset ja niiden mukana jälleen henkiinherännyt roomalaisuus — nuo Brutukset, Gracchukset, Publicolat, tribuunit, senaattorit ja itse Caesarin. Porvarillinen yhteiskunta oli järkevän käytännöllisenä synnyttänyt todelliset tulkkinsa ja äänitorvensa: Sayt, Cousinit, Royer-Collardit, Benjamin Constantit ja Guizot't. Sen todelliset sotapäälliköt istuivat liikekonttorien pöytien takana ja paksupäinen Ludvig XVIII oli sen valtiollisena päämiehenä. Antauduttuaan kokonaan rikkauden luomiseen ja rauhalliseen kaupalliseen kilpataisteluun tämä yhteiskunta ei enää käsittänyt, että roomalaisajan haamut olivat vartioineet sen kehtoa. Mutta epäsankarillisenakin, jollainen porvarillinen yhteiskunta on, se oli kuitenkin tarvinnut sankarillisuutta, uhrautuvaisuutta, hirmuvaltaa, kansalaissotaa ja kansojen taistelua tullakseen maailmaan. Ja sen gladiaattorit löysivät Rooman tasavallan klassillisen ankarista perinteistä ne ihanteet ja taidemuodot, sen itsepetoksen, jota he tarvitsivat salatakseen itseltään taistelunsa ahtaan porvarillisen sisällön ja pysyttääkseen intonsa suuren historiallisen murhenäytelmän tasolla. Samalla tavoin oli Cromwell ja Englannin kansa vuosisataa aikaisemmin, toisella kehitysasteella, lainannut Vanhan Testamentin kielen, intohimot ja illuusiot porvarillista vallankumoustaan varten. Kun todellinen päämäärä oli saavutettu, kun Englannin yhteiskunnan porvarillinen muodonvaihdos oli suoritettu loppuun, Locke syrjäytti Habakukin.

Vainajien eloonherättämisen tarkoituksena näissä vallankumouksissa oli siis uusien taistelujen saattaminen kunniaan eikä vanhojen parodioiminen, sen tarkoituksena oli liioitella annettua tehtävää mielikuvituksessa eikä paeta ratkaisemasta sitä todellisuudessa, sen tarkoituksena oli löytää jälleen vallankumouksen henki eikä toimittaa sen aavetta uudelleen vaellukselle.

Vuosina 1848—1851 kierteli maata vain vanhan vallankumouksen aave alkaen Marrastista, tuosta keltahansikkaisesta ukko Baillyksi naamioituneesta tasavaltalaisesta aina siihen seikkailijaan asti, joka kätki triviaalisen inhottavat piirteensä Napoleonin rautaisen kuolinnaamion peittoon. Kokonainen kansa, joka luulee vallankumouksella kiihdyttäneensä historiallisen liikkeen voimaa, havaitseekin äkkiä joutuneensa siirretyksi takai-

sin edesmenneeseen aikakauteen, ja ettei entisyyden paluusta olisi mitään epäilystä, herätetään henkiin vanha todellisuus, vanha ajanlasku, vanhat nimet, vanhat asetukset, joiden luultiin jo kauan sitten kuuluvan muinaistutkimuksen piiriin, ja vanhat kätyrit, joiden luultiin jo ammuin mädänneen. Kansakunta on kuin se Bedlamin¹ hullu englantilainen, joka kuvittelee elävänsä muinaisten faaraoitten aikaa ja valittaa päivästä päivään, miten ankarasti hänen täytyy raataa kullankaivajana Etiopian vuorikaivoksissa maanalaiseen vankiluolaan teljetynä, otsallaan himmeästi valaiseva lamppu, takanaan orjavouti pitkine vuosikineen ja kaivosaukolla sekava joukko barbaarisotamiehiä, jotka eivät ymmärrä enempää toistensa kuin pakkotyöläistenkään puhetta, sillä kaikki puhuvat eri kieltä. „Ja minun täytyy alistua kaikkeen tähän”, huokaa hullu englantilainen, „minun, vapaana syntyneen brittiläisen, hankkiakseni kultaa muinaisille faaraoille”. „Maksaakseni Bonaparte-suvun velat”, huokaa Ranskan kansa. Tuo englantilainen, ollessaan täydessä järjessään, ei voinut päästä eroon päähän piintyneestä kullanhankkimisajatuksesta. Ranskalaiset eivät vallankumousta suorittaessaan voineet päästä eroon Napoleon-muistoista, mitä todisti vuoden 1848 joulukuun 10. päivän vaali. He kaipasivat vallankumouksen vaaroista takaisin Egyptin lihapadoille, ja vastauksena oli vuoden 1851 joulukuun 2. päivä. He eivät saaneet vain vanhan Napoleonin karikatyyriä, vaan he saivat myös itse vanhan Napoleonin karikoituna, sellaisena, jollaiselta hän olisi pakostakin näyttänyt yhdeksänentoista vuosisadan puolivälissä.

Yhdeksänentoista vuosisadan yhteiskunnallinen vallankumous voi ammentaa runoutensa vain tulevaisuudesta, muttei menneisyydestä. Se ei voi alkaa, ennen kuin se on pyyhkäissyt olemattomiin kaiken menneisyyteen kohdistuvan taikauskon. Varhaisemmat vallankumoukset tarvitsivat menneisyyden maailmanhistoriallisia muistoja ollakseen tajuamatta omaa sisältöään. Yhdeksänentoista vuosisadan vallankumouksen täytyy antaa kuolleiden haudata kuolleen tajutakseen oman sisältönsä. Ennen fraasi oli sisältöä tärkeämpi, nyt on sisältö fraasia tärkeämpi.

Helmikuun vallankumous oli ylläkkö, *yllätys* vanhalle yhteiskunnalle, ja kansa julisti tämän odottamattoman *äkkiylläkö*n maailmanhistorialliseksi teoksi, josta uusi aikakausi oli alkava. Joulukuun 2. päivänä helmikuun vallankumous katoaa taitavan huijarin tempun ansiosta, eikä häviölle näykään jäävän enää monarkia, vaan ne liberaaliset myönnytykset, jotka vuosisataisella taistelulla oli monarkialta otettu. Sen sijaan, että *yhteiskunta* olisi valloittanut itselleen uuden sisällön, *valtio* näyttää

¹ *Bedlam* — mielisairaala Englannissa. *Toim.*

vain palanneen vanhimpaan muotoonsa, miekan ja papinkaavun hävyttömättömän yksinkertaiseen herruuteen. Niinpä vuoden 1848 helmikuun coup de main¹ on vastauksena vuoden 1851 joulukuun coup de tête². Millainen voitto, sellainen häviö. Eikä väliaika kuitenkaan kulunut hyödyttömästi. Vuosina 1848—1851 ranskalainen yhteiskunta kävi jälkeensä, vieläpä lyhintä tietä, koska se oli vallankumouksellinen, läpi ne opetukset ja kokemukset, joiden olisi säännönmukaisen, niin sanoakseni akateemisesti oikean kehityksen puitteissa pitänyt edeltää helmikuun vallankumousta, jotta tämä olisi ollut jotain enemmän kuin pelkkää pinta-järkytystä. Yhteiskunta näyttää nyt taantuneen lähtökohtaansaikin taemmaksi; todellisuudessa sen on ensin luotava itselleen vallankumouksellinen lähtökohta, tilanne, olosuhteet, edellytykset, joiden vallitessa uudenaikainen vallankumous vain muodostuikin totiseksi todeksi.

Porvarilliset vallankumoukset, kuten esim. kahdeksantoista vuosisadan vallankumoukset, ryntäävät nopeasti voitosta voittoon, niiden dramaattiset efektit ovat toinen toistaan voimakkaampia, ihmiset ja tapahtumat erottuvat taustastaan kuin tulenpalavat timantit, hurmos on jokaisen arkipäivänkin henkenä; mutta ne ovat lyhytikäisiä, ne ovat pian saavuttaneet huippukohdansa, ja yhteiskuntaa vaivaa pitkälinen kohmelo, ennen kuin se kykenee selvin päin omaksumaan myrsky- ja kiihkokautensa saavutukset. Sitä vastoin proletaariset vallankumoukset, jollaisia ovat yhdeksäntoista vuosisadan vallankumoukset, arvostelevat alati itseään, keskeyttävät tuon tuostakin kulkunsa, palaavat takaisin siihen, mikä näytti jo loppuun suoritetulta, alkaakseen sen jälleen alusta, pilkkaavat säälimättömän perin pohjaisesti ensi yrittystensä puolinaisuuksia, heikkouksia ja surkeuksia, ne näyttävät iskevän kumoon vastustajansa vain siksi, että tämä imisi maasta uusia voimia ja nousisi jälleen entistä jättiläismäisempänä, perääntyvät yhä uudelleen oman päämääränsä epämääräisen valtavuuden edessä, kunnes muodostuu tilanne, joka tekee kaikkinaisen perääntymisen mahdottomaksi ja kunnes itse olosuhteet vaativat:

Hic Rhodus, hic salta!³
Tässä on ruusu, tanssi tässä!

Jokaisen keskitason tarkkailijankin, vaikkei hän olisikaan askel askeleelta seurannut Ranskan tapahtumien kehitystä, täytyi

¹ *coup de main* — äkkiylläkkö. *Toim.*

² *coup de tête* — ajattelematon teko. *Toim.*

³ Sanonta on eräästä Aisopoksen faabelista, missä kerrotaan eräästä kerskailijasta, joka todistajiin vedoten väitti kerran Rhodos saarella tehneensä mainion hypyn. Hänelle vastattiin: „Jos se on totta, niin et tarvitse todistajia; tässä on Rhodos, hyppää tässä!” Toisin sanoen, todista teoin, mihiin pystyt. *Toim.*

muuten aavistaa, että tuota vallankumousta odotti ennenkuulumaton häpeä. Ei tarvinnut muuta kuin kuunnella sitä itsetyytyväistä voitonriemuista nalkutusta, millä herrat demokraatit onnittelivat toisiaan vuoden 1852 toukokuun toisen sunnuntain¹ ihmeitätekevien seurausten johdosta. Tuo vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai oli heidän aivoissaan kiteytynyt päänäpintymäksi, dogmiksi, samanlaiseksi kuin kiliastien aivoissa se päivä, jona piti tapahtua Kristuksen uuden tulemisen ja alkaa tuhatvuotisen valtakunnan. Heikkous oli nytkin kuten aina pelastautunut luottamalla ihmeeseen, se luuli voittaneensa vihollisen, kun oli manannut sen mielikuvituksessaan olemattomiin ja kadottaen kaiken todellisuudentajun ylistäessään toimettomana pilviin tulevaisuutta ja suurtekoja, joita se hautoi mielessään, muttei vielä halunnut saattaa julkisuuteen. Nuo sankarit, jotka koettavat kieltää toteen näytetyn kyvyttömyytensä osoittamalla myötätuntoisuutta toisiaan kohtaan ja yhdistymällä ryhmäksi, olivat jo sitoneet kimpunsu kasaan ja otettuaan ennakkomaksuna laakeriseppeleensä puuhasivat paraikaa arvopaperimarkkinoilla diskontataksaan oletetut tasavallat, joita varten he olivat kaikkensa hiljaisuudessa heille ominaisella vaatimattomuudella järjestäneet huolehtivasti hallitushenkilökunnan. Joulukuun 2. päivä oli heille kuin salaman isku kirkaalta taivaalta, ja kansat, jotka aran mielenmasennuksen aikoina antavat mielellään kovaäänisimmän huutajan vaientaa salaisen pelkonsa, vakuuttuivat ehkä siitä, että olleet ja menneet ovat nyt ajat, jolloin hanhien kaakatus saattoi pelastaa Kapitoliumin.

Perustuslaki, kansalliskokous, dynastiset puolueet, siniset ja punaiset tasavaltalaiset, Afrikan sankarit, ukkosenjylinä puhujalavoilla, päivälehdistön kalevantulet, koko kirjallisuus, politiikan nimimiehet ja tieteen kuuluisuudet, siviililaki ja rikosoikeus, veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus ja vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai — kaikki tuo katosi kuin harhakuva sellaisen miehen manaussanoista, jota hänen vihollisensä eivät tunnusta velhoksi. Yleinen äänioikeus sai jäädä hetkeksi eloon nähtävästi vain sitä varten, jotta se kaiken maailman nähden omakätisesti kirjoittaisi testamenttinsa ja julistaisi itse kansan nimessä: „Kaikki mikä syntyyne, häviönsä ansaitsee”.²

Ei riitä, jos sanotaan niinkuin ranskalaiset, että heidän kansakuntansa yllätettiin. Kansakunnalle ja naiselle ei anneta anteeksi sitä varomattomuuden hetkeä, jona ensimmäinen vastaantullut seikkailija voi tehdä asianomaiselle väkivaltaa. Sellaisilla sanankäänteillä arvoitusta ei ratkaista, vaan sanotaan asia vain toisin

¹ Mainittuna päivänä kului umpeen tasavallan presidentin toimintakausi, jota paitsi perustuslain mukaan ei entinen presidentti voinut tulla valituksi uudelleen. *Toim.*

² Mefistofeleen sanat Coethen „Faustista”. *Toim.*

sanoin. Yhä jää selitettäväksi, kuinka kolme huijaria noin vain kykeni yllättämään 36-miljoonaisen kansakunnan ja vastarintaa kohtaamatta viemään sen vankeuteen.

Kerratkaamme pääpiirteissään Ranskan vallankumouksen vaiheet helmikuun 24. pstä 1848 vuoden 1851 joulukuuhun.

Kolme pääjaksoa ovat ilmeisen selvää: *helmikuunjakso*; toukokuun 4. pstä 1848 toukokuun 28. päivään 1849: *tasavallan muodostumisjakso* eli *perustavan kansalliskokouksen jakso*; toukokuun 28. pstä 1849 joulukuun 2. päivään 1851: *perustallaisen tasavallan eli lakiasäättävän kansalliskokouksen jakso*.

Ensimmäistä jaksoa helmikuun 24. pstä eli Louis-Philippen kukistamisesta toukokuun 4. päivään 1848, jolloin perustava kokous kokoontui, varsinaista *helmikuunjaksoa*, voidaan nimittää vallankumouksen *prologiksi*. Sen luonne ilmeni virallisesti siinä, että sen improvisoima hallitus itse julisti itsensä *väliaikaiseksi*, ja kuten hallitus, niin myös kaikki muukin, mitä tuona ajanjaksona pantiin alulle, koeteltiin ja sanottiin, oli olevinaan *väliaikaista*. Ei kukaan eikä mikään rohjennut ottaa itselleen oikeutta olla olemassa ja todella toimia. Kaikki vallankumousta valmistaneet tai sen kulkua määränneet ainekset: dynastinen oppositio, tasavaltalainen porvaristo, demokraattis-tasavaltalainen pikkuporvaristo, sosialidemokraattinen työväki saivat väliaikaisesti paikan helmikuun-*hallituksessa*.

Ja toisin ei voinutkaan olla. Helmikuun päivien tarkoituksena oli alkuaan saada aikaan vaalireformi, jonka avulla itse omistavan luokan keskuudessa laajennettaisiin valtiollisesti etuoikeutettujen piiriä ja kukistettaisiin rahaylimystön ehdoton herruus. Mutta kun tilanne kehittyi todella yhteenotoksi, kun kansa nousi barrikadeille ja kansalliskaarti pysytteli passiivisena eikä armeija ryhtynyt vakavaan vastarintaan ja hallitsija pakeni maasta, niin silloin tasavallan perustaminen näytti olevan itseltään selvää. Jokainen puolue tulkitsi sen omalla tavallaan. Proletariaatti, joka oli valloittanut tasavallan ase kädessä, iski siihen oman leimansa ja julisti sen *sosiaaliseksi tasavallaksi*. Niin tuli osoitetuksi uudenaikaisen vallankumouksen yleissisältö, joka oli mitä merkillisimmällä tavalla ristiriidassa kaiken sen kanssa, mitä lähinnä olisi välittömästi voitu silloisten olosuhteiden ja asianhaarojen vallitessa saada toteutetuksi huomioonottaen käytettävän aineiston ja joukkojen saavuttaman kehitystason. Toisaalta tyydyttiin kaikkien muidenkin helmikuun vallankumoukseen myötävaikuttaneiden ainesten vaatimukset antamalla niille leijonanosa hallitusta muodostettaessa. Siksi emme tapaakaan minään kautena sen kirjavampana sotkuna korkealentoisia korulauseita ja tosiasiallista epävarmuutta ja avuttomuutta, kiihkeää uudistusintoa ja vanhan ruttiin perusteellista herruutta, näennäistä koko yhteiskunnan

harmoniaa ja sen ainesten syvällistä vieraantuneisuutta. Sillä aikaa kun Pariisin proletariaatti yhä hekumoi eteensä avautuneen suuren näköalan ihanuudesta ja antautui vakavissaan keskustelemaan yhteiskunnallisista ongelmista, yhteiskunnan vanhat voimat ryhmittäytyivät, yhtyivät, tointuivat ja saivat odottamatonta tukea kansakunnan väestönjoukoilta, talonpojilta ja pikkuporvareilta, jotka heinäkuun monarkian aidakkeiden murruttua ryntäsivät kaikki yhtäkaaa politiikan näyttämölle.

Toinen jakso toukokuun 4. pstä 1848 toukokuun loppuun 1849 on *porvarillisen tasavallan konstituomisen, perustamisen jakso*. Välittömästi helmikuun päivien jälkeen eivät yksinomaan tasavaltalaiset tuottaneet yllätystä dynastiselle oppositiolle ja sosialistit tasavaltalaisille, vaan myös Pariisi yllätti koko Ranskan. Toukokuun 4. pnä 1848 kokoontunut kansalliskokous, jonka kansakunta oli valinnut, edusti koko kansakuntaa. Se oli elävä vastalause helmikuun päivien vaatimuksia vastaan, ja sen piti nyt saada vallankumouksen tulokset jälleen porvarillisen mitta-kaavan mukaisiksi. Pariisin proletariaatti, joka heti tajusi kansalliskokouksen luonteen, yritti turhaan tehdä kansalliskokouksesta väkivaltaisesti lopun toukokuun 15. pnä, muutamia päiviä sen kokoontumisen jälkeen, hajottaa sen, pirstota jälleen alkutekijöihinsä tuon elimellisen muodon, jossa kansallisen taantumuksen henki uhkasi proletariaattia. Kuten tiedämme, toukokuun 15. pstä ei ollut muuta tulosta, kuin että Blanqui tovereineen, ts. proletariaatin puolueen todelliset johtajat, syrjäytettiin julkisen elämän näyttämöltä koko sen jakson ajaksi, joka nyt on tarkasteltavanamme.

Louis-Philippen *porvarillista monarkiaa* saattaa seurata vain *porvarillinen tasavalta*, ts. jos kuninkaan nimissä oli hallinnut vähäinen osa porvaristoa, niin nyt on kansan nimissä hallitseva koko porvaristo. Pariisin proletariaatin vaatimukset ovat utooppisia haihatteluja, joista on tehtävä loppu. Perustavan kansalliskokouksen tällaiseen selitykseen Pariisin proletariaatti vastasi *kesäkuun kapinalla*, joka on Euroopan kansalaisotien historian valtavimpia tapahtumia. Porvarillinen tasavalta voitti. Sen puolella olivat rahaylimystö, teollisuusporvaristo, keskisäätö, pikkuporvaristo, armeija, mobiilikaartiksi järjestetty ryysyköyhälistö, henkiset kyvyt, papit ja maalaisväestö. Pariisin proletariaatin puolella ei ollut muita kuin se itse. Yli 3 000 kapinallista tapettiin voiton jälkeen, 15 000 karkotettiin ilman oikeudenkäyntiä. Tämän tappion seurauksena proletariaatti siirtyy vallankumouksen näyttämöllä *taustalle*. Se koettaa jälleen tunkeutua eteenpäin aina, kun liike näyttää saavan uutta vauhtia, mutta joka kerta yhä heikommin voimin ja yhä vähäisemmin tuloksin. Heti kun jokin sen yläpuolella olevista yhteiskuntakerroksista joutuu vallankumoukselliseen käymistilaan, se liittoutuu tämän kanssa

ja jakaa siten ne kaikki tappiot, joita eri puolueet toinen toisensa jälkeen kärsivät. Mutta nämä jälki-iskutkin heikontuvat yhä enemmän sitä mukaa kuin ne jakautuvat yli koko yhteiskuntapinnan. Parlamentissa ja lehdistössä olevat proletariaatin huomattavimmat johtajat kaatuvat toinen toisensa jälkeen tuomioistuinten uhreina, ja yhä epäilyttävämpiä yksilöitä kohoaa johtaville paikoille. Osa proletariaatista antautuu *doktrinääriseen vaihtopankkien ja työväenyhtymien kokeiluun, toisin sanoen siirtyy liikkeeseen, jossa se kieltäytyy mullistamasta vanhaa maailmaa käyttämällä tämän kaikkia omia valtavia keinoja, ja yrittää päinvastoin yhteiskunnan selän takana, yksityiskeinoin, omien rajoitettujen olemassaolomahdollisuuksiensa puitteissa saavuttaa vapautensa, joskin sellaisen yrityksen on pakko epäonnistua*. Proletariaatti ei näytä saavan takaisin omaa vallankumouksellista suuruuttaan eikä myöskään ammentavan uutta voimaa äskeisistä liitoistaan, ennen kuin *kaikki luokat*, joiden kanssa se taisteli kesäkuussa, makaavat menehtyneinä maassa sen rinnalla. Mutta se sortuu sentään maailmanhistoriallisen suurtaistelun arvoa vastaavalla kunnialla; ei yksin Ranska, vaan koko Eurooppa vapisee kesäkuun maanjäristyksestä, jota vastoin ylempien luokkien myöhemmät tappiot ovat niin helppohintaisia, että voitolle päässeen puolueen on pakko niitä häikäilemättä paisutella, jotta edes huomattaisiin jotakin tapahtuneen, jota paitsi nuo tappiot käyväät sitä häpeällisemmiksi, mitä kauemmas on häviön kärsinyt puolue etääntynyt proletariaatin puolueesta.

Kesäkuun kapinallisten tappio oli tosin muokannut ja tasoittanut maaperää, jolle porvarillinen tasavalta voitiin perustaa ja rakentaa, mutta se oli myös osoittanut, että Euroopassa on nyt kysymyksessä muu kuin „tasavalta vaiko yksinvalta”. Se oli osoittanut, että *porvarillinen tasavalta* täällä merkitsi yhden luokan rajoittamatonta despotiaa toisten yli. Se oli osoittanut, että vanhoissa sivistysmaissa, missä luokkajärjestelmä on kehittynyt, tuotantoehdot uudenaikaiset ja henkinen tietoisuus selaista, johon vuosisatain työllä on liuotettu kaikki perinnäis- aatteet, *tasavalta yleensä merkitsee vain poliittista porvarillisen yhteiskunnan kumousmuotoa* eikä sen olemassaoloa *konservoivaa elämänmuotoa*, kuten esim. Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, missä luokat, vaikka ne jo ovatkin olemassa, eivät ole vielä vakiintuneet, vaan ollen alituisessa liikkeessä vaihtavat ainesosiaan ja luovuttavat niitä toisilleen, missä uudenaikaiset tuotannonvälineet eivät merkitse pysyvää liikaväestöä, vaan päinvastoin korvaavat työntekijäin suhteellista puutetta, ja missä kuumeisesti ja nuorekkaasti edistyvä aineellinen tuotanto, jolla on valloitettavanaan uusi maailma, ei antanut aikaa eikä tilaisuutta vanhan henkimaailman hävittämiseen.

Kesäkuun päivinä kaikki luokat ja puolueet yhtyivät *järjestyspuolueeksi* työväenluokkaa — *anarkian puoluetta*, sosialismin, kommunismin puoluetta vastaan. Ne olivat „pelastaneet” yhteiskunnan „*yhteiskunnan vihollisilta*”. Ne olivat ottaneet joukkojensa tunnukseksi vanhan yhteiskunnan tunnussanat: „*omaisuus, perhe, uskonto, järjestys*” ja huusivat vastavallankumouksen ristiretkelle: „Tällä merkillä olet voittava!” Jokainen niistä lukuisista puolueista, jotka tämän tunnuksen nimissä yhtyivät kesäkuuni kapinallisia vastaan, on tästä lähtien, yrittäessään luokkaetujensa vuoksi pitää kiinni vallankumouksellisesta linjasta, kukistuva huutoon: „omaisuus, perhe, uskonto, järjestys”. Yhteiskunta pelastetaan joka kerta, kun sen vallanpitäjien piiri supistuu ja kun omakohtainen etu pääsee voitolle yleisemmästä edusta. Kaikkinaisesta yksinkertaisimmankin porvarillisen finanssiuudistuksen, jokapäiväisimmänkin liberalismiin, muodollisimmankin tasavaltaisuuden, latteimmankin demokratismin vaatimisesta tullaan rankaisemaan kuin „murhayrityksestä yhteiskuntaa vastaan” samalla kun se leimataan „socialismiksi”. Ja loppujen lopuksi „uskonnon ja järjestyksen” ylimmäiset papit itsekin potkaistaan Pythian-istuimeltaan, raastetaan yöllä vuoteistaan, sullotaan vankivaunuun, heitetään tyrmään tai ajetaan maanpakoon, heidän temppelinsä hajotetaan maan tasalle, heidän suunsa tukitaan, heidän kynänsä katkaistaan ja heidän lakinsa revitään palasiksi — uskonnon, omaisuuden, perheen ja järjestyksen nimessä. Humalaiset sotamiesjoukot ampuvat yhteislaukauksia parvekkeillaan seisoviin järjestyskiihkoisiin porvareihin, heidän perhepyhäkkönsä häväistään, heidän talojaan pommitetaan huvin vuoksi — omaisuuden, perheen, uskonnon ja järjestyksen nimessä. Lopuksi porvarillisen yhteiskunnan hylkyjoukko muodostaa *järjestyksen pyhän falangin* ja sankari Krapülinski¹ marssii „*yhteiskunnan pelastajana*” Tuilerie'ihin.

II

Mutta palatkaamme jälleen esityksemme juoneen.

Kesäkuun päivistä lähtien *perustavan kansalliskokouksen* historia on *tasavaltalaisen porvariryhmän vallan ja hajaannuksen historiaa*, tuon ryhmän, joka tunnetaan mm. nimillä kolmivärin tasavaltalaiset, aidot tasavaltalaiset, poliittiset tasavaltalaiset, muodolliset tasavaltalaiset jne.

¹ *Krapülinski — Heinrich Heinen* „Kaksi ritaria” runon henkilöahmo, jonka muodossa Heine tekee pilaa omaisuutensa hurvitelleesta puolalaisesta aatelismiehestä (Krapülinski nimi on johdettu ranskalaisesta sanasta *crapule*, mikä tarkoittaa heittiötä, renttua). Tässä Marx tarkoittaa Krapülinskilla Louis Bonapartea. *Toim.*

Louis-Philippen porvarillisen monarkian aikana tämä ryhmä muodosti *julkisen* tasavaltalaisen *opposition* ja oli siten silloisen poliittisen maailman tunnustettu ainesosa. Sillä oli edustajansa edustajakamareissa ja huomattava vaikutus lehdistössä. Sen pariisilainen äänenkannattaja „National” oli tavallaan yhtä arvossapidetty kuin „Journal des Débats”. Sen asema perustuslaillisen monarkian aikana vastasi sen luonnetta. Se ei ollut mikään suurten yhteisten etujen ja omalaatuisten tuotantoehtojen erottama porvariston ryhmä. Se oli tasavaltalaisesti ajattelevien porvareiden, kirjailijain, asianajajain, upseerien ja virkamiesten nurkkakunta, jonka vaikutus perustui Louis-Philippen persoonaan kohdistuvaan maan antipatiaan, vanhan tasavallan muistoihin, muutamien haaveilijain tasavalta-uskoon, mutta ennen kaikkea *ranskalaiseen nationalismiin*, jonka vihaa Wienin sopimuksia ja Englannin kanssa tehtyä liittoa kohtaan se piti jatkuvasti yllä. Louis-Philippen aikana nauttimastaan kannatuksesta „National” lehti sai suurelta osalta kiittää juuri tuota salaista imperialismia, joka siitä syystä saattoi myöhemmin tasavallan aikana Louis Bonaparten muodossa nousta musertavana kilpailijana vastustamaan itse „Nationalia”. „National” taisteli rahaylimystöä vastaan niin kuin koko muukin porvarillinen oppositio. Polemiikki budjettia vastaan, mikä Ranskassa oli samaa kuin taistelu rahaylimystöä vastaan, tuotti niin helposti ansaittua kansansuosiota ja niin runsasta aineistoa puritaanisia pääkirjoituksia varten, ettei „National” voinut olla käyttämättä sitä hyväkseen. Teollisuusporvaristo oli „Nationalille” kiitollinen Ranskan suojatullijärjestelmän orjallisesta puolustamisesta, mihin se muuten ryhtyi enemmän kansallisista kuin kansantaloudellisista syistä, ja koko porvaristo oli sille kiitollinen kommunismia ja sosialismia vastaan suunnattujen vihamielisten ilmiantojen vuoksi. Muuten „Nationalin” puolue oli *aito tasavaltalainen*, ts. se vaati porvariston herruudelle tasavaltalaista muotoa kuningasvaltaisen asemesta ja ennen kaikkea itselleen leijonanosaa tuosta herruudesta. Tällaisen muutoksen edellytyksistä sillä ei ollut mitään selvää käsitystä. Mutta sen sijaan sillekin oli päivänselvää — ja tämä myös sanottiin selvästi julki Louis-Philippen valtakauden loppuaikoina toimeenpannuissa reformibankeiteissa —, ettei se nauttinut kansansuosiota demokraattisten pikkuporvarien eikä varsinkaan vallankumouksellisen proletariaatin keskuudessa. Nämä aidot tasavaltalaiset olivat — niin kuin aitojen tasavaltalaisten kuuluukin — jo tyytymäisillään Orleansin herttuattaren hallitukseen, kun helmikuun vallankumous puhkesi ja nosti heidän tunnetuimmat edustajansa väliaikaiseen hallitukseen. Heillä oli tietenkin alusta alkaen porvariston luottamus ja perustavan kansalliskokouksen enemmistö takanaan. Toimeenpaneavasta komissiosta, jonka kansalliskokous

kokoonnuttuaan asetti, jätettiin heti pois väliaikaisen hallituksen *sosialistiset* ainekset, ja „Nationalin” puolue käytti hyväkseen kesäkuun kapinan puhkeamista päästäkseen eroon myös *toimeenpanevästä komissiosta* ja sitä tietä lähimmistä kilpailijoistaan, *pikkuporvarillisista* eli *demokraattisista tasavaltalaisista* (Ledru-Rollinista jne.). Cavaignac, porvarillis-tasavaltalaisen puolueen kenraali, joka johti kesäkuun teurastusta, tuli eräänlaisin diktaattorinvaltuuksin toimeenpanevan komission tilalle. „National” lehden entisestä päätoimittajasta Marrastista tuli vakituinen perustavan kansalliskokouksen puhemies, ja ministerinsalkut kuten kaikki muutkin huomattavat virat joutuvat aitojen tasavaltalaisten huostaan.

Tuo tasavaltalainen porvariryhmä, joka jo ajat sitten oli pitänyt itseään heinäkuun monarkian laillisena perijänä, havaitsi siis ihanteensa toteutuneen odotettua paremmin. Mutta valtaan se kuitenkin ei tullut nousemalla porvariston liberaaliseen kapinaan valtaistuinta vastaan, kuten se Louis-Philippin aikana oli kuvitellut, vaan kukistamalla kartessitulella pääomaa vastaan nousseen proletariaatin kapinan. Se, mitä se oli kuvitellut *vallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi, muuttui todellisuudessa *mitä vastavallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi. Hedelmä putosi sen helmaan, mutta se putosi tiedonpuusta eikä elämänpuusta.

Porvarillis-tasavaltalaisten yksinomaista *herruutta* kesti vain kesäkuun 24:nnestä joulukuun 10:nteen 1848. Sen tuloksena oli *tasavaltalaisen perustuslain laatiminen* ja *Pariisin julistaminen piiritystilaan*.

Uusi *perustuslaki* oli pohjaltaan vain vuoden 1830 perustuslain tasavaltalaistettu laitos. Heinäkuun monarkian tiukka vaalisensus, joka syrjäytti poliittisesta vallasta jopa suuren osan porvaristoakin, ei sopinut yhteen porvarillisen tasavallan olemassaolon kanssa. Helmikuun vallankumous oli tuon sensuksen tilalle julistanut oitis välittömän yleisen äänioikeuden. Porvarilliset tasavaltalaiset eivät voineet tehdä olemattomaksi tuota tapahtumaa. Heidän oli tyydyttävä rajoittavaan lisämääräykseen, joka vaati kuuden kuukauden vakituista oleskelua vaalipaikkakunnalla. Hallinnon, kunnallishallinnon, oikeuslaitoksen, armeijan jne. järjestely pysyi entisellään, tai mikäli uusi perustuslaki sitä muutti, muutokset koskivat sisällysluetteloja eivätkä sisältöä, nimiä eivätkä asioita.

Vuoden 1848 vapauksien välttämätön yleisesikunta — persoonallinen vapaus, paino-, puhe-, yhdistymis-, kokoontumis-, oppi-, uskonnonvapaus jne.— sai perustuslaillisen sotisovan, joka teki sen haavoittumattomaksi. Jokainen näistä vapauksista julistetaan näet Ranskan kansalaisen *ehdottomaksi* oikeudeksi, mutta kuitenkin aina reunahuomautuksella, että se on rajoittamaton,

mikäli sitä eivät rajoita „toisten yhtäläiset oikeudet ja yleinen turvallisuus” tai „lait”, joiden tulee pitää juuri sopusoinnussa nuo henkilökohtaiset vapaudet ja yleinen turvallisuus. Esimerkiksi: „Kansalaisilla on oikeus yhdistyä, kokoontua rauhallisesti ja ilman aseita, tehdä anomuksia ja esittää ajatuksiaan lehdistön välityksellä tai muulla tavoin. Näiden oikeuksien nauttimista ei ole rajoittamassa muu kuin toisten yhtäläiset oikeudet ja yleinen turvallisuus”. (Ranskan perustuslain II luku, § 8.) — „Opetus on vapaata. Opetusvapautta nautittakoon lain säätämin ehdoin ja valtion ylivalvonnan alaisena”. (Sama, § 9.) — „Jokaisen kansalaisen asunto on loukkaamaton paitsi lain säätämissä tapauksissa”. (Luku II, § 3.) jne. jne. — Perustuslaki viittaa siis aina vastaisuudessa säädettäviin *elimellisiin* lakeihin, joiden tulee selittää noita reunamuistutuksia ja säännöstellä näiden rajoittamattomien vapauksien nauttimista niin, etteivät vapaudet loukkaa toinen toistaan tai yleistä turvallisuutta. Myöhemmin järjestyksen ystävät säätivätkin nuo elimelliset lait, ja kaikki „vapaudet” säännösteltiin sillä tavoin, ettei porvaristolla niiden nauttimisessa ole haittaa muiden luokkien yhtäläisistä oikeuksista. Aina kun porvaristo kokonaan kielsi nämä oikeudet „muilta” tai salli nauttia niitä määrätyn ehdoin, jotka kaikki tyynni olivat poliisiansoja, tapahtui se aina vain „yleisen turvallisuuden”, ts. porvariston turvallisuuden, etujen nimessä, kuten perustuslaissa säädetään. Sen tähden myöhemmin molemmat puolet, niin järjestyksen ystävät, jotka kumosivat kaikki nuo vapaudet, kuin demokraatitkin, jotka vaativat kaikkien niiden ennallistamista, vetosivat täysin oikeutetusti perustuslakiin. Perustuslain jokainen pykälä näet sisältää oman antiteesinsä, oman ylä- ja alahuoneensa, nimittäin yleisen fraasin vapaudesta ja reunahuomautuksen vapauden kumoamisesta. Siis niin kauan kuin kunnioitettiin vapauden *nimeä* ja estettiin vain vapauden voimaansaattaminen — laillista tietä luonnollisesti —, niin kauan pysyi vapauden perustuslaillinen olemassaolo loukkaamattomana ja koskemattomana, vaikka sen olemassaolosta *jokapäiväisessä* elämässä olisikin tehty perusteellinen loppu.

Tässä niin nerokkaasti haavoittumattomaksi laitetussa perustuslaissa oli kuitenkin kuin Akilleella eräs haavoitettavissa oleva kohta, joka ei silti ollut kantapää, vaan pää eli oikeammin ne molemmat päät, joihin se päättyi: toisaalta *lakiasäättävä kokous*, toisaalta *presidentti*. Silmäillessämme perustuslakia havaitsemme, että vain ne pykälät, joissa määritellään presidentin suhde lakiasäättävään kokoukseen, ovat ehdottomia, positiivisia, ristiriidattomia, yhdellä ainoalla tavalla selitettäviä. Porvarillisten tasavaltalaisten oli nimittäin tässä pidettävä huolta oman turvallisuutensa takaamisesta. Perustuslain §§ 45—70 on laadittu siten, että kansalliskokous voi perustus-

laillisesti syrjäyttää presidentin, mutta presidentti voi syrjäyttää kansalliskokouksen vain perustuslainvastaisesti, vain syrjäyttämällä samalla myös perustuslain. Siinä siis sen tuhoamiseksi vaaditaan väkivaltaa. Se ei ainoastaan siunaa vuoden 1830 kartan tavoin vallan jakamista, vaan laajentaa tuon jaon sietämättömäksi ristiriidaksi. *Perustuslaillisten voimien peli*, joksi Guizot sanoi lainsäädännöllisen ja toimeenpanevan vallan parlamentaarista jupakkaa, on vuoden 1848 perustuslain mukaisesti alituista uhkapeliä. Toisella puolen on 750 yleisellä äänioikeudella valittua kansanedustajaa, jotka voidaan valita uudelleenkin ja jotka muodostavat kontrolloimattoman, hajottamattoman, jakamattoman kansalliskokouksen, joka nauttii lainsäädännöllistä kaikkivaltaa, päättää lopullisesti sodasta, rauhasta ja kauppasopimuksista, omaa yksin armahdusoikeuden ja pysyy jatkuvaisuutensa ansiosta alati etunäyttämöllä. Toisella puolen on kaikilla kuninkaallisen vallan attribuuteilla varustettu presidentti, joka kansalliskokouksen mieltä kysymättä nimittää ja erottaa ministerinsä, pitää käsissään koko toimeenpanovaltaa, jakaa kaikki virat ja määrää siten vähintään puolentoistamiljoonan ranskalaisen leivästä, sillä niin suuri ihmisjoukko on riippuvainen 500 000 virkamiehestä ja kaikenarvoisista upseereista. Hänen käytettävissään ovat kaikki asevoimat. Hänellä on oikeus armahtaa yksityisiä rikoksentekijöitä, laskea hajalle kansalliskaarti, erottaa valtioneuvoston suostumuksesta kansalaisten itsensä valitsemia yleisneuvoston, kantoni- ja kunnallisneuvoston valtuutettuja. Hänellä on aloite- ja johto-oikeus kaikkiin ulkovaltojen kanssa solmittaviin sopimuksiin nähden. Samaan aikaan kun kansalliskokous on aina etunäyttämöllä ja joka päivä alttiina yleiselle arvostelulle, presidentti viettää huomaamatonta elämänsä Elysiumin kentillä, mutta silti silmiensä edessä ja sydämessään perustuslain 45. artikla, joka muistuttaa hänelle jok'ikinen päivä: „Frère, il faut mourir!”¹ Valtasi päättyy kauniin toukokuun toisena sunnuntaina neljäntenä vuonna valitukseksi jälkeen! Silloin on tämä ihanaus lopussa, näytelmää ei esitetä toiseen kertaan, ja jos sinulla on velkoja, pidä varasi, että saat ne maksetuiksi perustuslain sinulle myöntämällä 600 000 frangilla, ellet mieluummin muuta kauniin toukokuun toisena maanantaina Clichyhin²! — Jos kohta perustuslaki näin antaa presidentille todellisen vallan, niin moraalisen voiman se yrittää taata kansalliskokoukselle. Paitsi sitä, että moraalista voimaa ei luoda lakipykälillä, perustuslaki kumoaa itsensä tässäkin suhteessa sallimalla koko Ranskan kansan valita presidentin välittömän äänioikeuden tietä. Kansalliskokousta valittaessa Ranskan

¹ Veli, sinunkin on kuoltava! *Toim.*

² *Clichy* — velkavankila Pariisissa. *Toim.*

äänet hajaantuvat 750 kansanedustajan kesken, presidentinvaalissa ne keskittyvät yhteen henkilöön. Kun jokainen yksityinen kansanedustaja edustaa vain jotakin puoluetta, jotakin kaupunkia, jotakin sillanpään tienoota tai jopa vain sitä välttämättömyyttä, että on valittava joku seitsemästä sadasta viidestäkymmenestä piittaamatta sen kummemmin itse asiasta kuin miehestäkään, niin presidentti sitä vastoin on kansan valittu, ja hänen vaalinsa on painava valtti, jonka suvereeninen kansa kerran neljässä vuodessa lyö pöytään. Valittu kansalliskokous on metafyyssisessä, jota vastoin valittu presidentti on persoonallisessa suhteessa kansakuntaan. Tosin kansalliskokouskin edustaa yksityisten kansanedustajien persoonassa kansallishengen mitä erilaisimpia vivahteita, mutta presidentti on tuon hengen lihaksitulo. Presidentillä on kansalliskokoukseen verraten eräänlainen jumalallinen oikeus, hän on valtiassaan kansan armosta.

Merenjumalatar Thetis ennusti Akilleen kuolevan nuoruuden kukoistuksessa. Perustuslaki, jolla, kuten Akilleella, oli heikko kohtansa, aavisti Akilleen tavoin, että sen oli varhain kuoltava. Perustuslakia laativien aito tasavaltalaisten tarvitsi vain vilkaista ihannetasavaltansa pilvien lomitse jumalatonta maata havaitakseen, kuinka kuningasmielisten, bonapartelaisten, demokraattien ja kommunistien julkeus ja heidän oma huono maineensa lisääntyi päivä päivältä sitä mukaa, kuin heidän suuri lainsäädännöllinen taideteoksensa läheni valmistumistaan; Thetiksen ei tarvinnut nousta merestä ja lähteä kertomaan heille tätä salaisuutta. He koettivat puijata kohtaloa perustuslakioveluudella, perustuslain 111. pykälällä, minkä mukaan jokaisen *perustuslakimuutosesityksen* on oltava kolmessa perättäisessä käsittelyssä, joiden välillä pitää aina olla koko kuukauden väliaika, ja saatava, tullakseen hyväksytyksi, vähintään $\frac{3}{4}$ äänistä, minkä lisäksi ainakin 500 kansalliskokouksen jäsenen on osallistuttava äänestykseen. He tekivät siten vain voimattoman yrityksen voidakseen vielä parlamentaarisen vähemmistönäkin, joksi he jo profetaallisesti hengessään itsensä näkivät, pitää valtaa, joka jo nyt, kun heillä vielä oli käytettäväänään parlamentaarinen enemmistö ja hallitusvallan kaikki välineet, luisui päivä päivältä yhä enemmän heidän heikoista käsistään.

Lopuksi eräässä melodraamallisessa pykälässä perustuslaki uskoo itsensä „koko Ranskan kansan samoin kuin jokaisen yksityisen ranskalaisen valppauden ja isänmaallisuuden” huomaan, vaikka se jo aikaisemmin eräässä toisessa pykälässä on jättänyt nuo „valppaat” ja „isänmaalliset” varta vasten keksimänsä ylioikeuden, „haute cour’in” hellään, rikosoikeudelliseen huomaan.

Sellainen oli vuoden 1848 perustuslaki, jonka kumoamiseen joulukuun 2. päivänä 1851 ei tarvittu edes päätä, vaan joka kei-

kahti pelkästä hatun kosketuksesta; tuo hattu oli tosin Napoleonin kolmikolkkahattu.

Samaan aikaan kun porvarillis-tasavaltalaiset kansalliskokouksessa puntaroivat tätä perustuslakia, väittelivät ja äänestivät siitä, Cavaignac piti kokoussalin ulkopuolella *Pariisia piiritystilassa*. Pariisin piiritystila oli perustavan kokouksen lapsenpäästäjänä sen tasavaltalaisissa synnytystuskissa. Jos kohta tämä perustuslaki toimitettiin myöhemmin pois maailmasta pistimen avulla, niin ei ole unohdettava, että pistin — ja vieläpä kansaa kohti ojennettu pistin — oli suojellut sitä sen ollessa vielä äidinkohdussa ja että pistimellä oli autettava sen syntymistäkin. „Kunniallisten tasavaltalaisten” esi-isät olivat „panneet vertauskuvansa, kolmiväri-lipun, tekemään kiertueen ympäri Eurooppaa. Itse he puolestaan tekivät keksinnön, joka omin päin löysi tiensä yli koko mannermaan, mutta palasi aina uutta rakkautta hehkuen takaisin Ranskaan, kunnes se vihdoin sai hankittua itselleen kansalaisoikeudet puolessa maan departementeista: tuo keksintö on *piiritystila*. Oivallinen keksintö, jota tavan takaa sovellettiin jokaisessa Ranskan vallankumouksen kulussa seuranneessa kriisikohdassa. Mutta saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, jotka näin pantiin tämän tästä painamaan Ranskan yhteiskunnan päätä tarkoituksena puristaa kasaan sen aivot ja tehdä se hiljaiseksi; miekka ja musketti, jotka tämän tästä pantiin jakamaan oikeutta ja hallitsemaan, holhoamaan ja sensuroimaan, toimitamaan poliisi- ja yövahtipalvelua; sotilasviikset ja asetakki, jotka tämän tästä kuulutettiin yhteiskunnan suurimmaksi viisaudeksi ja yhteiskunnan rehtoreiksi — saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, miekka ja musketti, sotilasviikset ja asetakki olla tulematta loppujen lopuksi siihen ajatukseen, että parasta on kerta kaikkiaan pelastaa yhteiskunta julistamalla oma komento ylimmäksi vallaksi ja vapauttamalla porvarillinen yhteiskunta kokonaan itsehallinnon huolista? Kasarmin ja kenttäleirin, miekan ja musketin, sotilasviiksien ja asetakkien täytyi päätyä tällaiseen ajatukseen sitäkin suuremmalla syyllä, koska ne tällöin saattoivat odottaa parempaa käteismaksua suuremmista palveluksistaan, sillä pelkästään milloin minkin porvariryhmän käsystä julistettavasta aika-ajoittaisesta piiritystilasta ja tilapäisestä yhteiskunnan pelastamisesta tuli niukasti kovaa rahaa muutaman kuolleen ja haavoittuneen ja muutaman porvareilta saadun ystävällisen virnistyksen lisäksi. Miksei sotavoima kerran omin päin ja omaksi edukseen leikkisi piiritystilaa ja panisi samalla piiritykseen kansalaisten rahakukkaroi? Älköön muuten sivumennen sanottuna unohdettako sitäkään, että Pariisissa toimivien sotilaskomissioiden johdossa heiluu tällä haavaa jälleen *eversti Bernard*, sama sotilaskomissioiden johtaja, joka Cavaignacin aikana tutkimatta tuomitsi 15 000 kapinallista maanpakoon.

Vaikka kunnialliset, aito tasavaltalaiset, julistamalla Pariisin piiritystilaan, perustivatkin taimilavan, jossa vuoden 1851 joulukuun 2. päivän pretoriaanien oli hyvä kasvaa täyteen mitaan, ansaitsevat he kuitenkin tunnustuksen siitä, että he sen sijaan, että kiihottaisivat kansallistunnetta, kuten Louis-Philippen aikana, nyt, kun heidän käytettävänä on koko kansakunnan voima, ryömivät ulkomaiden edessä ja sallivat itävaltalaisten ja napolilaisten valloittaa jälleen Italian, sen sijaan että olisivat sen vapauttaneet. Louis Bonaparten valitseminen presidentiksi joulukuun 10. päivänä 1848 teki lopun Cavaignacin ja perustavan kokouksen diktatuurista.

Perustuslain 44. pykälässä sanotaan: „Ranskan tasavallan presidenttinä ei voi olla se, joka on joskus menettänyt Ranskan kansalaisoikeudet”. Ranskan tasavallan ensimmäinen presidentti L. N. Bonaparte ei ollut ainoastaan menettänyt kansalaisoikeuttaan Ranskassa eikä vain toiminut englantilaisena erikoiskonsa- taapelina, vaan hän oli myös kansalaistunut sveitsiläinen.

Olen toisessa yhteydessä selittänyt joulukuun 10. päivän vaalien merkitystä, joten en tässä enää siihen kajoa. Riittää kun huomautan, että ne muodostuivat kansakunnan muita luokkia vastaan suuntautuneeksi *talonpoikien reaktioksi*, talonpoikien, joiden täytyi maksaa helmikuun vallankumouksen viulut,— *kaupunkia vastaan suuntautuneeksi maaseudun reaktioksi*. Vaalit otettiin hyvin suopeasti vastaan armeijassa, jolle „Nationalin” tasavaltalaiset eivät olleet toimittaneet enempää kunniaa kuin palkanlisäystääkään, suurporvariston piireissä, jotka tervehtivät Bonapartea monarkiaan johtavana astinlautana, ja proletaarien ja pikkuporvareitten keskuudessa, jotka tervehtivät häntä Cavaignacin vitsauksena. Alempana tulen lähemmin koskettelemaan talonpoikien suhdetta Ranskan vallankumoukseen.

Porvarillis-tasavaltalaisten perikadon historia käsittää ajanjakson joulukuun 20. päivästä 1848 toukokuuhun 1849, jolloin perustava kokous hajotettiin. Perustettuaan porvaristolle tasavallan, ajettuaan vallankumouksellisen proletariaatin pois areenalta ja tukittuaan toistaiseksi demokraattisen pikkuporvariston suun he itekin joutuivat niiden porvarijoukkojen syrjäyttämiksi, jotka oikeutetusti ottivat tasavallan haltuunsa *omana omaisuutenaan*. Mutta nämä porvarijoukotpa olivatkin *kuningasmielisiä*. Osa niistä, suurmaanomistajat, oli pitänyt herruutta *restauration* aikana ja oli sen tähden *legitimistinen*. Toinen osa, rahaylimystö ja suurteollisuuden harjoittajat, oli pitänyt herruutta heinäkuun monarkian aikana ja oli sen tähden *orleanistinen*. Muut silmäntekevät armeijassa, yliopistoissa, kirkossa, asianajotoimessa, akatemiassa ja sanomalehdistössä jakautuivat kummallekin puolelle, joskin suhteellisesti eri tavalla. Tässä porvarillisessa tasavallassa, jonka lippuna ei ollut enempää

Bourbonin kuin *Orleansin*kaan nimi, vaan sana *Pääoma*, kumpikin porvariston osa oli tavoittanut valtiomuodon, jonka puitteissa ne saattoivat hallita yhdessä. Jo kesäkuun kapina oli yhdistänyt ne „järjestyspuolueeksi”. Nyt oli aika syrjäyttää niiden porvarillis-tasavaltalaisten nurkkakunta, joilla vielä oli paikka kansalliskokouksessa. Millaista raakuutta nämä aito tasavaltalaiset olivat osoittaneet tehdessään ruumiillista väkivaltaa kansalle, samanlaista pelkuruutta, äänettömyyttä, raukkamaisuutta, heikkoutta ja taistelukyvyttömyyttä he osoittivat perääntyessään nyt, kun heidän olisi ollut puolustettava omaa tasavaltalaisuuttaan ja lainsäädäntövaltaansa toimeenpanovalalta ja kuningasmielisiltä. Ei ole minun asiani selostaa tässä heidän rappeutumisensa häpeällistä historiaa. Se ei ollut kukistumista, vaan jäljettämiin häipymistä. Heidän tarinansa päättyi ainiaaksi, ja seuraavana kautena he esiintyvät niin kansalliskokouksessa kuin sen ulkopuolellakin vain muistoina, muistoina, jotka näyttävät elyvän heti, kun kysymyksessä on jälleen vain pelkkä tasavallan nimi, ja joka kerta, kun vallankumouksellinen konflikti uhkaa aleta alimmalle tasolleen. Huomautan ohimennen, että „National” lehti, josta tuo puolue oli saanut nimensä, kääntyy seuraavana kautena sosialismin puoleen.

Ennenkuin jätämme tämän kauden, meidän on vielä luotava jälkikatsaus niihin molempiin voimiin, joista toinen tuhosi toisen joulukuun 2. päivänä 1851, vaikka ne olivat eläneet avioliitossa joulukuun 20. päivästä 1848 perustavan kokouksen loppuhetkeen saakka. Tarkoitamme toisaalta Louis Bonapartea ja toisaalta liittoutuneitten kuningasmielisten puoluetta, järjestyspuoluetta, suurporvariston puoluetta. Presidenttikautensa alussa Bonaparte muodosti järjestyspuolueen miehistä ministeristön, jonka johtoon hän asetti Odilon Barrot'n — huomatkkaa — parlamentaarisen porvariston liberaalisimman ryhmän entisen johtajan. Herra Barrot oli viimeinkin saanut pyydystetyksi ministerinpaikan, joka oli kummitellut hänen silmissään vuodesta 1830 lähtien, ja enemmänkin, hän oli saanut pääministerin paikan, mutta hän ei saanut sitä parlamenttiopposition ylimpänä johtajana, niin kuin hän oli Louis-Philippen aikana kuvitellut, vaan kaikkien entisten verivihollistensa, jesuiittain ja legitimistien liittolaisena ja saaden tehtäväkseen parlamentin tappamisen. Hän toi vihdoinkin kotiinsa morsiamen, mutta vasta sitten, kun tämä oli prostituoitu. Bonaparte itse tekeytyi täysin näkymättömäksi. Tuo puolue toimi hänen puolestaan.

Heti ensimmäisessä ministerineuvoston kokouksessa päätettiin tehdä sotaretki Roomaan, jota paitsi sovittiin, että se tehdään kansalliskokouksen selän takana ja tarvittavat varat kynitään kansalliskokoukselta valheellisella tekosyyllä. Alettiin siis puijaimalla kansalliskokousta ja salaliittoutumalla absolutististen

ulkovaltojen kanssa Rooman vallankumouksellista tasavaltaa vastaan. Samalla tavoin ja samaa sotajuontaa käyttäen valmisti Bonaparte joulukuun 2. päivän vallankaappauksensa kuningasmielistä lakiasäättävää kokousta ja sen perustuslaillista tasavaltaa vastaan. Älkäämme unohtako, että joulukuun 2. päivänä 1851 oli lakiasäättävän kokouksen enemmistönä se sama puolue, joka muodosti Bonaparten hallituksen joulukuun 20. päivänä 1848.

Perustava kokous oli elokuussa päättänyt hajaantua vasta sitten, kun on laadittu ja julkaistu joukko perustuslakia täydentäviä ja siihen elimellisesti liittyviä lakeja. Järjestyspuolue esitti sille tammikuun 6. päivänä 1849 edustaja Rataan suun kautta, että se heittäisi sikseen elimelliset lait ja tekisi mieluummin päätöksen *omasta hajaantumisestaan*. Ei ainoastaan herra Odilon Barrot'n johtama ministeristö, vaan myös kaikki kansalliskokouksen kuningasmieliset jäsenet jankkasivat nyt käskevästi kansalliskokoukselle, että sen hajaantuminen oli välttämätöntä luoton palauttamiseksi, järjestyksen lujittamiseksi, epämääräisen välitilan lopettamiseksi ja vakiintuneiden olosuhteiden aikaansaamiseksi; he väittivät kansalliskokouksen ehkäisevän uuden hallituksen tuloksellista toimintaa ja pyrkivän pelkästä ilkeämielisyydestä pitkittämään olemassaoloaan ja maan kyllästyneen koko laitokseen. Bonaparte painoi mieleensä kaikki nämä lainsäädäntövallalle ladellut loukkaukset, opetteli ne ulkoa ja osoitti joulukuun 2. päivänä 1851 parlamentaarille kuningasmielisille oppineensa näiltä yhtä ja toista. Hän kohdisti heihin heidän omat iskulauseensa.

Barrot'n ministeristö ja järjestyspuolue ottivat seuraavan askeleen. Ne hommasivat Ranskan eri puolilta *kansalliskokoukselle anomuksia*, joissa tätä ystävällisesti pyydettiin häipymään. Siten ne marssivat kansan järjestyttömät joukot taisteluun kansalliskokousta, kansan tahdon perustuslaillisesti järjestettyä ilmausta vastaan. Ne opettivat Bonaparten vetoamaan kansaan parlamenttikokouksia vastaan. Tammikuun 29:ntenä 1849 koitti viimein päivä, jolloin perustavan kokouksen oli päätettävä hajaantumisestaan. Kansalliskokous havaitsi oitis istuntotalonsa sotaväen miehittämäksi; Changarnier, järjestyspuolueen kenraali, jonka käsiin oli keskittynyt kansalliskaartin ja linjajoukkojen ylipäällikkyyys, järjesti Pariisissa suuren joukkojen katselmuksen aivan kuin taistelun edellä, ja yhdistyneet kuningasmieliset ilmoittivat uhkaavasti perustavalle kokoukselle, että väkivaltaa käytetään, ellei se hyvällä suostu. Se suostui hyvällä ja tinki itselleen enää vain hyvin lyhkäisen elinajan. Mitä muuta oli tammikuun 29. päivä ellei vuoden 1851 joulukuun 2. päivän vallankaappauksen toisinto; ero oli vain siinä, että sen suoritti Bonaparte yhdessä kuningasmielisten kanssa tasa-

valtalaista kansalliskokousta vastaan. Herrat eivät huomanneet tai tahtoneet huomata, että Bonaparte käytti hyväkseen vuoden 1849 tammikuun 29. päivää saadakseen osan joukkoja marssiin paraatimarssia hänen ohitseen Tuilerien edustalla ja oli karkäs käyttämään juuri tätä ensimmäistä julkista sotilasvoiman koollekutsumista parlamentaarista voimaa vastaan, vihjaistakseen Caligulaan. He näkivät tietenkin vain oman Changarnier'nsa.

Eräänä syynä, joka erikoisesti kiihotti järjestyspuoluetta lyhentämään väkivaltaisesti perustavan kokouksen elinaikaa, olivat *elimelliset*, perustuslakia täydentävät lait kuten koululaki, kirkkolaki jne. Yhtyneille kuningasmielisille oli elintärkeää saada itse laatia nämä lait ja pitää epäluuloisiksi käyneet tasavaltalaiset erillään siitä puuhasta. Näihin elimellisiin lakeihin kuului kuitenkin myös laki tasavallan presidentin vastuunalaisuudesta. Vuonna 1851 oli lakiasäättävä kokous juuri laatimassa sentapaista lakia, kun Bonaparte ehätti torjumaan tuon iskun omalla iskullaan joulukuun 2. päivänä. Mitä olisivatkaan yhtyneet kuningasmieliset antaneet, jos heillä parlamentarisessa talvisodassaan 1851 olisi ollut tämä vastuunalaisuuslaki valmiina ja vieläpä epäluuloisen, ilkeämielisen, tasavaltalaisen kokouksen laatimana!

Sen jälkeen kun perustava kokous tammikuun 29. p:nä 1849 itse taittoi viimeisen aseensa, Barrot'n ministeristö ja järjestyksen ystävät näännyttivät sen hengiltä jättämättä käyttämättä mitään, millä suinkin saattoivat sitä nöyryyttää, ja kiristivät tuolta toivonsa menettäneeltä voimattomalta kokoukselta lakeja, jotka riistivät siltä suuren yleisön viimeisenkin arvonannon rippeet. Bonaparte, joka hautoi piintyneitä Napoleon-haaveitaan, oli kyllin julkea käyttääkseen avoimesti hyväkseen tätä parlamentaarisen vallan alennustilaa. Kun nimittäin kansalliskokous toukokuun 8. p:nä 1849 ilmaisi ministeristölle paheksumisensa sen johdosta, että Oudinot oli miehittänyt Civitavecchian, ja määräsi, että Rooman retkikunnan on toimittava alunperin ilmoitetujen päämäärien hyväksi, niin Bonaparte julkaisi samana iltana „Moniteur” lehdessä Oudinot'lle osoitetun avoimen kirjeen, jossa onnitteli häntä sankaritekojen johdosta, ja päinvastoin kuin pännänpyörittäjä-parlamentaarikot tekeytyi jo armeijan jalomieliseksi suojelijaksi. Kuningasmieliset nauroivat makeasti tälle: he luulivat voivansa vetää häntä nenästä miehin määrin. Kun vihdoin Marrast, perustavan kokouksen puheenjohtaja, luuli kansalliskokouksen turvallisuuden olevan vaarassa ja pyysi perustuslain nojalla suojelusta eräältä everstiltä ja hänen rykmentiltään, eversti kieltäytyi vedoten sotilaskuriin ja kehotti Marrastia kääntymään Changarnier'n puoleen, joka epäsi pilkallisesti

pyynnön, huomauttaen, ettei hän pidä bayonnettes intelligentes¹. Marraskuussa 1851, jolloin yhdistyneet kuningasmieliset aikoivat ryhtyä ratkaisevaan taisteluun Bonapartea vastaan, he koettivat saada pahamaineiseen *kvestori-lakiinsa* hyväksytyksi periaatteen, jonka mukaisesti kansalliskokouksen puheenjohtaja saattoi vaatia välittömästi käyttöönsä sotaväkeä. Le Flô, eräs heidän kenraalinsa, oli allekirjoittanut lakiesityksen. Turhaan äänesti Changarnier esityksen puolesta, turhaan ylisti Thiers entisen perustavan kokouksen varovaista viisautta. Vuoripuolueen hyvähuutojen säestämänä *sotaministeri St. Arnaud* vastasi hänelle niin kuin Changarnier oli vastannut Marrastille!

Niin *järjestyspuolue* itse iski poltinmerkin *parlamentariseen hallintojärjestykseen* hetkellä, jolloin se ei ollut vielä edes kansalliskokous, vaan vasta ministeristö. Ja se nostaa nyt äläkän, kun vuoden 1851 joulukuun 2. päivä karkottaa sen Ranskasta! Toivotamme sille onnea matkalle.

III

Lakiasäättävä kansalliskokous kokoontui toukokuun 28. pnä 1849. Se hajotettiin joulukuun 2. päivänä 1851. Tämä kausi käsittää *perustustallicsen eli parlamentaarisen tasavallan* elinajan.

Ranskan ensimmäisessä vallankumouksessa *konstitutionalistien* herruutta seuraa *girondistien* herruus ja *girondistien* herruutta *jakobiinien* herruus. Kukin näistä puolueista tukeutuu edistyksellisempään puolueeseen. Heti kun kyseinen puolue on vienyt vallankumouksen niin pitkälle, ettei enää kykene seuraamaan sitä, saatikka johtamaan, tuon puolueen syrjäyttää ja lähettää mestauslavalle rohkeampi liittolainen, joka on sen takana. Vallankumous kehittyy siis nousevaa linjaa.

Mutta vuoden 1848 vallankumouksen laita on päinvastoin. Proletaarinen puolue esiintyy pikkuporvarillis-demokraattisen puolueen lisäkkeenä. Viimeksi mainittu puolue pettää ja antaa sen joutua tappiolle huhtikuun 16., toukokuun 15. ja kesäkuun päivinä. Demokraattinen puolue puolestaan nojaa porvarillis-tasavaltalaisten puolueen olkapäähän. Porvarillis-tasavaltalaiset tuskin uskovat itsekään seisovansa lujasti omilla jaloillaan, kun ne jo karistavat kiusallisen kaverinsa niskoiltaan ja tukeutuvat järjestyspuolueen olkapäähän. Järjestyspuolue ravistaa hartioitaan, antaa porvarillis-tasavaltalaisten mennä nurin ja kimpoaa itsensä aseellisen mahdin hartioille. Se luulee vielä istuvansa sen hartioilla, kun huomaakin eräänä kauniina aamuna, että hartiat ovat muuttuneet pistimiksi. Jokainen puolue potkii takaa tulevaa eteenpäin pyrkivää puoluetta ja töytää

¹ — intelligenteistä pistimistä. *Toim.*

edelläolevaan taaksepäin tunkevaan puolueeseen. Ei ole ihme, että se tässä hullunkurisessa asennossa kadottaa tasapainonsa ja kaatuu välttämättömästi irvistettyään ja merkillisiä häränpyllyjä tehden. Vallankumous kehittyy siis laskevaa linjaa. Se joutuu tähän perääntymisliikkeeseen jo ennen kuin on korjattu pois helmikuun viimeiset barrikadit ja muodostettu ensimmäinen vallankumouksellinen esivalta.

Kysymyksessä olevaan ajanjaksoon sisältyy mitä kirjavin vyyhti kiljuvia ristiriitoja: on konstitutionalisteja, jotka vehkelevät avoimesti perustuslakia vastaan, vallankumouksellisia, jotka ovat tunnustetusti perustuslain kannalla, kansalliskokous, joka tahtoo olla kaikkivoipa ja jää pysyväisesti parlamentaariseksi; vuoripuolue, joka näkee kärsivällisyyden kutsumukseksi ja torjuu nykyhetken tappiot ennustelemalla tulevaisia voittoja; siinä ovat kuningasmieliset, tasavallan patres conscripti¹, joiden täytyy asemansa vuoksi pitää ulkomailla pystyssä toisiaan vihaavia kuningashuoneita, joihin he ovat kiintyneet, ja Ranskassa — tasavaltaa, jota he vihaavat; on toimeenpanovalta, joka pitää heikkouttaan voimana ja herättämäänsä halveksumista kunnioituksena; tasavalta, joka ei ole muuta kuin imperiumin nimilipulla varustettua kahden monarkian, restauraation ja heinäkuun monarkian, yhteenkoottua kataluutta; liittoja, joissa eroaminen on tärkeimpänä ehtona, taisteluita, joiden peruslakina on ratkaisemattomuus; hillitöntä sisällyksetöntä kiihotusta rauhan nimessä, mitä juhlallisinta rauhan saarnaamista vallankumouksen nimessä; intohimoa ilman totuutta, totuutta ilman intohimoa; sankareita ilman sankaritekoja, historiaa ilman tapahtumia; kehitystä, jonka ainoana liikkeellepanevana voimana näyttää olevan almanakka ja joka uuvuttaa ainaisella saman jännittymisen ja höltyamisen toistumisella; ristiriitoja, jotka ajoittain näyttävät kärjistyvän äärimilleen vain laimetakseen ja tasoittuakseen johtamatta mihinkään ratkaisuun; ponnistelujen ja poroporvarillisen maailmanlopunpelon tarkoituksellisesti liioiteltua näytteilleasettelua, maailmanpelastajien antautuessa samaan aikaan mitä pikkumaisimpiin juonitteluihin ja hovi-ilveilyihin, joiden antaa-mennä-henki johdattaa mieleen enemmänkin Fronden ajat kuin viimeisen tuomion päivän; Ranskan julkinen koostunut nerous yhden ainoan yksilön nokkelan typeryyden pilaamana; kansakunnan yhteinen tahto, joka, aina kun se ilmenee yleisenä äänioikeutena, etsii itselleen sopivaa ilmaisua joukkoetujen vanhoista vihollisista, kunnes se keksii sen viimein erään merirosvon omavaltaisuudesta. Jos mikä historianlehti on mustalla maalattua, niin juuri tämä. Ihmiset ja

¹ *patres conscripti* — valitut isät (muinaisroomalaisten senaattorien kunnianimitys). *Toim.*

tapahtumat näyttävät nurinpuolisilta Schlemihleiltä, varjoilta, jotka ovat hukanneet ruumiinsa. Vallankumous itse halvaannuttaa omat edustajansa ja varustaa vain vastustajansa intohimoisella kiihkolla ja voimalla. Kun „punainen peikko”, jota vastavallankumoukselliset alinomaan loihdivat ja manaavat esiin, viimein ilmaantuu, niin se ei ilmaannu anarkistien fryygalainen siippolakki päässään, vaan pukeutuneena järjestyksen sotisopaan, *punaisiin roimahousuihin*.

Olemme nähneet, että ministeristö, jonka Bonaparte muodosti taivaaseenastumisensa päivänä, joulukuun 20. p:nä 1848, oli järjestyspuolueen, yhtyneiden legitimistien ja orleanistien ministeristö. Tämä Barrot'n-Falloux'n ministeristö eli kauemmin kuin tasavaltalainen perustava kokous, jonka elinikää se oli lyhentänyt enemmän tai vähemmän väkivaltaisesti, ja oli yhä peräsimessä. Yhtyneitten kuningasmielisten kenraali Changarnier yhdisti edelleenkin omassa persoonassaan armeijan ensimmäisen divisioonan ja Pariisin kansalliskaartin ylipäällikkyyden. Yleiset vaalit ovat vihdoin turvanneet järjestyspuolueelle valtaenemistön kansalliskokouksessa. Täällä Louis-Philippen edustajat ja päärit kohtasivat legitimistien pyhän lauman, joille kansakunnan lukuisat vaaliliput olivat muuttuneet pääsylipuiksi politiikan näyttämölle. Bonapartistien kansanedustajia oli niin harvassa, ettei niistä ollut muodostamaan itsenäistä parlamentaarista puoluetta. He näyttivät olevan vain järjestyspuolueen mauvaise queue.¹ Siten järjestyspuolueella oli käsissään hallitusvalta, armeija ja lainsäätäjäkunta, sanalla sanoen koko valtiovalta, jonka moraalisenä vahvistuksena olivat yleiset vaalit, minkä valossa sen herruus näytti kansantahdon ilmaukselta, ja samanaikainen vastavallankumouksen voitto koko Euroopan mantereella.

Paremmiin varustettuna ja suotuisimpien enteiden vallitessa ei totisesti mikään puolue ole koskaan lähtenyt sotaretkelleen.

Haaksirikon kärsineet *aito tasavaltalaiset* havaitsivat lakiasäättävässä kansalliskokouksessa sulaneensa noin 50 miehen suuruisiksi ryhmäkunnaksi, jonka johdossa olivat Afrikan kenraalit Cavaignac, Lamoricière ja Bedeau. Mutta suuren oppositiopuolueen muodosti *Vuori*, joksi *sosialidemokraattinen puolue* oli itsensä ristinyt. Kansalliskokouksen 750 äänestä sen käytettävissä oli yli 200 ääntä, ja se oli siten ainakin yhtä mahtava kuin mikä tahansa järjestyspuolueen kolmesta ryhmäkunnasta yksinään. Sen suhteellinen pienuus verrattuna yhtyneisiin kuningasmielisiin näytti korvautuvan eräiden erikoisolojen ansiosta. Eivät yksin departementtivaalit osoittaneet sen saavuttaneen huomatta-

¹ *mauvaise queue* — keho häntä. *Toim.*

vaa kannatusta maalaisväestön keskuudessa. Melkein kaikki Pariisin edustajat olivat sen riveissä; armeija oli tehnyt demokraattisen uskonnustuksen valitsemalla kolme aliupseeria edustajaksi, ja vuoripuolueen johtaja Ledru-Rollin, erotukseksi kaikista järjestyspuolueen edustajista, oli kohonnut parlamentin aatelistoon viiden departementin avulla, jotka yhdistivät äänensä hänen puolestaan. Koska yhteentörmäykset kuningasmielisten omassa keskuudessa ja järjestyspuolueen ja Bonaparten välillä olivat väistämättömiä, näytti vuoripuolueella toukokuun 28. p:nä 1849 olevan siis kaikki menestymisen mahdollisuudet. Mutta kaksi viikkoa myöhemmin se oli menettänyt kaiken, myöskin kunniansa.

Ennenkuin jatkamme parlamentaarisen historian käsittelyä, on tehtävä muutamia huomautuksia välttyäksemme eräiltä kyseessäolevan aikakauden yleisluonnetta koskevilta tavanomaisilta erehdyksiltä. Demokraattien käsityksen mukaan oli lakiasäättävän kansalliskokouksen aikana kysymys samasta asiasta kuin perustavan kokouksenkin aikana: tavallisesta taistelusta tasavaltalaisten ja kuningasmielisten välillä. Koko liikkeen he selittävät lyhyesti *yhdellä* sanalla: „*taantumus*”, yö, jolloin kaikki kissat ovat yhtä harmaita ja jolloin he voivat kuin yövärtijä toistaa yksitoikkoisella äänellä omia kuluneita lauseparsiaan. Tosin ensi näkemältä järjestyspuolue tuntuu koostuvan erilaisista kuningasmielisistä ryhmäkunnista, jotka eivät ainoastaan juonittele toisiaan vastaan, kohottaakseen kukin valtaistuimelle oman pretendentinsä ja syrjäyttääkseen vastapuolen pretendentin, vaan myös yhdistyvät yhteisessä vihassaan ja yhteisessä taistelussaan „tasavaltaa” vastaan. Vuoripuolue puolestaan näyttää tuon kuningasmielisen salaliiton vastakohtana „tasavallan” puolustajalta. Järjestyspuolue näyttää puuhaavan myötäensä „taantumusta”, joka aivan samalla tavoin kuin Preussissa kohdistuu lehdistöä, yhdistymisvapautta jne. vastaan ja kuten Preussissa toteutuu virkavallan, santarmiston ja oikeusviranomaisten raakana poliisin puuttumisena asioihin. Vuoripuolue puolestaan on niin ikään jatkuvasti puuhassa torjuessaan näitä hyökkäyksiä ja puolustaessaan siten „ikuisia ihmisoikeuksia”, kuten on tehnyt jokainen niin sanottu kansanpuolue suuremmissa tai pienemmässä määrin puolentoista vuosisadan aikana. Mutta tarkasteltaessa lähemmin tilannetta ja puolueita katoaa tämä häikäisevä pintakiilto, joka estää näkemästä *luokkataistelua* ja kyseessäolevan aikakauden luonteenomaista rakennetta.

Legitimistit ja orleanistit, kuten sanottu, muodostivat järjestyspuolueen kaksi suurta ryhmää. Mikä oli yhdistämässä kumpaakin ryhmää omaan kruununtavoittelijaansa ja erottamassa ryhmiä toisistaan? Eikö muu kuin lilja ja kolmivärilippu, Bourbonin suku ja Orleansin suku, kuningasmielisyyden eri vivahteet,

vai oliko se yleensä kuningasmielisten uskontunnustus? Bourbonien aikana oli hallinnut *suurmaanomistus* pappeineen ja lakeijoineen, Orleansien aikana — rahaylimystö, suurteollisuus, suurkauppa, ts. *pääoma* asianajajineen, professoreineen ja kaunopuhujineen. Legitiimi kuninkuus oli vain suurmaanomistajain perinnöllisen herruuden poliittinen ilmaus, niin kuin heinäkuun monarkia oli porvarillisten nousukkaiden anastaman herruuden poliittinen ilmaus. Näitä ryhmiä eivät siis erottaneet suinkaan niin sanotut periaatteet, vaan aineelliset olemassaolon ehdot, kaksi erilaista omistusmuotoa, maaseudun ja kaupungin vanha vastakohtaisuus, pääoman ja maaomaisuuden kilpailu. Ja kuka kieltäisi sen, etteivät samalla myös vanhat muistot, henkilökohtaiset vihamielisyydet, pelko ja toivo, ennakkoluulot ja kuvitelmat, myötätunto ja vastenmielisyydet, vakaumukset, uskontunnustus ja periaatteet olisi liittäneet asianomaisia toiseen tai toiseen hallitsijasukuun? Eri omistusmuotojen, yhteiskunnallisten olemassaolon ehtojen pohjalla nousee kokonainen päällysrakenne erilaisia ja omalaatuisia tunteita, kuvitelmia, ajattelutapoja ja elämäntutkimuksia. Koko luokka luo ja muovaa ne aineellisten ehtojen ja vastaavien yhteiskunnallisten suhteiden pohjalla. Yksilö, joka saa ne perinteiden ja kasvatuksen kautta, saattaa kuvitella, että ne muodostavatkin hänen toimintansa varsinaiset vaikuttimet ja lähtökohdan. Jos kohta orleanistit ja legitimistit, kumpikin noista ryhmistä, koetti vakuuttaa itselleen ja toisille, että niitä erottamassa oli uskollisuus kahta eri kuningashuonetta kohtaan, niin tosiasiat todistavat sittemmin, että päinvastoin noiden ryhmien omien intressien vastakkaisuus esti noiden hallitsijasukujen yhtymistä. Ja samoin kuin yksityiselämässä tehdään ero sen välillä, mitä ihminen itse sanoo ja ajattelee itsestään, ja sen välillä, mitä hän todella tekee ja on, niin myös historiallisissa taisteluissa, mutta vieläkin tarkemmin, on erotettava puolueiden korulauseet ja kuvitelmat niiden todellisesta olemuksesta ja todellisista intresseistä, se, mitä ne kuvittelevat olevansa, siitä, mitä ne todella ovat. Tasavallassa orleanistit ja legitimistit joutuivat olemaan vierekkäin, ja niiden vaatimukset olivat samanlaiset. Kun kumpikin puoli yritti lyödä vastapuolen laudalta *oman* kuningashuoneensa *restauroimiseksi*, niin se ei merkinnyt muuta kuin sitä, että kumpikin *kahdesta suuresta* — maanomistuksen ja pääoman — *eturyhmästä*, joihin *porvaristo* jakautuu, koetti restauroida oman yliherruutensa ja saada toisen alistettuun asemaan. Puhumme porvariston kahdesta eturyhmästä, sillä huolimatta feodaalisesta keimailustaan ja sukuylypeydestään suurmaanomistajat olivat nykyaikaisen yhteiskunnan kehityksen vaikutuksesta täydellisesti porvarillistuneet. Niinpä Englannin toryt olivat kauan kuvitelleet rakastavansa kuninkuutta, kirkkoa ja Englannin muinaisen perustuslain

ihanuuksia, kunnes vaaranpäivä pakotti heidät tunnustamaan, että he olivat rakastaneet vain *maankorkoa*.

Yhdistyneet kuningasmieliset vehkeilivät toisiaan vastaan lehdistössä, Emsissä, Claremontissa, parlamentin ulkopuolella. Kulissien takana he taas kiskoivat niskaansa vanhan orleanistisen tai legitimistisen livrensä ja jatkoivat vanhoja turnajaisiaan. Mutta julkisen elämän näyttämöllä, julkisissa edesottamuksissaan, suurena parlamentaarisen puolueena, he antoivat palttua edustamilleen kuningashuoneille kohteliaasti kumarrellen ja lykäsivät monarkian restauroimista in infinitum¹. Tosi toimensa he suorittivat *järjestyspuolueena*, siis *yhteiskunnallista* eivätkä *poliittista* kilpeä kantaen, porvarillisen maailmanjärjestyksen edustajina eivätkä vaeltavien prinsessojen ritareina, muita luokkia vastustavana porvarisluokkana eivätkä tasavaltalaisia vastustavana kuningasmielisinä. Ja järjestyspuolueena heidän yliherruutensa muihin yhteiskuntaluokkiin nähden oli rajattomampaa ja lujempaa kuin konsanaan restauraation tai heinäkuun monarkian aikana,— ja se oli yleensäkin mahdollista vain parlamentaarisessa tasavallassa, sillä vain tuollaisessa valtiomuodossa Ranskan porvariston molemmat suuret ryhmät saattoivat liittoutua, siis asettaa päiväjärjestykseen oman luokkansa herruuden sen sijaan, että valta olisi ollut vain tuon luokan yhdellä etuoikeutetulla ryhmällä. Kun he järjestyspuolueenakin solvaavat tasavaltaa ja ilmaisevat vastenmielisyytensä sitä kohtaan, niin se ei johdu vain rojalistisista muistoista. Vaisto sanoi heille, että tasavalta oli tosin tehnyt täydelliseksi heidän poliittisen herruutensa, mutta kaivoi samaan aikaan yhteiskunnallista maaperää sen alta, sillä nyt heidän oli vastustettava sorrettuja luokkia ja oteltava niiden kanssa välittömästi, voimatta piiloutua kruunun ta ta kääntää kansallista kiinnostusta heidän toisarvoiseen keskinäiseen ja kuninkuutta vastaan käymäänsä taisteluun. Se oli heikkouden tunne, joka pani heidät karttamaan oman luokkaherruutensa puhtaita ehtoja ja haluamaan takaisin tuon herruuden epätäydellisempiin, kehittymättömämpiin, mutta juuri sen vuoksi vaarattomampiin muotoihin. Sitä vastoin joka kerta kun yhtyneet kuningasmieliset joutuvat vastakkain Bonaparten, heitä vastustavan vallantavoittelijan, kanssa, joka kerta kun he luulevat toimeenpanovallan uhkaavan heidän parlamentaarista kaikkivaltansa, siis joka kerta kun heidän on esitettävä herruutensa poliittinen oikeusperuste, he esiintyvät *tasavaltalaisina* eivätkä *kuningasmielisinä*, alkaen orleanisti Thiersistä, joka varoittaa kansalliskokousta, että tasavallan suhteen on vähiten mielipideoavaisuuksia, aina legitimisti Berryer'tä myöten, joka joulukuun 2. p:nä 1851 kolmivärisellä vyöllä vyötettynä kääntyi tasavallan

¹ *in infinitum* — loputtomiin. *Toim.*

nimissä kuin mikäkin tribuuni kymmenennen piirin kunnallishallinnon talon edustalle kokoontuneen kansanjoukon puoleen puheella. Kaiku tosin vastasi hänelle pilkallisesti: Henrik V! Henrik V!

Porvariston liittoutumaa vastaan oli muodostunut pikkuporvariston ja työläisten liittoutuma, niin sanottu *sosialidemokratinen* puolue. Pikkuporvarit havaitsivat saaneensa laihan palkan vuoden 1848 kesäkuun päivistä, heidän aineelliset etunsa olivat uhatut, ja vastavallankumous asetti kyseenalaisiksi ne demokraattiset takeet, joiden tuli turvata heille mahdollisuus noiden etujen ajamiseen. Siksi he lähenivät työläisiä. Toisaalta heidän parlamentaarinen edustajistonsa, *vuoripuolue*, joka porvarillisten tasavaltalaisten diktatuurin aikana oli sysätty syrjään, oli perustavan kokouksen olemassaolon jälkipuoliskolla jälleen valloittanut kadottamansa kansansuosion taistelemalla Bonapartea ja rojalistisia ministereitä vastaan. Vuoripuolue oli tehnyt liiton sosialististen johtajien kanssa. Sovintobanketit pidettiin helmikuussa 1849. Kaavailtiin yhteinen ohjelma, perustettiin yhteisiä vaalikomiteoita, asetettiin yhteisiä ehdokkaita. Proletariaatin sosiaalisilta vaatimuksilta katkaistiin vallankumouksellinen kärki ja käännettiin ne demokraattisiksi, pikkuporvariston demokraattisilta vaatimuksilta riistettiin entinen puhtaasti poliittinen muoto ja ne laitettiin sosialistiseen kuntoon. Niin syntyi *sosialidemokratia*. Tähän kombinaation tulokseen, uuteen *vuoripuolueeseen*, kuului — lukuunottamatta muutamia työväenluokasta tulleita statisteja ja muutamia sosialistisia lahkolaisia — samoja aineksia kuin vanhaan vuoripuolueeseen, mutta vain määrällisesti enemmän. Mutta kehityksen kulussa se oli muuttunut sen luokan mukana, jota se edusti. Sosialidemokratian omalaatuinen luonne ilmenee siinä, että se ei vaadi demokraattis-tasavaltalaisia laitoksia sen vuoksi, että niiden avulla tehtäisiin loppu kahdesta äärimmäisestä vastakohdasta, pääomasta ja palkkatyöstä, vaan siksi, että voitaisiin laimentaa noita vastakohtaisuuksia ja saada ne sopusointuun keskenään. Sisältö pysyy samana, vaikka esitettäisiin kuinka moninaisia toimenpiteitä tämän päämäärän saavuttamiseksi tai näytettäisiin päämäärä enemmän tai vähemmän vallankumouksellisessa valaistuksessa. Sisältönä on yhteiskunnan muuttaminen demokraattista tietä, mutta tuo muuttaminen rajoittuu pikkuporvarillisuuden puitteisiin. Ei pidä vain tulla siihen ahdasmieliseen luuloon, että pikkuporvariston periaatteena olisi sen omien luokkaetujen itsekäs tavoittelu. Paremminkin se usko, että sen vapautumisen *erikoisedellytykset* ovat samalla *yleisiä* edellytyksiä, joiden vallitessa vain onkin mahdollista uudenaikaisen yhteiskunnan pelastaminen ja luokkataistelun välttäminen. Eikä pidä myöskään luulla, että kaikki demokratian edustajat olisivat pikkukauppiaita tai ihastuneita niihin.

Sivistyksensä ja yksilöllisen asemansa puolesta he voivat olla yhtä kaukana pikkukauppiaista kuin taivas on maasta. Pikkuporvariston edustajiksi heidät on tehnyt se, etteivät he kykene astumaan aatemaailmassaan sen rajan yli, jota pikkuporvaristo ei ylitä elämässä, ja siksi he päätyvät teoriassa samoihin tehtäviin ja ratkaisuihin, joihin aineelliset edut ja yhteiskunnallinen asema ajaa pikkuporvariston käytännössä. Tämäntapainen on yleensäkin jonkin luokan *poliittisten ja kirjallisten edustajien* suhde luokkaan, jota he edustavat.

Näiden selitysten jälkeen on itsestään ymmärrettävää, että kun vuoripuolue kamppailee jatkuvasti järjestyspuoluetta vastaan tasavallan ja niin sanottujen ihmisoikeuksien puolesta, niin sen lopputavoitteena eivät ole enempää tasavalta kuin ihmisoikeudetkaan, samoin kuin ei armeijakaan, jolta tahdotaan riistää aseet, puolustaudu ja astu taistelutantereelle vain jäädäkseen omien aseittensa omistajaksi.

Järjestyspuolue ryhtyi provosoimaan vuoripuoluetta heti kansalliskokouksen kokoonnuttua. Porvaristo tunsi nyt välttämättömäksi tehdä selvää demokraattisesta pikkuporvaristosta, niin kuin se vuosi sitten oli käsittänyt välttämättömäksi vallankumouksellisen proletariaatin lopettamisen. Vastustajain asema oli nyt kuitenkin toisenlainen. Proletaarisen puolueen voima oli kadulla, pikkuporvariston — itse kansalliskokouksessa. Oli siis houkuteltava pikkuporvarit kadulle kansalliskokouksesta ja annettava heidän itse murskata oma parlamentaarinen voimansa, ennen kuin aika ja tilanne saattavat sen konsolisoida. Vuoripuolue lasketti täyttä laukkaa satimeen.

Syöttinä, joka sille heitettiin, oli ranskalaisten joukkojen suorittama Rooman pommitus. Tämä loukkasi perustuslain V artiklaa, joka kieltää Ranskan tasavallan käyttämästä sota-voimaansa toisen kansan vapautta vastaan. Lisäksi myös perustuslain 54. artikla kieltää toimeenpanovaltaa julistamasta sotaa ilman kansalliskokouksen suostumusta, ja toukokuun 8. p:nä tekemällään päätöksellä perustava kokous oli osoittanut, ettei se hyväksynyt Rooman retkeä. Näillä perusteilla Ledru-Rollin kesäkuun 11. p:nä 1849 esitti syytöskirjelmän Bonapartea ja hänen ministereitään vastaan. Thiersin ampiaisenpistojen kiihoittamana hän meni jopa niinkin pitkälle, että uhkasi olevansa valmis puolustamaan perustuslakia kaikin keinoin, jopa ase kädessä. Vuoripuolue nousi yhtenä miehenä ja toisti tämän sotahuudon. Kesäkuun 12. p:nä kansalliskokous hylkäsi syytöskirjelmän ja vuoripuolue lähti parlamentista. Kesäkuun 13. päivän tapahtumat ovat tunnetut: julistus, jolla osa vuoripuolueesta ilmoitti Bonaparten ja hänen ministeristönsä olevan „perustuslain ulkopuolella”; demokraattisten kansalliskaartilaiden aseeton katukulkue, joka hajosi oitis kohdattuaan Changarnier'n aseistetut

joukot jne. jne. Osa vuoripuolueen jäsenistä pakeni ulkomaille, osa joutui Bourges'n ylioikeuteen ja loput parlamentin ohjesääntö asetti kansalliskokouksen puheenjohtajan koulumestari-maisen silmälläpidon alaiseksi. Pariisi julistettiin jälleen piiritystilaan ja Pariisin kansalliskaartin demokraattinen osa hajotettiin. Niin oli murrettu vuoripuolueen vaikutus parlamentissa ja pikkuporvariston voima Pariisissa.

Lyon, jolle kesäkuun 13. päivä antoi merkin veriseen työläiskapinaan, ja sen viisi naapuridepartementtia julistettiin niin ikään piiritystilaan, joka on jatkunut tähän hetkeen asti.

Vuoripuolueen valtaenemmistö luopui etujoukostaan kieltäytyessään allekirjoittamasta sen julistusta. Lehdistö jänisti, sillä vain kaksi lehteä uskalsi julkaista tuon julistuksen. Pikkuporvarit pettivät edustajansa, sillä kansalliskaartilaisia ei näkynyt tai näkyi vain silloin, kun ne tulivat estämään barrikadien rakentamista. Edustajat olivat petkuttaneet pikkuporvareita, sillä oletettuja liittolaisia armeijan riveistä ei ilmaantunut missään. Ja loppujen lopuksi demokraattinen puolue, sen sijaan että olisi ammentanut lisävoimaa proletariaatista, tartutti siihen oman heikkoutensa, ja kuten demokraattien suurissa toiminnoissa tavallisesti käy, johtajat saattoivat tyydytyksekseen syyttää „kansaa” karkulaisuudesta, ja kansa saattoi tyydytyksekseen syyttää johtajia petturuudesta.

Harvoin on pidetty suurempaa ääntä jonkin puuhan edellä kuin pidettiin ennen tätä vuoripuolueen sotaretkeä, harvoin on jostain tapahtumasta toivotettu etukäteen suuremmalla varmuudella ja kuuluvammin kuin tästä demokratian kiertämättömästä voitosta. Varmaa on: demokraatit luottavat pasuunoihin, joiden pauhuun Jerikon muurit sortuivat. Ja joka kerta kun he nyt seisovat despotian vallien juurella, he yrittävät tehdä uudestaan tuon ihmeen. Jos vuoripuolue tahtoi voittaa parlamentissa, sen ei pitänyt kutsua aseisiin. Jos se parlamentissa kutsui aseisiin, sen ei pitänyt esiintyä kadulla parlamentaarisesti. Jos todellakin sen aikomuksena oli rauhallinen mielenosoitus, niin typerää oli olla ennakoita arvaamatta, että se saisi sotaisen vastaanoton. Jos tarkoituksena oli tositaistelu, niin kummallista oli panna pois aseita, joilla sitä piti käydä. Mutta pikkuporvarien ja heidän demokraattisten edustajiensa vallankumoukselliset uhkaukset ovat vain pelkkiä vastustajan pelottamisyrityksiä. Ja jos he sitten joutuvat umpikujan ja menevät niin pitkälle, että uhkaukset on pakko panna täytäntöön, niin he tekevät sen kaksimielisellä tavalla, karttaen eniten keinoja, jotka johtavat päämäärään, ja tavoitellen verukkeita, voidakseen lannistua. Taistelua kuuluttanut pauhaava alkusoitto vaimenee hiljaiseksi hyrräämiseksi heti, kun taistelun pitäisi alkaa; näyttelijät lakkaavat olemasta tosis-

saan, ja koko hoito kutistuu kokoon kuin ilmapallo, jota on pistetty neulalla.

Ei mikään puolue liioittele keinojaan enemmän eikä petä itseään kevytmielisemmin tilanteen suhteen kuin demokraattinen. Kun osa armeijaa äänesti vuoripuoluetta, niin tämä oli jo varma siitä, että armeija tekisi kapinan sen hyväksi. Entä mistä syystä? Siitä syystä, joka sotajoukkojen kannalta katsoen ei merkinnyt muuta, kuin että vallankumoukselliset ovat asettuneet roomalaisten sotilaitten puolelle ranskalaisia vastaan. Toisaalta vuoden 1848 kesäkuun muistot olivat vielä niin tuoreita, että proletariaatin täytyi tuntea syvää vastenmielisyyttä kansalliskaartia kohtaan ja salaisten seurojen johtajien olla hyvin epäluuloisia demokraattien johtajia kohtaan. Näitä erimielisyyksiä tasoittamaan tarvittiin suuria yhteisiä intressejä, jotka olisivat olleet vaarassa. Erään abstraktisen perustuslakipykälän rikkominen ei voinut tarjota sellaista intressiä. Eikö perustuslakia, kuten demokraatit itsekkin vakuuttivat, oltu rikottu jo monta kertaa? Eivätkö populaarisimmat lehdet olleet leimanneet sitä vastavallankumoukselliseksi tekeleeksi? Mutta demokraatti, koska hän edustaa pikku-porvaristoa, siis *väliluokkaa*, jossa kahden luokan intressit samalla tylstyvät, luulee ylipäänsä olevansa luokkavastakohtien yläpuolella. Demokraatit myöntävät, että heitä vastassa on etuoikeutettu luokka, mutta että he kansakunnan koko muun osan kanssa muodostavat *kansan*. Se, mitä he edustavat, on *kansan oikeutta*; heidän etunsa on *kansan etu*. Sen vuoksi heidän ei tarvitse ennen tulevaa taistelua tutkiskella eri luokkien etuja ja asemia. Heidän ei tarvitse liian syvällisesti punnita omia keinojaan. Heidänsä on vain annettava merkki, niin *kansa* on valmis kaikkine ehtymättömine voimavaroineen hyökkäämään *sortajien* kimppuun. Mutta jos toden tullen heidän intressinsä eivät intresseeraakaan ketään ja heidän voimansa osoittautuukin voimattomuudeksi, niin johtuu se joko turmiollisista sofisteista, jotka pirstovat *jakamattoman kansan* erilaisiksi vihamielisiksi leireiksi, tai siitä, että armeija on liiaksi raaistunut ja sokaistu käsittääkseen demokratian puhtaat tarkoitusperät omaksi parhaakseen, tai kaikki on rauennut jonkin pienen yksityisseikan vuoksi tai jokin odottamaton sattuma on tehnyt sillä kertaa tyhjäksi kaiken. Demokraatti selviää joka tapauksessa häpeällisimmästäkin tappiosta yhtä tahrattomana kuin hän on siihen joutunut uskoen entistä varmemmin, että hän on voittava ja ettei hänen ja hänen puolueensa ole luovuttava vanhasta kannastaan, vaan päinvastoin olosuhteiden on kypsytävä häntä vastaaviksi.

Sen tähden ei pidä kuvitella harvennuttua, lyötyä ja uuden parlamenttijärjestyksen nöyryyttämää vuoripuoluetta kovin onnettomaksi. Joskin kesäkuun 13. päivä oli syrjäyttänyt sen johtajat, niin se toisaalta oli tehnyt tilaa pienemmille kyvyille,

joille tämä uusi asema oli imarteleva. Joskaan heidän parlamentaarista voimattomuuttaan ei voitu enää epäillä, niin oli heillä nyt myös oikeus rajoittua toiminnassaan siveellisen suuttumuksen purkauksiin ja meluisaan suunsoittoon. Joskin järjestyspuolue teki heistä, vallankumouksen viimeisistä virallisista edustajista, anarkian kaikkien hirmujen ruumiillistuman, niin sitä latteampia ja vaatimattomampia he saattoivat olla todellisuudessa. Mutta kesäkuun 13. päivään nähden he lohduttelivat itseään sanomalla syvämietteisesti: Mutta jos he uskaltavat käydä yleisen äänioikeuden kimppuun, niin silloin! Silloin näytämme, keitä olemme. Nous verrons.¹

Ulkomaille paenneisiin vuoripuoluelaisiin nähden riittää tässä huomautus, että Ledru-Rollin, joka oli onnistunut tuhoamaan miltei parissa viikossa sen voimakkaan puolueen, jonka kärkimies hän oli, huomasi nyt, että hänen kutsumuksenaan oli muodostaa Ranskan hallitus in partibus; että hän ollessaan kauempana, syrjässä toiminnasta näytti kasvavan sitä mukaa kuin vallankumouksen taso laski ja virallisen Ranskan viralliset suuruudet kävivät kääpiömäisemmiksi; että hän vuonna 1852 saattoi esiintyä tasavaltalaisena presidenttinä, ja että hän aika ajoin lähetti valakeille ja muille kansoille kirjelmiä, joissa hän uhkaili mannermaan despoottia omilla ja liittolaistensa teoilla. Tokkopa Proudhon lienee ollut kokonaan väärässä huutaessaan näille herroille: „Vous n’êtes que des blagueurs!”²

Järjestyspuolue ei ollut kesäkuun 13. p:nä ainoastaan nujertanut vuoripuoluetta, vaan se oli myös saanut aikaan sen, että *perustuslaki alistettiin kansalliskokouksen enemmistöpäätösten alaiseksi*. Se ymmärsi tasavallan näin: tasavallassa porvariston herruudella on parlamentaariset muodot eikä niitä ole rajoittamassa kuten monarkiassa toimeenpanovallan veto-oikeus eikä parlamentin hajottaminen. Sellainen oli Thiersin sanoman mukaan *parlamentaarinen tasavalta*. Mutta eikö porvaristo, kun se kesäkuun 13. p:nä varmisti oman kaikkivaltansa parlamenttitalossa, tehnyt itse parlamenttia toimeenpanovaltaan ja kansaan nähden parantumattoman heikoksi, syrjäyttäessään sen populäärisimmän osan? Luovuttaessaan lukuisia edustajia muitta mutkitta oikeuden käsiin se teki lopun omasta parlamentarisesta loukkaamattomuudestaan. Se nöyryyttävä ohjesääntö, jonka alaiseksi se alisti vuoripuolueen, kohotti tasavallan presidenttiä samassa määrin, kuin se alensi kutakin kansanedustajaa. Leimattessaan perustuslain puolesta tapahtuvan kapinoimisen anarkistiseksi, yhteiskunnan kumoamiseen tähtääväksi teoksi, porvaristo kielsi itseltään mahdollisuuden kutsua kapinaan siinä tapauksessa, jos toimeenpanovalta rikkoisi perustuslakia porvaristoa

¹ — Saammepa nähdä. *Toim.*

² — Ette ole muuta kuin kerskailijoita. *Toim.*

vastaan. Ja historian ironiaa oli, että sinä kenraalina, jota järjestyspuolue tarjoaa joulukuun 2. p:nä 1851 nöyrästi, mutta tuloksettomasti kansalle perustuslain kenraalina Bonapartea vastaan, on juuri se sama *Oudinot*, joka Bonaparten määräyksestä oli pommittanut Roomaa ja siten välittömästi aiheuttanut kesäkuun 13. päivän perustuslakimellakan. Toinen kesäkuun 13. päivän sankari, *Vieyra*, joka kansalliskokouksen puhujalavalta sai kiitoksia niiden raakuuksien johdosta, joita hän oli tehnyt eräiden demokraattisten lehtien huoneistoissa finanssiylimystöön kuuluvien kansalliskaartilaiden joukkion päällikkönä, tämä sama *Vieyra* oli vihitty Bonaparten salaliittoon, ja hän vaikutti olennaisesti siihen, että kansalliskokouksella ei viime elinhetkenään ollut odotettavissa pienintäkään tukea kansalliskaartilta.

Kesäkuun 13. päivä merkitsi vielä muutakin. Vuoripuolue oli tahtonut saada Bonaparten syytteeseen. Sen tappio oli siis Bonaparten suoranainen voitto, hänen persoonallinen voittonsa demokraattisista vihollisistaan. Järjestyspuolue oli hankkinut tämän voiton, ja Bonaparten oli vain merkittävä se tililleen. Sen hän tekikin. Kesäkuun 14. päivänä oli Pariisin talojen seinillä luettavana julistus, jonka mukaan presidentti ikään kuin vastahakoisesti, vain tapahtumien pakosta astuu esiin luostarimaisesta eristyneisyydestään, valittaa väärin ymmärrettyä hyveen perikuvana vastustajiensa parjauksia ja ollen samaistavinaan oman persoonansa ja järjestyksen samaisti pikemminkin järjestyksen ja oman persoonansa. Ja sitä paitsi, vaikka kansalliskokous olikin jälkeensä hyväksynyt sotaretken Roomaa vastaan, niin Bonaparte oli tehnyt aloitteen asiassa. Johdatettuaan ylipappi Samuelin takaisin Vatikaaniin, hän saattoi toivoa voivansa asettua kuningas Davidina Tuilerie'hin. Hän oli valloittanut puolelleen papit.

Kuten olemme nähneet, kesäkuun 13. päivänä mellakka rajoittui rauhalliseen katukulkueeseen. Sen vastustamisella ei siis voinut ansaita mitään sotalaakereita. Järjestyspuolue teki kuitenkin tänä sankareista ja tapahtumista köyhänä aikana tästä verettömästä taistelusta toisen Austerlitzin. Puhujat ja sanomalehdet ylistivät armeijaa järjestyksensä mahdiksi, kun taas kansanjoukot leimattiin voimattomaksi anarkiaksi ja Changarnier julistettiin „yhteiskunnan suojamuuriksi”. Mystifikaatio, johon hän itsekin lopulta uskoi. Mutta sillä välin ne joukko-osastot, jotka näyttivät epäiltäviltä, poistettiin salaa Pariisista; ne rykmentit, jotka vaaleissa olivat osoittautuneet demokraattisimmiksi, siirrettiin Ranskasta Algeriaan; sotaväen rauhattomat ainekset siirrettiin rangaistusosastoihin; lopuksi eristettiin järjestelmällisesti lehdistö kasarmeista ja kasarmi siviiliyhteiskunnasta.

Olemme nyt päässeet Ranskan kansalliskaartin historian ratkaisevaan käännekohtaan. Vuonna 1830 kansalliskaarti oli

ratkaissut restauraation kohtalon. Louis-Philippen aikana epäonnistui jokainen mellakka, jossa kansalliskaarti asetui sotilasosastojen puolelle. Kun se helmikuussa 1848 suhtautui passiivisesti kapinaan ja kaksimielisesti Louis-Philippeen, piti tämä sitä häviönään ja joutuikin häviölle. Siten juurtui vakaumus, ettei vallankumous voisi voittaa *ilman* kansalliskaartiä eikä armeija voisi voittaa, jos sen *vastassa* on kansalliskaarti. Tämä oli sitä armeijan taikauskoa porvarien kaikkivoipaisuuteen (bürgerliche Allmacht). Vuoden 1848 kesäkuun päivät, jolloin koko kansalliskaarti linjajoukkojen kanssa kukisti kapinan, olivat lujittaneet tätä taikauskoa. Bonaparten tultua hallitukseen kansalliskaartin merkitys aleni jonkin verran sen johdosta, että kansalliskaartin ja ensimmäisen sotilasdivisionan päällikkyyks yhdistettiin perustuslain vastaisesti Changarnier'n käsiin.

Kuten kansalliskaartin päällikkyyks tällöin esiintyi vain pelkkänä sotajoukon ylipäällikön attribuuttina, niin myös kansalliskaarti itsekin oli enää vain linjajoukkojen lisäke. Kesäkuun 13. pñä se vihdoin murtui: ei kuitenkaan vain sen vuoksi, että sitä tästä päivästä lähtien hajotettiin osa osalta Ranskan kaikissa osissa, kunnes siitä oli jäljellä vain rippeitä. Kesäkuun 13. pñ mielenosoitus oli ennen kaikkea kansalliskaartin demokraattisen osan mielenosoitus. Se ei tosin asettanut armeijaa vastaan aseitaan, vaan ainoastaan univormunsa, mutta juuri tämä univormu oli taikaluku. Armeija vakuuttui kuitenkin siitä, että tämä univormu oli samanlainen villariepu kuin muutkin univormut. Lumous katosi. Vuoden 1848 kesäkuun päivinä porvaristo ja pikkuporvaristo olivat kansalliskaartina yhtyneet armeijan kanssa proletariaattia vastaan. Kesäkuun 13. pñä 1849 porvaristo hajotti armeijan avulla pikkuporvarillisen kansalliskaartin, joulukuun 2. pñä 1851 ei ollut enää porvariston kansalliskaartiä, ja Bonaparte vain totesi tämän tosiasian allekirjoittaessaan perästäpäin hajotusmääräyksen. Niin oli porvaristo itse murtautunut viimeisen aseensa, jolla se saattoi vastustaa armeijaa, mutta sen murtaminen oli ollut sille välttämätöntä alkaen siitä hetkestä, jolloin pikkuporvaristo ei enää ollut sen vasalli, vaan seisoi kapinoitsijana sitä vastassa. Ja yleensäkin niin pian kuin se itse oli tullut yksinvaltiaksi, sen täytyi omin käsin tuhota kaikki ne puolustusvälineensä, joita se oli käyttänyt yksinvaltiutta vastaan.

Sillä välin järjestyspuolue juhli valtansa palaamista, valansa, jonka se näytti kadottaneen 1848 vain löytääkseen sen jälleen 1849 rajoituksista vapautuneena. Se juhli sitä solvaamalla tasavaltaa ja perustuslakia, sadatteleamalla kaikkia tulevia, nykyisiä ja menneitä vallankumouksia, mm. sitä vallankumousta, jonka sen omat johtajat olivat tehneet, ja säätämällä lakeja, joilla lehdistölle pantiin kapula suuhun, tehtiin loppu

yhdistyksistä ja piiritystilä määriteltiin elimelliseksi instituutioksi. Sitten kansalliskokous keskeytti istuntonsa elokuun puolivälistä lokakuun puoliväliin nimitettyään lomallaolonsa ajaksi pysyvän komission. Tämän loman aikana legitimistit juonittelivat Emsin ja orleanistit Claremontin kanssa; Bonaparte juonitteli tekemällä ruhtinaallisia kiertueita, ja departementtineuvostot juonittelivat neuvotellessaan perustuslain tarkistamisesta — siinä ilmiöt, jotka uusiutuivat säännöllisesti kansalliskokouksen ajoittaisina loma-aikoina ja joihin tulen kajoamaan vasta, kun ne muuttuvat tapahtumiksi. Tässä on vain huomautettava, että kansalliskokous menetteli epäpoliittisesti kadotessaan pitemmiksi väliajoiksi näyttämöltä ja jättäessään näkyville tasavallan johtoon vain yhden, vaikkapa surkeankin Louis Bonaparten hahmon, samaan aikaan kuin järjestyspuolue, aiheuttaen yleisen skandaalin, hajosi kuningasmielisiin alkuosiinsa ja seurasi ristiriitaisia restauraatiohalujaan. Aina kun näinä loma-aikoina *parlamentin* eksyttävä melu vaikenä ja sen jäsenistö sulautui kansaan, kävi selvästi ilmi, että puuttui vain *yhtä*, jotta tämän tasavallan todellinen olemus olisi täydellinen: sitä, että *sen* lomat tehdään pysyviksi ja *sen* tunnuslause: Veljeys, Vapaus, Tasa-arvoisuus, korvataan kaksimielisyydestä vapailla sanoilla: Jalkaväki, Ratsuväki, Tykistö!

IV

Lokakuun puolivälissä 1849 kansalliskokous kokoontui jälleen. Marraskuun 1. päivänä Bonaparte hämmästytti sen ilmoittamalla Barrot'n-Falloux'n ministeristön erosta ja uuden hallituksen muodostamisesta. Lakeijaakaan ei ajeta palveluksesta sen kursailemattomammin kuin Bonaparte ajoi ministerinsä. Kansalliskokoukselle tarkoitetut potkut annettiin näin ensin Barrot'lle ja kumppaneille.

Kuten olemme havainneet, Barrot'n ministeristö oli kokoonpantu legitimisteistä ja orleanisteista. Se oli järjestyspuolueen ministeristö. Bonaparte oli tarvinnut sellaista voidakseen hajottaa tasavaltalaisen perustavan kokouksen, suorittaa sotaretken Roomaa vastaan ja murtaa demokraattisen puolueen. Tämän ministeristön selän takana hän oli pysytellyt näennäisesti piilossa, luovuttaen hallitusvallan järjestyspuolueen käsiin ja kätkien kasvonsa samaan luonnenaamariin, jota Louis-Philippen aikana käytti sanomalehden vastuunalainen julkaisija: bulvaanin naamariin. Nyt hän heitti pois naamarinsa, joka ei ollut enää kevyt huntu, johon hän saattoi kätkeä todelliset piirteensä, vaan rautanaamio, joka esti häntä näyttämästä omia kasvojaan. Hän oli muodostanut Barrot'n ministeristön hajottaakseen järjestyspuolueen nimissä tasavaltalaisen kansalliskokouksen; hän erotti

tuon ministeristön julistaakseen oman persoonansa riippumattomaksi järjestyspuolueen kansalliskokouksesta.

Tähän erottamiseen ei puuttunut pätevältä tuntuvia verukkeita. Barrot'n ministeristö laiminlöi jopa ne säädylisyyden vaatimukset, joita olisi tullut noudattaa tasavallan presidentin, kuten kansalliskokouksen rinnalla olevan esivallan suhteen. Kansalliskokouksen lomalla ollessa Bonaparte julkaisi Edgar Neylle osoitetun kirjeen, jossa hän näytti paheksuvan paavin epäliberaalista esiintymistä, niinkuin hän oli vastoin perustavaa kokousta julkaissut kirjeen, jossa hän ylisti Oudinot'ta Rooman tasavaltaa vastaan tehdyn hyökkäyksen johdosta. Kun kansalliskokous sitten hyväksyi Rooman-retken menoarvion, Victor Hugo otti näennäisessä liberaalisuudessaan tuon kirjeen puheeksi. Tuon päähänpiston, että Bonaparten päähänpistoilla voisi olla muka jotakin poliittista merkitystä, järjestyspuolue tukahdutti halveksivan epäuskoisin huudahduksin. Yksikään ministeri ei ottanut vastaan Bonapartelle esitettyä haastetta. Eräässä toisessa tilaisuudessa Barrot puhui tunnetulla ontolla päätöksellä suuttumuksen sanoja niiden „inhottavien vehkeilyjen” johdosta, joita hänen väitteensä mukaan oli vireillä presidentin lähimmässä ympäristössä. Lopuksi ministeristö kieltäytyi — samaan aikaan kun se sai kansalliskokouksen myöntämään leskeneläkkeen Orleansin herttuattarelle — tekemästä mitään esitystä presidentin määrärahan korottamisesta. Ja Bonapartessa yhtyivät keisarivallan tavoittelija ja satulasta pudonnut onnenonkija niin kiinteästi toisiinsa, että *siihen* suureen aatteeseensa, jonka mukaan hänen kutsumuksenaan oli keisarivallan entistäminen, liittyi aina täydennyksenä toinenkin suuri aate, jonka mukaan Ranskan kansan kutsumuksena oli maksaa hänen velkojaan.

Barrot'n-Falloux'n ministeristö oli ensimmäinen ja viimeinen Bonaparten aikaansaama *parlamentaarinen ministeristö*. Siksi sen erottaminen muodostuikin ratkaisevaksi käännekohdaksi. Ministeristön mukana järjestyspuolue kadotti palaamattomasti aseman, joka oli välttämätön parlamentaarisen järjestyksen säilyttämiseksi: otteen toimeenpanovaltaan. Ei ole vaikea ymmärtää, että sellaisessa maassa kuin Ranskassa, missä toimeenpanovallan käytettävissä on yli puolen miljoonaa henkeä käsittävä virkamiesarmeija ja siis toimeenpanovallasta ovat alituisesti ehdottomassa riippuvaisuudessa lukemattomien ihmisten intressit ja toimeentulo, missä valtio pauloittaa, valvoo, säännöstelee, vahtaa ja holhoaa yhteiskuntaa alkaen sen laajimmista elämänilmauksista aina mitä vähäpätöisimpiin ilmiöihin saakka, sen yleisemmistä elämänmuodoista aina yksilön yksityiselämään saakka, missä tuo parasiittikunta on tavattoman keskityksen ansiosta muuttunut kaikkietäväksi ja kaikkialla läsnä olevaksi, nopean liikkumakyvyn omaavaksi ja joustavaksi, minkä

verrannoksi kelpaa vain varsinaisen yhteiskunnan avuton epäitsenäisyys ja runneltu muodottomuus, sellaisessa maassa kansalliskokous, menettäessään oikeuden määrätä ministerinsalakuista, menettää samalla kaiken todellisen vaikutusvaltansa, ellei se samanaikaisesti yksinkertaista valtion hallintoa, vähennä virkamiesarmeijaa niin paljon kuin mahdollista eikä salli vihdoin yhteiskunnan ja yleisen mielipiteen luoda omia, hallitusvallasta riippumattomia äänenkannattajiaan. Mutta Ranskan porvariston *aineelliset edut* on mitä läheisimmin sidottu tuon laajan ja monihaaraisen valtiokoneiston säilyttämiseen. Se työntää siihen liikaväestönsä ja nostaa valtionpalkan muodossa sen, mitä se ei voi kahesta taskuunsa voittotulojen, korkojen, osinkojen ja palkkioiden muodossa. Toisaalta porvariston *poliittiset edut* pakottivat sitä kiristämään ohjaksia, siis lisäämään päivä päivältä valtiovallan henkilökuntaa ja varoja ja käymään samaan aikaan yhtämittaista sotaa yleistä mielipidettä vastaan sekä ruhjomaan ja herpaannuttamaan epäluuloisena yhteiskunnan itenäisiä liikuntaelimiä, jollei se ole voinut amputoida niitä kokonaan. Niin muodoin Ranskan porvariston oli pakko luokkasemansa vuoksi toisaalta tehdä loppu joka ainoan parlamentaarisen vallan, siis omansakin, elinmahdollisuuksista ja toisaalta tehdä vihamiehensä toimeenpanovalta vastustamattoman voimakkaaksi.

Uutta ministeristöä sanottiin d'Hautpoulin ministeristöksi, vaikkei kenraali d'Hautpoul saanutkaan pääministerin arvoa. Barrot'n ohella Bonaparte päinvastoin teki yksin tein lopun moisesta arvosta, joka oikeastaan oli alentanut tasavallan presidentin lailliseksi mitättömyydeksi, eräänlaiseksi perustuslailliseksi kuninkaaksi, mutta sellaiseksi perustuslailliseksi kuninkaaksi, jolla ei ollut valtaistuinta eikä kruunua, ei miekkaa eikä valtiokkaa, ei vastuuvapautta, ei määrääjätonta oikeutta valtion korkeimpaan arvonimeen eikä, mikä kohtalokkainta, hallitsijan määrärahoja. D'Hautpoulin ministeristössä oli vain yksi mies, jolla oli parlamentaarikon nimi, juutalainen *Fould*, eräs rahayli-mystön pahamaineisimpia jäseniä. Hänen huostaansa joutui rahaministeriö. Kun vilkaisee Pariisin pörssinoteerauksiin, niin huomaa, että vuoden 1849 marraskuun 1. päivän jälkeen Ranskan arvopaperit nousevat ja laskevat Bonaparten osakkeiden nousun ja laskun mukaisesti. Kun Bonaparte näin oli löytänyt itselleen liiketoverin pörssistä, hän laski samalla poliisin valtansa alle nimittämällä Carlier'n Pariisin poliisiprefektiksi.

Ministeristön vaihtumisen seuraukset saattoivat ilmetä kuitenkin vasta olosuhteiden kehittyessä. Toistaiseksi Bonaparte oli astunut vain yhden askeleen eteenpäin joutuakseen pakosta perääntymään sitä silmiinpistävämmiin. Hänen karskia tiedotustaan seurasi mitä nöyryn alamaisuudenvakuutus kansalliskokoukselle.

Joka kerta kun ministerit rohkenivat arasti tarjota presidentin henkilökohtaisia päähänpistoja lakiesityksinä, he näyttivät täyttävän perin vastenmielisesti ja vain asemansa pakottamina nuo koomilliset tehtävänsä, joiden tuloksettomuudesta he olivat etukäteen varmoja. Joka kerta kun Bonaparte laverteli suunnitelmistaan ja leikitteli „Napoleon-aatteillaan” ministerien selän takana, hänen omat ministerinsä kielsivät hänet kansalliskokouksen puhujalavalta. Hänen vallananastushalunsa näyttivät tulevan julki vain siksi, ettei vastustajain vahingoniloisen pilkka-aurun tarvitsisi vaieta. Hän käyttäytyi kuin väärinymmärretty nero, jota koko maailma pitää hölmönä. Koskaan ei häntä oltu halveksittu niin syvästi kaikkien luokkien keskuudessa kuin tänä kautena. Eikä koskaan ennen porvariston herruus ollut rajattomampaa, koskaan ei porvaristo ollut suurellisemmin asettanut näkyville herruutensa merkkejä.

Tehtävänäni ei ole tässä kuvata porvariston lainsäädäntötyön historiaa, työn, jonka tuloksiksi tältä kaudelta jäi kaksi lakia: laki, joka sääti uudelleen *viiniveron*, ja *koululaki*, joka teki lopun epäuskosta. Samalla kun ranskalaisten viininjuontia vaikeutettiin, heille anniskeltiin sitä runsaammin oikean elämän vettä. Julistaessaan viiniverolaila vanhan, vihatun verotusjärjestelmän loukkaamattomaksi, porvaristo yritti koululain avulla vakiinnuttaa kansanjoukkojen vanhan tylsyydentilan, joka salli sietää tuota verojärjestelmää. Hämmästellään, että orleanistit, liberaaliset porvarit, nuo voltarelaisuuden ja eklektisen filosofian vanhat apostolit, uskovat Ranskan henkisen elämän johdon perivihollistensa, jesuiittain, käsiin. Mutta vaikka orleanistit ja legitimistit saattoivatkin olla eri mieltä kruununtavoittelijoista, niin he käsittivät hyvin, että heidän yhteinen herruutensa vaati kahden aikakauden sortokeinojen yhdistämistä ja että heinäkuun monarkian orjuutusmenetelmiä oli täydennettävä ja vahvistettava restauraation ajan orjuutusmenetelmillä.

Talonpojat, jotka olivat pettyneet kaikissa toiveissaan ja joita enemmän kuin koskaan ennen rasittivat toisaalta alhaiset viljan hinnat ja toisaalta kasvava verotaakka ja hypoteekkivelka, alkoivat liikehtiä departementeissa. Siihen vastattiin jahtaamalla koulunopettajia, jotka alistettiin papiston valtaan, jahtaamalla määrejä, jotka alistettiin prefektien valtaan, ja vakoilujärjestelmällä, jonka valtaan alistettiin kaikki. Pariisissa ja suuremmissa kaupungeissa itse taantumuksella on oman aikakautensa piirteet ja se enemmänkin yllyttää kuin lannistaa. Maaseudulla se muodostuu latteaksi, alhaiseksi, pikkumaiseksi, väsyttäväksi, kiusalliseksi, sanalla sanoen santarmiksi. Ymmärtäähän sen, missä määrin pappiskomennon siunaama santarmikomento saattoi kolmessa vuodessa turmella kehittymättömiä joukkoja.

Niin intohimoisesti ja kaunopuheisesti kuin järjestyspuolue vastustikin kansalliskokouksen puhujalavalta vähemmistöä, sen puhe jäi kuitenkin yksitavuiseksi kuin kristityn, jonka sanain tulee olla: niin, niin, ei, ei! Se jäi yksitavuiseksi niin puhujalavalla kuin sanomalehdistössäkin. Se oli mautonta kuin arvoitus, jonka ratkaisu tiedetään ennakolta. Olipa kysymys petitio-oikeudesta tai viiniverosta, painovapaudesta tai vapaa-kaupasta, kerhoista tai kunnallislaista, persoonaalisen vapauden suojelemisesta tai valtiotalouden säännöstelystä, sama tunnusana esitetään yhä uudelleen, aihe pysyy aina samana, päätös on aina valmiina ja kuuluu muuttumattomasti: „*Sosialismi!*”. *Sosialistiseksi* julistetaan jopa porvarillinen liberalismikin, sosialistiseksi — porvarillinen valistus, sosialistiseksi — porvarillinen finanssireformi. Sosialistista oli rakentaa rautatie sinne, missä jo ennestään oli kanava, ja sosialistista oli puolustaa itseään kepillä silloin, kun joku ryntäsi kimppuun miekka kädessä.

Eikä tämä ollut vain puhetapaa, muotia, puoluetaktiikkaa. Porvaristo tajusi aivan oikein, että kaikki aseet, jotka se oli takonut feodalismia vastaan, käännettiin sitä itseään vastaan, että kaikki sen luomat sivistyskeinot nousivat kapinaan sen omaa sivilisaatiota vastaan, että kaikki sen luomat jumalat luopuivat siitä. Se käsitti, että kaikki ns. kansalaisvapaudet ja edistyksen välikappaleet loukkasivat ja uhkasivat sen *luokkaherruutta*, tuon herruuden yhteiskunnallista perustaa ja poliittista huipentumaa, olivat siis muuttuneet „*sosialistisiksi*”. Tässä uhkassa ja loukkauksessa se aivan oikein vainusi sosialismin salaisuuden, arvioiden sosialismin merkityksen ja pyrkimyksen oikeammin kuin osaa arvioida itsensä niin sanottu sosialismi, joka sen vuoksi ei saata ymmärtää, miksi porvaristo paatuneesti eristäytyy siitä, vaikka se ei tekisi muuta kuin uikuttaisi tunteellisesti ihmiskunnan kärsimyksistä, julistaisi kristillisesti tuhatvuotista valtakuntaa ja yleistä veljesrakkautta, lörpöttelisi humanistisesti hengestä, sivistyksestä, vapaudesta tai hautoisi doktrinäärisesti järjestelmää, joka turvaa kaikkien luokkien sovinnon ja hyvinvoinnin. Mutta porvaristo kuitenkin ei käsittänyt sitä, että johdonmukaisesti ajatellen myös sen *oma parlamentaarinen järjestelmä*, sen *poliittinen herruus* yleensä tuli nyt tuomita yleisesti tavallaan *sosialistisena*. Niin kauan kuin porvariluokan herruus ei ollut täydellisesti järjestynyttä eikä saanut aitoa poliittista ilmaisuaan, ei myöskään porvariston ja toisten luokkien vastakohtaisuus saattanut esiintyä aitona eikä saada niissäkään tapauksissa, joissa se esiintyi, sitä vaarallista käännettä, mikä muuttaa jokaisen valtiovaltaa vastaan käytävän taistelun taisteluksi pääomaa vastaan. Kun porvaristo näki yhteiskunnan jokaisen elonmerkin vaarantavan „*rauhaa*”, niin saattoiko se olla halukas säilyttämään yhteiskunnan huipulla

rauhattomuuden järjestelmän, oman järjestelmänsä, parlamentaarisen järjestelmän, jonka muuan sen omista puhujista sanoi elävän taistelussa ja taistelun avulla? Parlamentaarinen järjestelmä elää diskutoinnista, kuinka se voisi kieltää diskutoinnin? Jokaisesta intressistä, jokaisesta yhteiskunnallisesta laitoksesta tehdään parlamentin yleistä aate ja sitä käsitellään aatteena — kuinka siis jokin intressi, jokin laitos voisi olla ajattelun yläpuolella ja imponoida uskonkappaleena? Puhujain taistelu puhujalavalla aiheuttaa lehtinikkarien taistelun, parlamentin keskustelukerho saa välttämättömäksi täydennykseksi salonkien ja kapakoiden keskustelukerhot; kansanedustajat, jotka alinomaan vetoavat kansan mielipiteeseen, antavat kansan mielipiteelle oikeuden ilmaista anomuksissa todellisen mielipiteensä. Parlamentaarinen järjestelmä jättää kaiken enemmistön ratkaistavaksi, kuinka siis valtava enemmistö parlamentin ulkopuolella ei haluaisi mitään ratkaista? Kun vingutatte viulua valtion huipulla, mitä muuta odotatte tehtävän alhaalla kuin tanssittavan?

Tuomitessaan siis „*socialismina*” sen, mitä se aikaisemmin juhli „*liberalismina*”, porvaristo tunnustaa, että sen omat edut vaativat sitä pelastautumaan *itsehallinnon* vaaralta, että rauhan palauttamiseksi maahan sen on ennen muuta rauhoitettava oma porvarillinen parlamenttinsa, että säilyttääkseen yhteiskunnallisen mahtinsa koskemattomana sen on murrettava oma poliittinen mahtinsa, että yksilöinä porvarit voivat edelleenkin riistää muita luokkia ja nauttia huolettomina omaisuudesta, perheestä, uskonnosta ja järjestyksestä vain sillä ehdolla, että heidät luokkana tuomitaan rinnan muiden luokkien kanssa samaan poliittiseen mitättömyyteen kuin ne; että heidän rahapussinsa pelastamiseksi porvaristolta täytyy riistää kruunu ja ripustaa porvariston oman pään ylle Damokleen miekkana se miekka, jonka tuli sitä suojella.

Yleisten kansalaisetujen alalla kansalliskokous osoittautui niin saamattomaksi, että esimerkiksi Pariisin—Avignonin rautatiestä käyty keskustelu, joka alkoi talvella 1850, ei ollut päättynyt vielä joulukuun 2. p:nä 1851. Silloin kun kansalliskokous ei esiintynyt tukahduttajana eikä taantumuksellisena, sitä vaivasi parantamaton hedelmättömyys.

Samaan aikaan kuin Bonaparten ministeristö teki toisaalta lakialoitteita järjestyksensä hengessä ja toisaalta vielä kovensikin noiden lakien toimeenpanoa ja voimassapitoa, Bonaparte koetti puolestaan hankkia kansansuosiota tekemällä lapsekkaan typeriä esityksiä, asettamalla itsensä kansalliskokouksen vastakohtaksi ja viittailemalla salaperäiseen kätköön, johon piilotettuja aarteita vain olosuhteet estivät toistaiseksi paljastumasta Ranskan kansalle. Niin tuli esitys aliupseerien

päiväpalkan korottamisesta neljällä soulla. Niin esitettiin „kunnialainapankin” perustamista työläisille. Rahalahjat ja rahalainat olivat se tulevaisuuden näköala, jolla hän toivoi voivansa vietellä joukot. Lahjoittaminen ja lainaaminen — siihen supistuu niin ylhäisen kuin alhaisenkin ryysyköyhälistön finanssittietous. Siihen supistuivat ne jouset, joita Bonaparte tahtoi käyttää. Ikinä ei vallantavoittelija ole typerämmin keinotellut joukkojen typeryydellä.

Kansalliskokousta raivostuttivat tämän tästä nämä ilmeiset yritykset hankkia kansansuosiota sen kustannuksella ja se lisääntyvä vaara, että tämä velkojen kannustama seikkailija, jota mikään aikaisemmin hankittu maine ei ollut hillitsemässä, uskaltautuu johonkin epätoivoiseen kepposeen. Järjestyspuolueen ja presidentin välien kiristyminen oli jo saanut uhkaavan luonteen, kun muuan odottamaton tapaus palautti hänet jälleen katuvaaisena järjestyspuolueen syliin. Tarkoitamme *vuoden 1850 maaliskuun 10. päivän täytevaaleja*. Nämä vaalit toimeenpantiin kesäkuun 13. päivän jälkeen vankilaan joutuneiden tai maanpakoon ajettujen edustajien edustajapaikkojen täyttämiseksi. Pariisi valitsi vain sosialidemokraattisia ehdokkaita. Vieläpä se antoi useimmat äänensä de Flottelle, eräälle vuoden 1848 kesäkuun kapinalliselle. Niin kosti proletariaatin kanssa liittoutunut Pariisin pikkuporvaristo vuoden 1849 kesäkuun 13. p:nä kärsimänsä tappion. Se näytti kadonneen vaaranhetkellä taistelukuultä vain palatakseen suotuisammassa olosuhteissa takaisin entistä lukuisammin taisteluvoimin ja rohkeammin taistelutunnuksin. Muuan seikka näytti lisäävän tämän vaalivoiton vaarallisuutta. Armeija äänesti Pariisissa kesäkuun kapinallisen puolesta ja La Hittea, erästä Bonaparten ministeriä, vastaan, ja departementeissa suurimmaksi osaksi vuoripuolueilaisten puolesta, jotka sielläkin, joskaan eivät yhtä ratkaisevasti kuin Pariisissa, saivat voiton vastustajistaan.

Bonaparte huomasi äkkiä jälleen olevansa vastatusten vallankumouksen kanssa. Maaliskuun 10. p:nä 1850 hän piilottaui järjestyspuolueen selän taakse samalla tavoin kuin tammikuun 29. p:nä 1849 ja kesäkuun 13. p:nä 1849. Hän nöyrytyi, pyyteli arasti anteeksi, tarjoutui nimittämään parlamentaarisen enemmistön käskystä millaisen ministeristön tahansa, rukoilipa vielä orleanistien ja legitimistien puoluejohtajia Thiersiä, Berryer'tä, Broglieta, Moléta, sanalla sanoen noita niin kutsuttuja linna-kreivejä, tarttumaan omin käsin valtion peräsimeen. Järjestyspuolue ei osannut käyttää hyväksi tätä koskaan palaamatonta hetkeä. Sen sijaan, että olisi rohkeasti ottanut vastaan tarjotun vallan, se ei edes pakottanut Bonapartea nimittämään uudelleen sitä ministeristöä, jonka hän oli erottanut marraskuun 1. päivänä; se tyytyi nöyryyttämään häntä vain anteeksiannolla ja

asettamalla herra *Barochen* d'Hautpoulin ministeristöön. Tämä Baroche oli kerran yleisenä syyttäjänä riehunut Bourges'n yli-oikeudessa toukokuun 15. p:n vallankumouksellisia ja toisen kerran kesäkuun 13. p:n demokraatteja vastaan, syyttäen näitä kummassakin tapauksessa kansalliskokousta vastaan tehdystä murhayrityksestä. Kukaan Bonaparten ministereistä ei sittemmin tehnyt Barocheta enemmän kansalliskokouksen arvon alentamiseksi, ja joulukuun 2. päivän jälkeen 1851 tapaamme hänet senaatin hyväpaikkaisena ja kallispalkkaisena varapresidenttinä. Hän oli sylkäissyt vallankumouksellisten soppaan Bonaparten syötäväksi.

Sosialidemokraattinen puolue puolestaan näytti vain etsivän tekosytä asettaakseen oman voittonsa jälleen kyseenalaiseksi ja katkaistakseen siltä kärjen. Vidal, muuan Pariisin vastavalituista kansanedustajista oli valittu samanaikaisesti myös Strassburgissa. Hänet taivutettiin epäämään Pariisin vaali ja hyväksymään Strassburgin vaali. Siis sen sijaan, että olisi antanut vaalipaikalla saamalleen voitolle ratkaisevan luonteen ja siten pakottanut järjestyspuolueen ryhtymään heti taisteluun parlamentissa, pakottanut vastustajan taisteluun hetkellä, jolloin innostus vallitsi kansan keskuudessa ja suotuista mieliala armeijassa, demokraattinen puolue väsytti Pariisin maalis- ja huhtikuun aikana uudella vaaliagitaatiolla, antoi kansan kiihkon laimeta tässä uusiintuneessa tilapäisessä vaalileikissä, kylläännytti vallankumouksellista toimintatarmoa perustuslaillisilla menestyksillä, tuhlassi sitä pikku juoniin, tyhjään deklamointiin ja näennäiseen liikehtimiseen, antoi porvariston koota rivinsä ja ryhtyä toimenpiteisiin, ja keksi vihdoin maaliskuun vaalien merkitykselle lieventävän sentimentaalisen kommentaarion huhtikuun lisävaaleista, Eugéne Suen vaalista. Sanalla sanoen: se teki maaliskuun 10. p:stä aprillipäivän.

Parlamentaarinen enemmistö tajusi vastustajansa heikkouden. Sen seitsemäntoista linnakreiviä — sillä Bonaparte oli jättänyt hyökkäyksen sen johdettavaksi ja vastuulle — laativat uuden vaalilain, minkä esittäminen uskottiin herra Faucher'lle, joka oli itse anonut tätä kunniaa. Toukokuun 8. p:nä hän esitteli lain, joka teki lopun yleisestä äänioikeudesta, asettaen valitsijana olon ehdoksi kolmen vuoden oleskelun vaalipaikkakunnalla, minkä lisäksi tämän oleskeluajan toteaminen työläisten kohdalta tuli riippumaan heidän työnantajansa antamasta todistuksesta.

Yhtä vallankumouksellisesti kuin demokraatit olivat myllertäneet ja riehuneet perustuslaillisen vaalitaistelun aikana, yhtä perustuslaillisesti he nyt, kun olisi pitänyt ase kädessä todistaa vaalivoiton olleen totta, julistivat järjestystä, majesteetillista rauhallisuutta (*calme majestueux*), laillisuuskantaa, toisin sanoen sokeaa alistumista vastavallankumouksen tahtoon, joka

tekeytyi laiksi. Väittelyssä vuoripuolue koetti saada järjestyspuolueen häpeämään, asettaen sen vallankumouksellisen kiihkon vastakohtaksi oikeusperusteita puolustavan kunnan miehen intohimottoman kannan ja iskien sen maahan sillä kauhealla syytöksellä, että sen toiminta on muka vallankumouksellista. Vasta valitut edustajatkin koettivat osoittaa säädylisellä ja hillityllä esiintymisellään, miten väärää oli panetella heitä anarkisteiksi ja selittää heidän valituksi tulo vallankumouksen voitoksi. Toukokuun 31. päivänä uusi vaalilaki meni läpi. Vuoripuolue tyytyi siihen, että se sujautti vastalauseen presidentin taskuun. Vaalilakia seurasi uusi painolaki, joka teki täydellisen lopun vallankumouksellisesta lehdistöstä. Tämä oli ansainnut kohtalonsa. „National” ja „La Presse”, kaksi porvarillista sanomalehteä, jäivät tämän vedenpaisumuksen jälkeen vallankumouksen äärimmäisiksi etuvartioiksi.

Olemme nähneet, miten demokraattiset johtajat maaliskuun huhtikuun aikana tekivät kaikkensa saadakseen Pariisin kansanjoukot valetaistelun pyörteisiin, ja miten he toukokuun 8. pn jälkeen tekivät kaikkensa pitääkseen sen erillään tositaistelusta. Emme lisäksi saa unohtaa, että vuosi 1850 oli teollisuuden ja kaupan loistavimpia kukoistusvuosia, joten Pariisin proletariaatilla oli kylliksi työtä. Mutta vuoden 1850 toukokuun 31. päivän vaalilaki syrjäytti sen kaikesta osallisuudesta poliittisen vallan käyttöön. Se sulki siltä jopa pääsyn taistelukentällekkin. Se saatoi työläiset takaisin siihen parian asemaan, jossa he olivat olleet ennen helmikuun vallankumousta. Antautuessaan tässä tapauksessa demokraattien ohjattaviksi ja unohtaessaan luokkansa vallankumoukselliset edut hetkellisen hyvinvoinnin takia he luopuivat kunnian olla valloittavana voimana, alistuivat itse kohtaloonsa, osoittivat, että vuoden 1848 kesäkuun tappio oli tehnyt heidät taistelukyvyttömiksi moniksi vuosiksi ja että historian tapahtumien kulku on lähitulevaisuudessa jälleen *sivuuttava* heidät. Mitä tuli pikkuporvarillisiin demokraatteihin, jotka kesäkuun 13. pnä olivat huutaneet: „Yrittäkööt päs kajota yleiseen äänioikeuteen, niin silloin me!” — niin he lohduttautuivat nyt sillä, että heitä kohdannut vastavallankumouksen isku ei ollutkaan mikään isku eikä toukokuun 31. päivän laki mikään laki. Toukokuun toisena sunnuntaina 1852 jokainen ranskalainen saapuu vaalipaikalle toisessa kädessään vaalilippu ja toisessa miekka. Tällä ennustuksella he lohduttivat itse itseään. Armeijaa oli rangastu sen esimiesten toimesta niin vuoden 1850 maaliskuun ja huhtikuun kuin myös vuoden 1849 toukokuun 28. pnä vaalien vuoksi. Tällä kertaa se sanoi kuitenkin itselleen päättäväisesti: „Kolmatta kertaa vallankumous ei meitä kyllä puijaa”.

Vuoden 1850 toukokuun 31. päivän laki oli porvariston valtiokaappaus. Kaikki voitot, jotka porvaristo tähän asti oli saanut

vallankumouksesta, olivat olleet luonteeltaan vain tilapäisiä. Ne muuttuivat kyseenalaisiksi heti, kun silloinen kansalliskokous poistui näyttämöltä. Ne olivat uusien yleisten vaalien satunnaisuuksien varassa, ja vaalien historia alkaen vuodesta 1848 osoitti eittämättömästi, että porvariston moraalinen herruus kansanjoukkojen yli heikkeni sikäli kun sen faktillinen herruus lujittui. Yleinen äänioikeus asettui maaliskuun 10. pnä suoranaisesti porvariston herruutta vastaan, ja porvaristo vastasi siihen julistamalla yleisen äänioikeuden valtiokiroukseen. Toukokuun 31. päivän laki oli siis muuan luokkataistelun välttämättömyyksistä. Toisaalta perustuslaki vaati vähintään kaksi miljoonaa ääntä, jotta tasavallan presidentin vaali olisi pätevä. Ellei kukaan presidenttiehdokkaista saanut tätä alinta äänimäärää, niin kansalliskokouksen oli valittava presidentti kolmesta eniten ääniä saaneesta ehdokkaasta. Kymmenen miljoonan valitsijan nimi oli vaaliluettelossa silloin, kun perustava kokous laati tämän lain. Siis laki merkitsi, että viides osa äänioikeutetuista riitti tekemään presidentin vaalin päteväksi. Toukokuun 31. päivän laki pyyhki vähintään kolme miljoonaa ääntä vaaliluetteloista, alensi äänioikeutettujen lukumäärän seitsemään miljoonaan, mutta säilytti siitä huolimatta presidentin vaaleja varten lain säätämän kahden miljoonan minimin. Siis lain säätämä minimi suureni viidesosasta miltei kolmasosaan kaikista annetuista äänistä, ts. laki teki kaikkensa saadakseen siirrettyä presidentin vaalin salaa kansan käsistä kansalliskokouksen käsiin. Järjestyspoalue näytti näin ollen vahvistaneen toukokuun 31. päivän lailla valtaansa kaksin verroin, jättäessään kansalliskokouksen ja tasavallan presidentin valitsemisen yhteiskunnan konservatiivisen osan ratkaistavaksi.

V

Taistelu kansalliskokouksen ja Bonaparten välillä puhkesi uudelleen heti, kun vallankumouksellinen kriisi oli mennyt ohi ja yleinen äänioikeus poistettu.

Perustuslaki oli määrännyt Bonaparten palkan 600 000 frangiksi. Tuskin oli kulunut puoltakaan vuotta hänen virkaanastumisestaan, kun hän jo onnistui korottamaan summan kaksinkertaiseksi. Odilon Barrot näet sai perustavan kansalliskokouksen myöntämään 600 000 frangin vuotuisen lisäyksen niin sanottuna edustusmäärärahana. Kesäkuun 13. pn jälkeen Bonaparte teki samanlaisen pyynnön, mutta tällä kertaa Barrot ei ottanut sitä kuuleviin korviinsa. Nyt toukokuun 31. päivän jälkeen Bonaparte käytti heti hyväkseen otollista hetkeä antaen ministeriensä tehdä kansalliskokoukselle esityksen kolmen

miljoonan suuruisen määrärahan myöntämisestä presidentille. Seikkailijan pitkä kulkurielämä oli varustanut hänet mitä kehittyneimmillä tuntosarvilla sen heikon hetken tunnustelemiseksi, jolloin hän saattoi puristaa rahaa porvareiltaan. Hän harjoitti suoranaista kiristystä. Kansalliskokous oli häväissyt kansan suvereniteettia hänen avustamana ja hänen tietensä. Nyt hän uhkasi ilmiantaa tuon rikoksen kansalle, ellei kansalliskokous höllitä rahakukkaronsa nauhoja ja osta hänen vaitioliaan maksamalla kolme miljoonaa vuodessa. Kansalliskokous oli riistänyt kolmelta miljoonalta ranskalaiselta äänioikeuden. Hän vaati jokaisesta kurssatusta ranskalaisesta täysiarvoisen frangin, yhteensä kolme miljoonaa frangia. Hän, kuuden miljoonan valittu, vaati vahingonkorvausta äänistä, jotka jälkeinpäin oli puijattu häneltä. Kansalliskokouksen valiokunta hääti tunkeilijan luotaan. Bonaparte kannattava sanomalehdistö alkoi uhkailla. Niin ja saattoiko kansalliskokous katkaista välejään tasavallan presidenttiin hetkellä, jolloin se periaatteellisesti ja lopullisesti oli katkaissut välinsä kansanjoukkoihin? Se tosin kieltäytyi antamasta vuotuista määrärahaa, mutta myönsi sen sijaan kertakaikkisen 2 160 000 frangin suuruisen lisämäärärahan. Kansalliskokous osoitti kaksinkertaista heikkoutta, kun se myönsi määrärahan ja samalla osoitti suuttumuksellaan, että se oli myöntynyt vasten tahtoaan. Myöhemmin saamme nähdä, mihin Bonaparte tarvitsi tuon määrärahan. Tämän harmillisen jälkinäytöksen jälkeen, joka oli seurannut välittömästi yleisen äänioikeuden lakkauttamista ja jonka aikana Bonaparte oli vaihtanut maaliskuuhuhtikuun kriisin aikuisen nöyryytensä uhkamieliseksi häpeämättömyydeksi vallan anastanutta parlamenttia kohtaan, kansalliskokous otti kolmen kuukauden loman elokuun 11. pstä marraskuun 11. päivään. Se jätti sijaisekseen 28-henkisen vakinaisen komission, jossa ei ollut yhtään bonapartelaista, mutta kylläkin muutamia lauhkeita tasavaltalaisia. Vuonna 1849 vakinaisessa komissiossa oli ollut vain järjestyspuolueen miehiä ja bonapartisteja. Mutta silloin järjestyspuolue oli julistautunut vakituiseksi vallankumouksen vastustajaksi. Tällä kertaa parlamentaarinen tasavalta julistautui presidentin vakituiseksi vastustajaksi. Toukokuun 31. päivän lain jälkeen järjestyspuolueella oli vastassaan vain tämä kilpailija.

Kun kansalliskokous jälleen kokoontui marraskuussa 1850, näytti siltä, että siihenastisten presidentin kanssa käytyjen pikku kahakoiden asemesta oli väistämättömästi tulossa julma suurtaistelu, taistelu elämästä ja kuolemasta molempien mahtien välillä.

Järjestyspuolue oli nytkin kuten vuonna 1849 jakautunut parlamentin loma-aikana erinäisiksi ryhmäkunniksi, joista kukin punoi omia restauraatio-juoniaan, joille Louis-Philippen kuolema

oli antanut uutta ravintoa. Legitimistien kuningas Henrik V oli nimittänyt jopa oikein ministeristönkin, joka piti päämajaa Pariisissa ja johon kuului vakinaisen komission jäseniä. Bonapartella oli siis puolestaan oikeus tehdä kiertomatkoja Ranskan departementeissa ja aina sen mukaan, millainen oli mieliala siinä kaupungissa, jota hän kulloinkin onnellistutti läsnäolollaan, löpötellä joko avosuisemmin tai peitetymmin omista restauraatio-suunnitelmistaan ja värvätä ääniä itselleen. Näillä matkoilla, joita iso, virallinen „Moniteur” lehti ja Bonaparten pienet yksityis-„moniteurit” tietysti ylistivät triumfikulkueiksi, hänen alituksina seuralaisinaan oli *Joulukuun 10. päivän yhdistyksen* jäseniä. Tuo yhdistys oli peräisin vuodelta 1849. Hyväntekeväisyysjärjestön perustamisen varjolla Pariisin ryysyköyhälistö oli järjestetty salaisiin osastoihin, joista kutakin johti Bonaparten asiamies, ja koko puuhan johdossa oli bonapartelainen kenraali. Siinä oli rinnan rappiolle joutuneita irstailijoita, joiden toimeentulo oli yhtä epäilyttävä kuin heidän sukuperänsä, porvarispiireistä lähteneitä rappeutuneita ja seikkailevia maankiertäjiä, eron saaneita sotilaita, entisiä kuritushuonevankeja, karanneita rangaistusvankeja, huijareita, ilveilijöitä, ammattikerjäläisiä, taskuvarkaita, silmänkääntäjiä, uhkapelureita, parittajia, porttolanpitäjiä, satamajätkiä, kynäilijöitä, posetiivinsoittajia, lumppureita, veitsenteroittajia, kattilanpaikkaajia, tavallisia kerjäläisiä, sanalla sanoen se koko epämääräinen, hajanainen, sinne sun tänne harhaileva joukko, jolle ranskalainen on antanut nimen „la Bohème”. Tästä aineksesta, joka oli sukua hänelle itselleen, Bonaparte muodosti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen kantajoukon. Se oli „hyväntekeväisyysjärjestö” sikäli, että sen jäsenistö Bonaparten tavoin tunsu tarpeelliseksi harjoittaa hyväntekeväisyyttä itseään kohtaan työtätekevän kansan kustannuksella. Todellinen Bonaparte, Bonaparte sans phrase¹, on tämä *ryysyköyhälistön johtajaksi* asettunut Bonaparte, joka vain siitä löytää joukkomuodossa ne intressit, joita hän henkilökohtaisesti ajaa takaa, ja joka huomaa tämän kaikkien luokkien hylky-, jäte- ja rojuaineksen ainoaksi luokaksi, johon hän saattaa ehdottomasti tukeutua. Vanha läpiliipattu roué², joka käsittää kansojen historiallisen elämän ja niiden suuret valtioteot komediaksi sanan arkipäiväisimmässä mielessä, naamiaisiksi, joissa suurelliset puvut, sanat ja eleet ovat vain mitättömimpien joutavuuksien naamiona. Niinpä marssiinsa Strassburgiin³ opetettu sveitsiläinen haaskalintu

¹ *Bonaparte sans phrase* — Bonaparte ilman korulauseita. — *Toim.*

² *roué* — irstailija. *Toim.*

³ Louis Bonaparten ensimmäinen epäonnistunut vallankaappausyritys Strassburgissa v. 1836. Hyökkäys Boulogne'hin v. 1840 oli Louis Bonaparten toinen epäonnistunut yritys julistautua keisariksi. *Toim.*

esitti Napoleonin kotkaa. Hyökätäkseen Boulogne'hin hän veti ranskalaisen sotilaspuvun muutaman lontoolaisen kamaripalvelijan niskaan. Näiden piti esittää armeijaa. Joulukuun 10. päivän yhdistykseensä hän kokosi 10 000 roistoa, joiden piti esiintyä kansana niinkuin Klaus Zettelin¹ leijonana. Ajankohtana, jolloin porvaristo itse esitti mitä aidointa komediaa mitä vakavimmalla tavalla, rikkomatta mitään Ranskan teatterietiketin pedanttisia sääntöjä, ja uskoi puolittain nenästä vedettynä, puolittain varmana esityksensä juhlallisuuteen — sellaisena ajankohtana täytyi voittaa seikkaailijan, joka ilman muuta otti komedian komediana. Vasta sitten, kun hän on, voitettuaan juhlapukuisen vastustajansa, ottanut vakavalta kannalta keisarin osansa ja luulee Napoleonin naamio kasvoillaan olevansa oikea Napoleon, vasta sitten hänestä tulee oman elämänkatsomuksensa uhri, vakava ilveilijä, joka ei enää pidä maailmanhistoriaa huvinäytelmänä, vaan huvinäytelmäänsä maailmanhistoriana. Joulukuun 10. päivän yhdistys, tuo Bonapartelle yksinomaisesti luonteenomainen puoluesotavoima, merkitsi hänelle samaa kuin sosialistisille työläisille kansallistyyhuoneet ja porvarillisille tasavaltalaisille mobiilikaarti. Sen jäsenistön tuli ratavarsille sijoitettuna osastoina improvisoida hänen ollessa matkoilla yleisöä, esittää yleistä innostusta, ulvoa „Eläköön keisari!”, solvata ja piestä tasavaltalaisia, tietenkin poliisin suojeluksen alaisena. Hänen palatessaan Pariisiin sen oli toimittava etujoukkona, estettävä vastamielenosoitukset tai hajoitettava ne. Joulukuun 10. päivän yhdistys oli hänen, se oli *hänen* luomuksensa, hänen oman omi-
tuinen aatteensa. Kaiken muun omisteleman sa hän saa olosuhteiden pakosta, kaiken muun tekevät olosuhteet hänen puolestaan tai hän tyytyy jäljittelemään toisten tekoja; mutta ladellessaan julkisuudessa porvariston edessä virallisia korulauseita järjestyksestä, uskonnosta, perheestä ja omistuksesta ja tukeutuessaan heidän selkänsä takana Schufferlein ja Spiegelbergien² sala-seuraan, epäjärjestyksen, prostituution ja varkauden yhdistykseen — siinä Bonaparte on omintakeinen, ja Joulukuun 10. päivän yhdistyksen historia on hänen omaa historiaansa. Sattuipa kerran, että joulukuunmiehet kepittivät muutamia järjestyspuolueen kansanedustajia. Enemmänkin. Poliisikomissaari Yon, jonka tehtäväksi oli annettu huolehtia kansalliskokouksen turvallisuudesta, ilmoitti vakinaiselle komissiolle erään Alaisnimisen henkilön todistuksen perusteella, että muuan joulukuunmiesten osasto oli päättänyt murhata kenraali Changarnier'n ja kansalliskokouksen puheenjohtajan Dupinin ja määrännyt jo teon

¹ Kutoja Shakespearen „Kesäyön unelmassa”. *Toim.*

² *Schufferle* ja *Spiegelberg* — Schillerin „Rosvot” draaman henkilöitä. *Toim.*

suorittajatkin. Käsittäähän sen, miten herra Dupin pelästyi. Parlamentaarisen tutkimuksen suorittaminen Joulukuun 10. päivän yhdistyksestä, toisin sanoen Bonaparten salamaailman profanoiminen näytti väistämättömältä. Mutta juuri ennen kansalliskokouksen kokoontumista Bonaparte laski varovasti hajalle yhdistyksensä, tietenkin vain paperilla, sillä vielä vuoden 1851 lopulla poliisiprefekti Carlier koetti seikkaperäisen muistion avulla turhaan saada häntä laskemaan todella hajalle joulukuunmiesten yhdistystä.

Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tuli jäädä Bonaparten yksityisarmeijaksi siihen asti, kunnes hän onnistuisi muuttamaan julkisen armeijan Joulukuun 10. päivän yhdistykseksi. Bonaparte teki ensimmäisen yrityksen siihen suuntaan kohta kansalliskokouksen lomalle lähdön jälkeen ja vieläpä juuri siltä kiristämimensä varojen avulla. Fatalistina hän luotti vakaasti siihen, että on olemassa korkeampia voimia, joita ihminen ja varsinkaan sotamies ei voi vastustaa. Tällaisina voimina hän piti ennen muuta savukkeita, samppanjaa, kylmää lintupaistia ja kynsilaukkamakkaraa. Siksipä hän kestitiikin Elyséepalatsin suojissa varsinkin upseereita ja aliupseereita savukkeilla ja samppanjalla, kylmällä lintupaistilla ja kynsilaukkamakkaralla. Lokakuun 3. pñä hän menetteli samalla tavalla sotaväen suhteen joukkokatselmuksessa St. Maurissa ja toisti tuon manööverin vielä laajemmassa mitassa lokakuun 10. pñä joukkojen pääkatselmuksessa Satoryssa. Setä muisteli Aleksanterin Aasian-retkiä, veljenpoika valloitusretkiä, joita Bacchus oli tehnyt samassa maassa. Aleksanteri oli tosin puolijumala, mutta Bacchus oli jumala ja lisäksi Joulukuun 10. päivän yhdistyksen suojelujumala.

Lokakuun 3. päivän katselmuksen jälkeen vakinainen komissio kutsui sotaministeri d'Hautpoulin eteensä. Tämä lupasi, etteivät moiset kurin rikkomukset enää uusiintuisi. Tiedämme, kuinka Bonaparte piti lokakuun 10. pñä d'Hautpoulin antaman sanan. Kummassakin katselmuksessa Changarnier oli komentanut ylipäällikkönä Pariisin armeijan osastoa. Changarnier, joka samanaikaisesti oli vakinaisen komission jäsen, kansalliskaartin päällikkö, tammikuun 29. ja kesäkuun 13. päivän „pelastaja”, „yhteiskunnan suojamuuri”, järjestyspuolueen presidenttiehdokas, kahden monarkian oletettu Monk, ei tähän saakka ollut kertaakaan tunnustanut sotaministeriä ylimmäksi käskijäkseen, oli alituisesti julkisesti pilkannut tasavallan perustuslakia ja vainonnut Bonaparteä kaksimielisellä ylhäisellä suojeluksellaan. Nyt hän intoili kurin puolesta sotaministeriä vastaan ja perustuslain puolesta Bonaparteä vastaan. Kun lokakuun 10. päivänä osa ratsuväkeä kajautti huudon: „Vive Napoléon! Vivent les

saucissons!"¹ Changarnier järjesti niin, että ainakin hänen ystävänsä Neumayerin komentama jalkaväkijoukko suoritti ohimarssin jäätävän hiljaisuuden vallitessa. Rangaistukseksi sotaministeri pani Bonaparten yllyttämänä kenraali Neumayerin pois virasta Pariisissa käyttämällä verukkeena tämän nimittämistä sotaväen 14. ja 15. divisioonan komentajaksi. Neumayer kieltäytyi tällaisesta paikanvaihdosta ja joutui siten pyytämään virkaeron. Changarnier puolestaan julkaisi marraskuun 2. päivänä päiväkäskyn, jossa hän kielsi joukkoja osallistumasta aseistettuina poliittisiin mielenilmauksiin tai mielenosoituksiin. Elyséen lehdistö² hyökkäsi Changarnier'n kimppuun, järjestyspuolueen lehdet hyökkäsivät Bonaparten kimppuun, vakinainen komissio piti uusia salaisia istuntoja, joissa yhä uudelleen kehoitettiin julistamaan isänmaan olevan vaarassa; armeija näytti jakaantuneen kahdeksi vihollisleiriksi, joita johti kaksi toisilleen vihamielistä pääesikuntaa, toinen niistä sijaitsi Elyséessä — Bonaparten majapaikassa — ja toinen Tuileriassa — Changarnier'n majapaikassa. Näytti siltä, että kansalliskokouksen tarvitsi vain kokoontua, jotta taistelusignaali kajahtaisi. Ranskalainen yleisö arvosteli näitä Bonaparten ja Changarnier'n välisiä hankauksia samaan tapaan kuin muuan englantilainen sanomalehtimies, joka luonnehti niitä seuraavasti: „Ranskan poliittiset piikatyöt lakaisevat vanhoilla luudilla pois vallankumouksen hehkuva laavaa ja riitelevät keskenään työtä tehdessään”.

Tällä välin Bonaparte kiirehti erottamaan sotaministeri d'Hautpoulin lähettämällä hänet päätä pahkaa Algeriaan ja nimittämällä kenraali Schrammin sotaministeriksi hänen tilalleen. Marraskuun 12. pnä hän lähetti kansalliskokoukselle kirjelmän, joka oli amerikkalaismaisen laveasanainen ja jossa oli ylenmäärin syrjäiseikkoja, järjestyksentuntua, sovinnonhalua ja perustuslaillista alistuvaisuutta ja jossa käsiteltiin jos mitä, paitsi questions brûlantes³. Kuin ohimennen hän huomautti, että perustuslain nimenomaisten määräysten mukaan presidentti yksin määrää armeijasta. Kirjelmä päättyi seuraaviin ylen juhlallisiin vakuutuksiin:

„Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa... Vain valan sitomana olen pysyvä niissä ahtaissa rajoissa, jotka se on minulle osoittanut... Mitä minuun tulee, niin kansan valitsemana ja vain sille vallastani kiitollisuuden velassa olevana olen aina alistuva sen laillisesti ilmaistuun tahtoon. Jos tässä istunnossa päätätte muuttaa perustuslakia, niin perustava kokous on säännöstelevä toimeenpanovallan aseman. Ellei niin käy, niin kansa on vuonna

¹ Eläköön Napoleon! Eläköön makkara! *Toim.*

² *Elyséen lehdistö* — Bonaparten suuntaa edustavat sanomalehdet. *Toim.*

³ *questions brûlantes* — päivänpolttavia kysymyksiä. *Toim.*

1852 juhlallisesti ilmaiseva päätöksensä. Mutta millaisiksi tulevaisuuden ratkaisut muodostunevatkaan, pyrkikäämme yhteisymmärrykseen, etteivät intohimo, yllätys tai väkivalta koskaan ratkaisisi suuren kansakunnan kohtaloa... Huomioni pääkohteena ei suinkaan ole se, kuka vuonna 1852 on Ranskaa hallitseva, vaan käytettävissäni olevan hallitusaikani käyttäminen siten, että edessäoleva välikausi kuluisi ilman kiihotusta ja häiriöitä. Olen vilpittömästi avannut teille sydämeni, te vastannette avomieli-syyteeni luottamuksellanne ja hyvään pyrkimykseeni myötävaiku-tuksellanne, ja muun on tekevä jumala”.

Porvariston säädyllinen, ulkokultaisen maltillinen, hyveellisen banaali kieli paljastaa syvimmän merkityksensä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen itsevaltiaan ja St. Maurin ja Satoryn piknikkisankarin suussa.

Järjestyspuolueen linnakreivit eivät hetkeksikään erehtyneet sen suhteen, minkälatauisen luottamuksen arvoinen tämä sydämenavaus oli. Valoihin he olivat kyllästyneet jo kauan sitten, heidän omassa keskuudessaan oli poliittisen väärän valan vete-raaneja ja taitureita, mutta armeijaa koskeva kohta ei mennyt heiltä ohi korvien. He havaitsivat suuttuneina, että kirjelmässä, jossa lueteltiin pitkälti viimeksi annettuja lakeja, sivuutettiin teennäisen vaiteliaasti tärkein laki, vaalilaki, ja vieläpä jätettiin presidentin valitseminen vuonna 1852 kansan ratkaistavaksi siinä tapauksessa, ettei perustuslakia tarkistettaisi. Vaalilaki oli järjestyspuolueen jaloissa kuin lyijypuntti, joka esti sitä liikku-masta ja varsinkin hyökkäämästä! Hajottamalla virallisesti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja erottamalla d’Hautpoulin sotaministerin virasta Bonaparte oli sitä paitsi uhrannut omin käsin syntipukit isänmaan alttarille. Hän oli katkaissut kärjen odotetulta yhteentörmäykseltä. Loppujen lopuksi järjestyspuolue itsekin koetti tarkoin karttaa, heikentää ja pitää salassa jokaista ratkaisevaa konfliktia toimeenpanovallan kanssa. Pelä-ten menettävänsä vallankumouksesta saamansa voitot se antoi kilpailijansa koota voittojen hedelmät. „Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa”. Niin huusi järjestyspuolue vallankumoukselle helmikuun jälkeen¹, ja niin huudettiin Bonaparten kirjelmässä järjestyspuolueelle. „Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa”. Bonaparte teki tekoja, joiden tarkoituksena oli vallan anastami-nen, mutta järjestyspuolue aiheutti „rauhattomuutta” nostaessaan hälyn näiden tekojen vuoksi ja tulkitsemalla niitä sairaalloisen epäluuloisesti. Satoryn makkarat olivat hiirenhiljaa, kun kukaan ei puhunut niistä. „Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa”. Bona-partte siis vaati, että hänen annettaisiin olla rauhassa, ja parla-mentaarista puoluetta herpasi kaksinkertainen pelko: uusien

¹ — 1848. *Toim.*

vallankumouslevottomuuksien aiheuttamisen pelko ja pelko joutua rauhanhäiritsijäksi oman luokkansa silmissä, porvariston silmissä. Koska Ranska siis ennen kaikkea kaipasi rauhaa, niin järjestyspuolue ei uskaltanut vastata „sodalla”, kun kerran Bonaparte kirjelmässään oli puhunut „rauhausta”. Yleisö, joka vesi kielellä oli odotellut suuria skandaalikohtauksia kansalliskokouksen avajaisissa, pettyi odotuksissaan. Enemmistö löi äänestyksessä opposition edustajat, jotka vaativat vakinaiselta valiokunnalta lokakuun tapahtumia koskevia pöytäkirjoja. Kartettiin periaatteellisesti kaikkea sellaista keskustelua, joka olisi saattanut herättää levottomuutta. Kansalliskokouksen työ marras- ja joulukuussa vuonna 1850 oli mielenkiinnontonta.

Vihdoin joulukuun lopulla alkoi sissisota parlamentin erinäisistä etuuksista. Mutta sen jälkeen kun porvaristo oli välttänyt lähiajaksi luokkataistelun tekemällä lopun yleisestä äänioikeudesta, liike rämettyi pikku rettelöimiseksi kummankin vallan etuoikeuksista.

Mauguin, muuan kansanedustajista, oli saanut oikeuden tuomion velka-asiassa. Oikeusministeri Rouher antoi oikeuden puheenjohtajan tiedusteluun selityksen, että oli muitta mutkitta annettava määräys velallisen vangitsemisesta. Niinpä siis Mauguin pantiin velkavankilaan. Kansalliskokous nousi takajaloilleen saatuaan tiedon attentaatista. Se ei ainoastaan määrännyt laskemaan miestä heti vapaaksi, vaan pani lähettinsä vielä samana iltana hakemaan Mauguinin väkisin pois Clichystä. Todistaakseen kuitenkin uskonsa yksityisomistuksen pyhyyteen ja taka-ajatuksenaan saada hätätilassa turvasäilö kiusallisiksi käyville vuoripuolueen miehille, se julisti, että kansanedustajan velkavankeus on sallittavaa vasta sitten, kun siihen on pyydetty ensin lupa kansalliskokoukselta. Se ei muistanut säätää, että presidenttikin voitaisiin panna vankilaan velkojensa vuoksi. Se hävitti jäsenistönsä loukkaamattomuuden viimeisetkin rippeet.

Muistettaneen, että poliisikomissaari Yon ilmoitti erään Alais-nimisen henkilön todistuksen perusteella erään joulukuunmiesten osaston suunnittelevan Dupinin ja Changarnier'n murhaamista. Vedoten tähän kvestorit ehdottivat heti ensimmäisessä istunnossa muodostettavaksi parlamentin oman poliisin, jonka kulut maksettaisiin kansalliskokouksen erikoismenoarviosta ja joka olisi täysin riippumaton poliisiprefektistä. Sisäministeri Baroche protestoi tätä hänen toimialalleen tunkeutumista vastaan. Sitten tehtiin kurja kompromissi, jonka mukaan kansalliskokouksen poliisikomissaarille tosin maksettaisiin palkka kokouksen menoarviosta ja kansalliskokouksen kvestorit päättäisivät hänen nimittämisestään ja erottamisestaan, mutta kuitenkin vasta sovittuaan asiasta ensin sisäministerin kanssa. Tällä välin hallitus oli käynyt oikeudenkäyttötietä Alais'n kimppuun, ja nyt

oli helppo selittää hänen todistuksensa mystifikaatioksi ja saattaa Dupin, Changarnier, Yon ja koko kansalliskokous naurunalaisiksi yleisen syyttäjän esiintymisen kautta. Sitten joulukuun 29. p:nä ministeri Baroche lähettää Dupinille kirjelmän, jossa hän vaatii Yonin erottamista. Kansalliskokouksen toimisto päättää jättää Yonin edelleenkin virkaan, mutta kansalliskokous ei hyväksy tätä päätöstä, sillä se on pelästyksissään omavaltaisesta menettelystään Mauguinin asiassa ja tottunut saamaan toimeenpanovallalta jokaisesta sille antamastaan iskusta kaksi vasta-iskua. Kokous palkitsee Yonin virkaintoisuuden vapauttamalla hänet virastaan ja riistää itse itseltään sen parlamentaarisen etuuden, mikä olisi ollut tuiki tarpeellinen taistelussa henkilöä vastaan, joka ei tee päätöstä yöllä pannakseen sen toimeen päivällä, vaan tekee päätöksensä päivällä ja panee sen toimeen yöllä.

Olemme nähneet, miten kansalliskokous karttoi taistelua toimeenpanovallan kanssa marras- ja joulukuun aikana, jolloin siihen oli suuria sattuvia aiheita. Nyt huomaamme, miten sen on pakko ryhtyä otteluun mitä joutavimmista syistä. Mauguinin jutun yhteydessä se hyväksyi periaatteessa kansanedustajan velkavankeuden, varaten itselleen mahdollisuuden soveltaa tätä periaatetta vain epämieluisiin edustajiin nähden, ja rettelöi tämän häpeällisen etuuden vuoksi oikeusministerin kanssa. Sen sijaan että käyttäisi hyväksi oletettua murhasuunnitelmaa vetääkseen Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tutkittavaksi ja paljastaakseen auttamattomasti Bonaparten oikealta olemukseltaan Pariisin ryysyköyhälistön johtajaksi Ranskan ja Euroopan nähden, kansalliskokous sallii kiistan mataloitua sellaiseksi, että se rettelöi sisäministerin kanssa enää vain siitä, kenen toimivaltaan kuuluu poliisikomissaarin nimittäminen ja erottaminen. Näemme siis, että koko tänä ajanjaksona järjestyspuolueen on kaksimielisen asenteensa vuoksi pakko mataloittaa taistelunsa toimeenpanovaltaa vastaan joninjoutavaksi kompetenssikinasteluksi, rettelöinniksi, koukkuiluksi, rajariidaksi ja tehdä mauttomimmat muoto-kysymykset toimintansa sisällöksi. Se ei uskalla iskeä yhteen hetkellä, jolloin taistelulla olisi periaatteellinen merkitys, jolloin toimeenpanovalta todella itse paljastaisi itsensä ja kansalliskokouksen asia olisi kansakunnan asia. Niin menetellen se antaisi kansakunnalle marssikäskyn, mutta sepä ei pelkääkään mitään enemmän kuin kansakunnan liikehtimistä. Siksi se aina tällaisissa tapauksissa torjuu vuoripuolueen esitykset ja siirtyy päiväjärjestykseen. Kun sitten näin on luovuttu asettamasta kiistakysymystä koko laajuudessaan, toimeenpanovalta odottaa rauhassa ajankohtaa, jolloin se voi taas vetää sen esille jonkin merkityksettömän pikku syyn nojalla ja jolloin kysymys tarjoaa niin sanoaksemme vain paikallista parlamentaarista mielen-

kiintoa. Silloin purkautuu järjestyspuolueen salattu raivo, silloin se riistää esiripun kulissien edestä, paljastaa presidentin ja julistaa tasavallan olevan vaarassa, mutta silloin sen päätös tuntuu mauttomalta, taistelun aihe — teennäiseltä verukkeelta tai yleensä sellaiselta, joka ei ole taistelun arvoinen. Parlamentaarinen myrsky on oleva myrsky vesilasissa, taistelu — juonittelua, yhteenotto — skandaali. Samaan aikaan kun vallankumoukselliset luokat seuraavat vahingoniloisina kansalliskokouksen nöyryytystä, sillä ne välittävät yhtä vähän sen parlamentaarista etuudesta kuin tuo kokous yleisistä vapauksista, parlamentin ulkopuolinen porvaristo ei käsitä, kuinka parlamentissa oleva porvaristo voi kuluttaa aikaansa noin joutaviin kinasteluihin ja vaarantaa rauhaa kilpailemalla noin kurjalla tavalla presidentin kanssa. Sitä ällistyttää sellainen strategia, että rauha solmitaan hetkellä, jona koko maailma odottaa taistelua, ja lähdetään hyökkäämään silloin, kun koko maailma luulee rauhan solmituksi.

Joulukuun 20. pnä Pascal Duprat teki sisäministerille välitysmyksen kultaharkkoarpajaisista. Nuo arpajaiset olivat „Elysiumin tytär”, jonka Napoleon uskottuineen oli saattanut maailmaan ja poliisiprefekti Carlier ottanut viralliseen suojelukseensa huolimatta siitä, että Ranskan laki kielsi panemasta arpajaisia toimeen muussa kuin hyväntekeväisyystarkoituksessa. Oli laskettu liikkeelle seitsemän miljoonaa frangin hintaista arpalippua, joista saatu voitto piti käytettämän muka Pariisin kulkureitten lähettämiseen laivalla Kaliforniaan. Toisaalta pyrittiin tunkemaan syrjään kultaunelmilla Pariisin proletariaatin sosialistiset unelmat ja viekoittelevalla päävoiton toiveella — doktrinäärinen oikeus työhön. Pariisin työläiset eivät tietenkään huomanneet Kalifornian kultaharkkojen loisteesta niitä himmeitä frangeja, jotka oli ongittu heidän taskuistaan. Pääasiassa oli kuitenkin kysymys suoranaisestä huijauksesta. Kulkureita, jotka aikoivat avata Kalifornian kultakaivokset vaivautumatta edes poistumaan Pariisista, olivat Bonaparte itse ja hänen peräti velkaantunut pöytäkontansa. Kansalliskokouksen myöntämät kolme miljoonaa oli hummattu, kassa oli taas täytettävä tavalla tai toisella. Turhaan oli Bonaparte pannut alulle kansalliskeräyksen niin sanottujen *cités ouvrières*¹ järjestämiseksi ja merkinnyt itse ensimmäisenä huomattavan summan. Kovasydämiset porvarit odottivat epäluuloisina maksun suoritusta, ja kun sitä ei tietenkään tapahtunut, niin sosialistisilla pilvilinnoilla keinottelemisen meni myttyyn. Kultaharkot vetivät paremmin. Bonaparte ja kumppanit eivät tyytyneet vain siihen, että pistivät taskuihinsa voitto-osan arvottavana olevien kultaharkkojen

¹ *cités ouvrières* — työläisasutusten. *Toim.*

seitsemästä miljoonasta, vaan he valmistivat myös vääriä arpoja, laskivat kauppaan samaa arpanumeroa kymmenen, viisitoista jopa kaksikymmentäkin kappaletta. Se oli finanssioperaatio Joulukuun 10. päivän yhdistyksen hengessä! Tässä kansalliskokouksella ei ollut vastassaan näennäinen tasavallan presidentti, vaan Bonaparte, joka oli lihaa ja verta. Tässä kansalliskokous olisi voinut saada hänet kiinni itse teossa, joka ei ollut ristiriidassa perustuslain, vaan code pénalin kanssa¹. Kun se Duprat'n välilyksymyksen kuittasi siirtymällä päiväjärjestykseen, se ei tehnyt sitä vain siksi, että Girardinin ehdotus: kokous ilmoittaa tulleen „hyvitetyksi”, johdatti järjestyspuolueen mieleen sen oman järjestelmällisen korruption. Porvari — ja ennen kaikkea valtiomieheksi paisunut porvari — lisää käytännölliseen halpamaisuuteensa teoreettisen pöyhkeilyn. Valtiomiehenä hän muuttuu niin kuin häntä vastustava valtiovaltakin korkeammaksi olennoksi, jota vastaan voidaan taistella vain ylevällä, pyhällä tavalla.

Bonaparte, jolla boheemina ja kuninkaallisena ryysyläisenä oli porvariroistoon verrattuna se etu puolellaan, että hän saattoi käydä taistelua halpamaisin keinoin, näki nyt, kun kansalliskokous oli omin käsin auttanut häntä ylittämään sotilaskekkeerien, joukkojen katselmusten, Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja vihdoin rikoslain niljakkaan pinnan, että oli koittanut hetki, jolloin hän saattoi siirtyä näennäisestä defensiivista offensiiviin. Hän ei paljoakaan piitannut tällä välin sattuneista oikeusministerin, sotaministerin, meriministerin ja rahaministerin pikkutappioista, joina kansalliskokous ilmaisi ynsen tyytymättömytensä. Hän ei ainoastaan estänyt ministereitä eroamasta ja sitten tunnustamasta toimeenpanovallan alistumista parlamentin alaiseksi. Hän saattoi nyt tehdä loppuun sen, minkä oli pannut alulle kansalliskokouksen loma-aikana: riuhaista sotilasvallan parlamentilta, *erottaa Changarnier'n*.

Muuan Elyséen lehti julkaisi päiväkäskyn, joka toukokuun aikana oli muka annettu ensimmäiselle sotilasdivisioonalle, siis Changarnier'n toimesta, ja jossa upseereita kehoitettiin olemaan kapinan sattuessa antamatta riveissään turvaa kavaltajille, ampumaan heidät heti ja kieltäytymään lähettämästä joukkoja kansalliskokoukselle, mikäli tämä sellaista vaatisi. Tammikuun 3. p:nä 1851 tehdään hallitukselle välilyksymys tämän päiväkäskyn johdosta. Hallitus pyytää asiaa tutkiakseen aikaa ensin kolme kuukautta, sitten viikon ja viimein vain kaksikymmentä neljä tuntia. Kansalliskokous vaatii selitystä heti paikalla. Changarnier nousee ja selittää, ettei sellaista päiväkäskyä ole ollut olemassakaan. Hän lisää, että hän on aina valmis täyttämään kansalliskokouksen vaatimukset ja että kansalliskokous voi rau-

¹ „code pénal” — rikoslaki. *Toim.*

hattomuuksien sattuessa turvautua häneen. Kansalliskokous ottaa hänen selityksensä vastaan sanoin kuvaamattomin suosiosoituisin ja antaa hänelle luottamuslauseen. Antautuessaan kenraalin yksityissuojelukseen kansalliskokous luopuu vallasta, vahvistaa oman voimattomuutensa ja armeijan kaikkivallan, mutta kenraali erehtyy, kun hän tarjoaa kansalliskokouksen käytettäväksi Bonapartea vastaan voiman, jonka hän itse on saanut vain samaisen Bonaparten antamana läänityksenä, ja kun hän puolestaan odottaa tukea tältä parlamentilta, omalta suojeluksen tarpeessa olevalta suojatiltaan. Changarnier uskoo kuitenkin siihen salaperäiseen voimaan, jolla porvaristo häntä on varustanut vuoden 1849 tammikuun 29. päivästä alkaen. Hän pitää itseään kolmantena valtiomahtina kahden muun valtiomahdin rinnalla. Hän saa osakseen saman kohtalon kuin tämän kauden muutkin sankarit tai paremminkin pyhimykset, joiden suuruus on pyyteellisen suuressa luulossa, jota heistä levittää heidän puolueensa, ja jotka kutistuvat arkisiksi hahmoiksi heti, kun olosuhteet kutsuvat heitä tekemään ihmeitä. Epäusko on yleensä näiden luuloteltujen sankarien ja tosi pyhimysten kuolemanvaarallinen vihollinen. Siitä johtuu heidän arvokkaan siveellinen suuttumuksensa innottomia vitsinikkareita ja pilkkakirveitä kohtaan.

Samana iltana kutsuttiin ministerit Elyséepalatsiin. Bonaparte vaatii Changarnier'n eroa, viisi ministeriä kieltäytyy hyväksymästä sitä, „Moniteur” lehti ilmoittaa ministeripulasta, järjestyspuolueen lehdistö uhkaa muodostaa parlamentaarisen armeijan Changarnier'n johdolla. Järjestyspuolueella oli perustuslain mukaan oikeus sellaiseen askeleeseen. Sen ei tarvinnut muuta kuin nimittää Changarnier kansalliskokouksen puhemieheksi ja kutsua kuinka paljon tahansa sotaväkeä huolehtimaan kokouksen turvallisuudesta. Se olisi voinut tehdä niin sitä varmemmin, koska Changarnier vielä todella oli armeijan ja Pariisin kansalliskaartin johdossa ja vain odotti kutsua saapua armeija mukanaan. Bonapartistien lehdistö ei edes enää uskaltanut asettaa kyseenalaiseksi kansalliskokouksen oikeutta välittömään sotaväen kutsumiseen — juridista turhantarkkuutta, joka näissä olosuhteissa ei luvannut menestystä. Oli todennäköistä, että armeija olisi totellut kansalliskokouksen määräystä, kun otetaan huomioon, että Bonaparten oli etsittävä kahdeksan päivää ympäri Pariisia löytääkseen vihdoin kaksi kenraalia — Baraguay d'Hilliers'n ja St. Jean d'Angelyn —, jotka ilmoittivat olevansa valmiit allekirjoittamaan Changarnier'n eron. Mutta enemmän kuin epäiltävää on se, että järjestyspuolue olisi omista riveistään ja parlamentista saanut kokoon sellaisen päätöksen tekoon tarpeellisen äänimäärän, kun muistetaan, että kahdeksan päivää myöhemmin järjestyspuolueesta vetäytyi erilleen 286

edustajaa ja että vuoripuolue hylkäsi samanlaisen ehdotuksen vielä joulukuussa 1851, viimeisellä ratkaisun hetkellä. Ehkä linnakreivit sentään vielä olisivat kyenneet nostattamaan puolueensa joukot sankaritekoon, jonka sisältönä oli hakeutua suojaan pistinmetsän taakse ja ottaa vastaan sen leiriin karanneen armeijan palvelukset. Mutta herrat linnakreivit lähtivät sen sijaan Elyséepalatsiin tammikuun 6. p:n iltana saadakseen valtioviisain sanankääntein ja miettein Bonaparten luopumaan Changarnier'n erottamisesta. Tilanteen herraksi katsotaan se, jota koetetaan suostutella. Bonaparte, jolle tämä teko antoi varmuutta, nimittää tammikuun 12. p:n uuden ministeristön, johon jäävät entisen ministeristön johtajat Fould ja Baroche. St. Jean d'Angelysta tulee sotaministeri, „Moniteur” julkaisee Changarnier'n erottamismääräyksen, hänen päällikötoimensa jaetaan siten, että Baraguay d'Hilliers saa armeijan ensimmäisen divisioonan ja Perrot kansalliskaartin. Yhteiskunnan suojamuuri on pantu viralta, ja joskaan yhtään kiveä ei sen vuoksi putoa katosta, niin nousevat sitä vastoin pörssikurssit.

Sysäämällä luotaan armeijan, joka Changarnier'n persoonassa asettui sen käytettäväksi, ja jättämällä siten sotaväen peruuttamattomasti presidentille järjestyspuolue julisti porvariston kadottaneen herruuskutsumuksensa. Parlamentaarista ministeristöä ei ollut enää olemassa. Ja kun järjestyspuolue nyt menetti hallustaan armeijan ja kansalliskaartin, niin mitä voimakeinoja jäi sille, jotta se olisi voinut puolustaa presidenttiä vastaan samanaikaisesti sekä parlamentin usurpoitua, kansan yli ulottuvaa valtaa että parlamentin perustuslaillista valtaa? Ei mitään. Se saattoi ainoastaan vedota voimattomiin periaatteisiin, jotka se itse oli aina tulkinnut vain kolmansien henkilöiden noudatettaviksi tarkoitetuiksi yleisiksi ohjeiksi, voidakseen itse toimia sitä vapaammin. Changarnier'n erottamiseen ja sotilasvallan luovuttamiseen Bonapartelle päättyy käsittelemämme kauden, järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan välisen taistelun kauden ensimmäinen vaihe. Molempien mahtien välinen sota on nyt avoimesti julistettu ja avoimesti käynnissä, mutta näin kävi vasta sen jälkeen, kun järjestyspuolue oli menettänyt sekä aseet että sotilaat. Jäätyään vaille ministeristöä, armeijaa, kansaa, yleistä mielipidettä, lakattuaan toukokuun 31. päivän vaalilain jälkeen olemasta suvereenisen kansakunnan edustaja, silmättömänä, korvattomana, hampaattomana jne. kansalliskokous oli vähitellen muuttunut *vanhan Ranskan parlamentiksi*, joka salli hallituksen toimia ominpäin ja sai itse tyytyä esittämään nurisevia vastalauseita *post festum*¹.

¹ *post festum* — juhlan jälkeen, ts. myöhästyneenä. *Toim.*

Järjestyspuolue ottaa uuden ministeristön vastaan suuttumuksen myrskyllä. Kenraali Bedeau palauttaa mieliin sen lauhkeuden, jota vakinainen komissio osoitti loma-aikoina, ja sen tavattoman hienotunteisuuden, jolla se kieltäytyi saattamasta julkisuuteen pöytäkirjojaan. Sisäministeri itse vaatii nyt julkaisemaan nämä pöytäkirjat, jotka nykyhetkellä tietenkin ovat jo väljähtyneitä kuin seisonut vesi eivätkä paljasta mitään uusia tosiasioita eivätkä tee vähäisintäkään vaikutusta kyllästyneeseen yleisöön. Rémusat'n esityksestä kansalliskokous vetäytyy takaisin toimistohuoneisiinsa ja nimittää „erikoistoimenpidevaliokunnan”. Pariisi pysyy tavanomaisen elämänjärjestyksensä raiteilla sitäkin varmemmin, kun kauppa tänä hetkenä kukoistaa, teollisuuslaitokset toimivat, viljanhinnat ovat alhaiset, elintarvikkeita on yllin kyllin ja säästökassoihin tulee joka päivä uusia talletuksia. „Erikoistoimenpiteet”, joista parlamentti on pitänyt niin suurta ääntä, kutistuvat ministereitä vastaan suunnatuksi, tammikuun 18. p:nä annetuksi epäluottamuslauseeksi eikä tällöin mainita edes kenraali Changarnier'n nimeä. Järjestyspuolueen oli pakko muotoilla epäluottamuslauseensa tällaiseksi varmistukseen itselleen tasavaltalaisten äänet, sillä nämä hyväksyivät kaikista ministeristön toimenpiteistä vain Changarnier'n erottamisen, kun taas järjestyspuolue ei itse asiassa voinut moittia ministeristön muita tekoja, koska se itse oli ne sanellut.

Tammikuun 18. p:n epäluottamuslause annettiin 415 äänellä 286 vastaan. Se vietiin siis läpi vain äärimmäisten legitimistien ja orleanistien sekä aitojen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen *kokoomuksen* avulla. Tämä todisti sitä, ettei järjestyspuolue, kahakoidessaan Bonaparten kanssa, ollut kadottanut vain ministeristöä eikä vain armeijaa, vaan myös itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä, että sen omasta leiristä oli karannut joukko edustajia, mikä johtui sovittelukiihkosta, taistelun pelosta, uupumuksesta, perhesuhteista, jotka liittivät heitä verisitein valtion virkoihin, halusta metsästää vapautuvia ministerinsalkkuja (Odilon Barrot), halpamaisesta itsekkyydestä, joka saa tavallisen porvarin aina uhraamaan luokkansa yhteisedun tämän tai tuon yksityisedun takia. Bonapartistiset edustajat kannattivat alusta alkaen järjestyspuoluetta vain taistelussa vallankumousta vastaan. Katolisen puolueen johtaja Montalembert heitti jo silloin vaikutusvaltansa Bonaparten vaakakuppiin, sillä hän epäili parlamentaarisen puolueen elinkelpoisuutta. Vihdoin tämän puolueen johtajien, Thiersin ja Berryer'n, orleanistin ja legitimistin, oli pakko julkisesti julistautua tasavaltalaisiksi, tunnustaa, että heidän sydämensä sykki kuninkaalle, mutta aivot ajattelivat tasavaltalaisesti, että parlamentaarinen tasavalta oli ainoa mahdollinen koko porvariston herruuden muoto. Heidän oli näin pakko leimata porvariluokan silmissä yhtä vaaralliseksi kuin

päättömiksikin salajuoniksi ne restauraatio suunnitelmat, joita he edelleenkin uutterasti ajoivat parlamentin selän takana.

Tammikuun 18. pn epäluottamuslause osui ministereihin eikä presidenttiin. Mutta eihän Changarnier'ta ollut erottanut ministeristö, vaan presidentti. Pitikö järjestyspuolueen asettaa itse Bonapartekin syyteeseen? Hänen restauraatiohalujensako takia? Nehän vain täydensivät sen omia vastaavanlaisia haluja. Senkö takia, että hän oli vehkeillyt sotaväen katselmuksissa ja Joulukuun 10. päivän yhdistyksessä? Tämän aiheenhan puolue oli kauan sitten haudannut siirtymällä ilman muuta päiväjärjestykseen. Senkö takia, että pantiin viralta tammikuun 29. ja kesäkuun 13. pn sankari, mies, joka toukokuussa 1850 uhkasi syyttää kapinan sattuessa Pariisin tuleen joka neljältä nurkalta? Mutta sen liittolaiset vuoripuolueesta ja Cavaignac eivät sallineet sen edes virallisella surunvalittelulla lohduttaa yhteiskunnan kaatunutta suojamuuria. Järjestyspuolue itse ei voinut kieltää presidentiltä perustuslaillista oikeutta panna viralta kenraalia. Se raivosi vain sen vuoksi, että presidentti käytti perustuslaillista oikeuttaan parlamenttia vastaan. Mutta eikö se itse ollut jatkuvasti käyttänyt parlamentaarista etuuttaan perustuslainvastaisesti, varsinkin yleistä äänioikeutta lakkautettaessa? Sillä ei ollut siis muuta neuvoa, kuin pysytellä tiukasti parlamentaarisisissa puitteissa. Ja tähän tarvittiin sitä omalaatuista sairautta, joka vuodesta 1848 on riehunut koko mannermaalla, *parlamentaarista kretinismiä*, joka sitoo tartunnan saaneet kuviteltuun maailmaan ja riistää heiltä kaiken järjen, kaiken muistin, kaiken kyvyn käsittää ankaraa ulkomaailmaa, tätä parlamentaarista kretinismiä tarvittiin siihen, että järjestyspuolue, joka omin käsin oli hävittänyt kaikki parlamentaarisen mahdin edellytykset ja jonka oli pakkokin ne hävittää taistelussa toisten luokkien kanssa, yhä vielä piti parlamentaarista voittoaan voiton ja luuli osuvansa presidenttiin lyödessään hänen ministerejään. Se antoi siten presidentille vain tilaisuuden nöyryyttää uudelleen kansalliskokousta koko kansakunnan nähden. Tammikuun 20. pnä „Moniteur” lehti ilmoitti, että ero oli myönnetty koko ministeristölle. Sen varjolla, ettei millään parlamentaarisella puolueella enää ollut enemmistöä — kuten tammikuun 18. pn äänestys, tuo vuoripuolueen ja kuningasmielisten yhteenliittymän hedelmä, oli osoittanut — ja että siksi oli odotettava uuden enemmistön muodostumista, Bonaparte nimitti niin sanotun tilapäisministeristön, johon ei kuulunut ainoatakaan parlamentin jäsentä, vaan pelkästään tuntemattomia ja merkityksettömiä henkilöitä, — pelkkien kauppa-apulaisten ja kirjurien ministeristön. Järjestyspuolue sai nyt pelata itsensä väsyksiin näiden marionettien kanssa, mutta toimeenpanovalta katsoi, ettei enää maksanut vaivaa olla tosisaan edustettuna kansalliskokouksessa. Bonaparte keskitti sitä

näkyvämmiin kaiken toimeenpanovallan omiin käsiinsä, ja hänen oli sitä helpompi käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa, mitä enemmän hänen ministerinsä olivat pelkkiä statistteja.

Vuoripuolueen kanssa liittoutunut järjestyspuolue kosti jäävämmällä presidentiltä 1 800 000 frangin lisäavun, jota Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämies oli pakottanut kauppa-apulaisministerinsä ehdottamaan. Tällä kertaa asian ratkaisi vain 102 äänen enemmistö, tammikuun 18. pn jälkeen oli siis jälleen tipahtanut pois 27 ääntä, järjestyspuolueen hajaantuminen jatkui. Jottei kukaan erehtyisi hetkeksikään sen suhteen, mitä merkitsi sen liittoutuminen vuoripuolueen kanssa, se ei välittänyt ottaa edes huomioon 189 vuoripuolueen jäsenen allekirjoittamaa esitystä valtiorikollisten yleisestä armahtamisesta. Riitti, kun sisäministeri, muuan Vaïsse-niminen henkilö, selitti, että rauha oli vain näennäistä, että salassa harjoitettiin ankaraa kiihotusta, kaikkialla järjestettiin salaisia yhdistyksiä, demokraattiset lehdet valmistautuivat ilmestymään uudelleen, departementeista saapui huonoja uutisia, Geneven pakolaiset johtivat Lyonin kautta koko etelä-Ranskaa käsittävää salaliittoa, Ranska oli kauppa- ja teollisuuspulan partaalla, Roubaix'n tehtailijat olivat supistaneet työaikaa, Belle-Ilen¹ vangit kapinoivat — riitti, kun vain joku Vaïssekin manasi esiin punaisen kummituksen, ja enempiä ei järjestyspuolue tarvinnut hyljätäkseen keskustelutta esityksen, joka olisi hankkinut kansalliskokoukselle tavattoman kansansuosion ja heittänyt Bonaparten takaisin sen syliin. Sen sijaan, että järjestyspuolue antoi säikäyttää itseään toimeenpanovallan kuvailemalla uusien levottomuuksien näkymällä, sen olisi pitänyt suoda hieman liikkuma-alaa luokkataistelulle saadakseen toimeenpanovallan pysymään riippuvaisena. Mutta se tunsu itsensä kykenemättömäksi tuohon tehtävään, leikkimään tulella.

Sillä välin niin sanottu tilapäisministeristö eleli joutilaana huhtikuun puoliväliin saakka. Bonaparte väsytti ja pilkkasi kansalliskokousta alituisilla uusilla ministerikombinaatioilla. Toisinaan hän näytti aikovan muodostaa tasavaltalaisen ministeristön, jossa olisivat Lamartine ja Billault, toisinaan parlamentaarisen ministeristön, jossa olisi ehdottoman tarpeellinen Odilon Barrot, jonka nimi ei puuttunut koskaan, kun oltiin narrin tarpeessa, toisinaan legitimistisen ministeristön, johon tulisivat Vatimesnil ja Benoist d'Azy, toisinaan orleanistisen, jossa olisi Maleville. Pitäen näin yllä järjestyspuolueen eri ryhmien keskinäistä jännittyneisyyttä ja pelotellen niitä kaikkia tasavaltalaisen ministeristön ja sitä välttämättömästi seuraavan yleisen

¹ *Belle-Ile* — länsi-Ranskan rannikkosaari, vuoden 1848 jälkeen tuomittujen vallankumouksellisten vankeuspaikka. *Toim.*

äänioikeuden palauttamisen näkymällä Bonaparte saa samalla porvariston vakuuttumaan siitä, että hänen vilpittömät ponnistelunsa parlamentaarisen ministeristön muodostamiseksi epäonnistuvat rojalististen ryhmien taipumattomuuden takia. Porvaristo taas vaati „lujaa hallitusta” sitä äänekkäämmin ja piti Ranskan jättämistä „ilman hallintoa” sitä anteeksiantamattomampana, mitä lähemmäksi näytti tulevan yleinen kauppapula ja mitä enemmän se hankki kannattajia sosialismille kaupungeissa niin kuin tuhoisan alhaiset viljanhinnat maaseudulla. Kauppa ehtyikin päivä päivältä, työttömien lukumäärä kasvoi huomattavasti. Pariisissa oli ainakin 10 000 työläistä ilman leipää, Rouenissa, Mülhausenissa, Lyonissa, Roubaix’ssa, Tourcoingissa, St. Etiennessä, Elbeufissä jne. seisoi lukuisia tehtaita. Näissä olosuhteissa Bonaparte tohti entistää huhtikuun 11. p:nä tammikuun 18. p:n ministeristön, johon herrojen Rouherin, Fouldin, Barochen jne. lisäksi tuli vahvistuksena herra Léon Faucher, jolle perustava kokous viimeisenä päivänään oli yksimielisesti — viiden ministerin ääntä lukuunottamatta — antanut epäluottamuslauseen väärin sähkösanomatietojen levittämisen vuoksi. Kansalliskokous oli siis saanut voiton ministeristöstä tammikuun 18. p:nä ja taistellut kolme kuukautta Bonapartea vastaan vain siitä hyvästä, jotta Fould ja Baroche huhtikuun 11. p:nä saisivat puritaani Faucher’n kolmanneksi ministeriliittoonsa.

Marraskuussa 1849 Bonaparte oli tyytynyt *ei-parlamentaariseen* ministeristöön, tammikuussa 1851 — *ulkoparlamentaariseen*, huhtikuun 11. p:nä hän tunsii olevansa kyllin voimakas muodostamaan parlamentinvastaisen ministeristön, jossa kummankin, sekä perustavan että lakiasäättävän, tasavaltalaisen ja kuningasmielisen kansalliskokouksen epäluottamuslauseet harmonisesti yhdistyivät. Tämä ministeriasteikko oli se lämpömittari, jolla parlamentti saattoi mitata oman elämänlämpönsä vähentymistä. Tämä lämpö oli huhtikuun lopulla laskenut niin alas, että Persigny saattoi yksityiskeskustelussa kehottaa Changarnier’ta siirtymään presidentin leiriin. Bonaparte, vakuutti hän, katsoi, että kansalliskokouksen vaikutuksesta oli kokonaan tehty loppu, ja oli jo valmiina julistuskin, joka julkaistaisiin vakaasti aiotun, mutta jälleen tilapäisesti lykätyn valtiokaappauksen jälkeen. Changarnier ilmoitti järjestyspuolueen johtajille tästä kuolemantuomiosta, mutta kuka uskoo, että lutikanpurema tappaa? Ja parlamentti, niin lyöty, niin hajonnut ja niin perin juurin mätä kuin se olikin, ei kyennyt näkemään Joulukuun 10. päivän yhdistyksen groteskin johtajan kanssa käymäänsä kaksintaistelua muuksi kuin kaksintaisteluksi luteen kanssa. Mutta Bonaparte vastasi järjestyspuolueelle kuin Agesilaos kuningas Agisille: „*Näytän sinusta muurahaiselta, mutta kerran minusta tulee leijona.*”

VI

Liitto, joka järjestyspuolueen oli pakko tehdä vuoripuolueen ja aito tasavaltalaisten kanssa pyrkiessään tuloksettomasti pitämään hallussaan sotilasvallan ja valtaamaan uudelleen toimeenpanovallan korkeimman johdon, todisti kumoamattomasti sitä, että järjestyspuolue oli menettänyt itsenäisen *parlamentaarisen enemmistönsä*. Pelkkä kalenterin mahti, kellon viisari antoi toukokuun 28. p:nä merkin sen täydelliselle hajoamiselle. Toukokuun 28. p:nä alkoi kansalliskokouksen viimeinen elinvuosi. Kansalliskokouksen oli nyt ratkaistava, jätetäänkö perustuslaki entiselleen vai tarkistetaan se. Mutta perustuslain tarkistaminen ei merkinnyt vain joko suurporvariston tai pikkuporvarillisen demokratian herruutta, joko demokratiaa tai proletariaatin anarkiaa, joko parlamentaarista tasavaltaa tai Bonapartea, vaan se merkitsi samalla, että oli valittava joko Orleans tai Bourbon! Siten putosi keskelle parlamenttia riitaomena, jonka ympärillä oli syttyvä ilmiliekkiin taistelu niistä eduista, jotka pirstoivat järjestyspuolueen vihamielisiksi ryhmiksi. Järjestyspuolue oli erilaisten yhteiskunnallisten ainesten yhtymä. Tarkistamiskysymys synnytti sen poliittisen lämpötilan, jossa tämä yhtymä hajosi jälleen alkuosiinsa.

Bonapartistien mielenkiinto tarkistusta kohtaan on helposti selitettävissä. He tahtoivat kumota ennen kaikkea 45. artiklan, joka esti valitsemasta uudelleen Bonapartea ja pidentämästä hänen valtakauttaan. Tasavaltalaisten asennoituminen ei ollut sen vaikeammin selitettävissä. He torjuivat ehdottomasti jokaisen tarkistuksen, he näkivät siinä ainoastaan salaliiton tasavaltaa vastaan. Koska heidän käytettävissään oli *enemmän kuin neljännes* kansalliskokouksen *äänistä* ja koska laillisesti pätevän tarkistamis päätöksen tekemiseen ja tarkistuksen suorittavan kokouksen koollekutsumiseen vaadittiin perustuslain mukaan kolme neljännestä äänistä, niin heidän tarvitsi vain laskea omat äänensä ollakseen varmoja voitosta. Ja he olivat varmoja voitosta.

Jos kohta nämä kannanotot olivat selviä, niin järjestyspuolue oli sitä vastoin sokeentunut selvittämättömiin riitoihin. Kieltäytyessään tarkistuksesta, se saattaisi vaaraan status quon, koska Bonapartelle jäisi silloin vain yksi ulospääsy, väkivalta, ja koska Ranska presidentteineen, joka oli menettänyt vaikutusvaltansa, ja parlamentteineen, jolla sitä ei ole ollut pitkään aikaan, ja vihdoin kansoineen, joka aikoi hankkia sitä jälleen itselleen, saatettaisiin ratkaisun hetkellä, toukokuun toisena sunnuntaina 1852, alttiiksi vallankumoukselliselle anarkialle. Äänestäessään perustuslain mukaisen tarkistuksen puolesta se tiesi äänestävänsä turhaan ja kärsivänsä perustuslain mukaisesti haaksirikon

tasavaltalaisten kielteisen kannan vuoksi. Selittäessään pitävänsä perustuslainvastaisesti yksinkertaista äänten enemmistöä riittävävä se saattoi toivoa pitävänsä vallankumousta kurissa vain alistumalla itse ehdoitta toimeenpanovallan herruuteen; siten se tekisi Bonapartesta perustuslain, tarkistuksen ja itsensäkin määrääjän. Osittainen tarkistus, joka pidentäisi presidentin valta-aikaa, valmistaisi tietä keisarilliselle vallananastukselle. Yleinen tarkistus, joka lyhentäisi tasavallan elinikää, johtaisi väistämättömästi dynastisten pyyteiden konfliktiin, sillä sekä Bourbonin että Orleansin suvun uuden valtaistuimelle nousun edellytykset eivät ainoastaan olleet erilaisia, vaan myös kielsivät toinen toisensa.

Parlamentaarinen tasavalta oli enemmän kuin puolueeton alue, jolla Ranskan porvariston molemmat ryhmät, legitimistit ja orleanistit, suurmaanomistus ja teollisuus, saattoivat isännöidä rinta rinnan, yhtäläisin oikeuksin. Se oli niiden *yhteisen* herruuden välttämätön edellytys, ainoa valtiomuoto, jossa niiden yhteiset luokkaedut olivat määräävinä niin eri porvariryhmien pyyteisiin kuin myös yhteiskunnan kaikkiin muihin luokkiin nähden. Kuningasmielisinä ne joutuivat jälleen vastakkain, taisteluun joko maaomaisuuden tai rahan ylivallasta, ja tämän vastakkaisuuden ylimpänä ilmauksena, sen ruumiillistumana, olivat niiden kuninkaas — niiden hallitsijasuvut. Tämän vuoksi järjestyspuolue ponnisteli *Bourbonien takaisin kutsumista* vastaan.

Orleanisti ja kansanedustaja Creton oli 1849, 1850 ja 1851 periodisesti ehdottanut kuningasperheitä koskevan karkotusmääräyksen peruuttamista. Parlamentti esitti yhtä periodisesti näytelmää kuningasmielisten kokouksesta, joka itsepintaisesti sulkee karkotetuilta kuninkailtaan portin, josta nämä voisivat palata kotiin. Rikhard III oli murhannut Henrik VI:n huomauttaen, että Henrik oli liian hyvä elämään tässä maailmassa, joten hänen paikkansa on taivaassa. Kuningasmieliset selittivät Ranskan olevan liian huonon ottamaan jälleen omakseen kuninkaansa. Olosuhteiden pakosta kuningasmieliset olivat muuttuneet tasavaltalaisiksi ja vedonneet jatkuvasti kansan päätökseen, joka oli karkottanut heidän kuninkaansa Ranskasta.

Perustuslain tarkistaminen — ja olosuhteet pakottivat ottamaan sen käsiteltäväksi — asetti tasavallan ohella kyseenalaiseksi myös kummankin porvariryhmän yhteisen herruuden ja aiheutti nyt monarkian osoittautuessa mahdolliseksi jälleen niiden intressien kilpailua, joita monarkia oli vuoron perään ennen muuta edustanut, taistelua siitä, kumpi ryhmä saa ylivallan toiseen nähden. Järjestyspuolueen diplomaatit luulivat tekevänsä lopun taistelusta molempien hallitsijasukujen yhteensulattamisen avulla, kuningasmielisten puolueitten ja niiden kuningashuoneiden niin sanotun *yhtymisen* avulla. Restauration ja heinäkuun

monarkian todellista yhtymistä oli parlamentaarinen tasavalta, jossa orleanistien ja legitimistien värit sammuvat ja eri porvarilajit sulautuivat porvaristoksi yleensä, porvarin suvuksi. Mutta nyt piti orleanistista tulla legitimisti, legitimististä orleanisti. Kuninkuuden, joka oli ollut niiden vastakohtaisuuden ruumiillistuma, piti nyt tulla niiden yhtenäisyyden ruumiillistumaksi; niiden yksinomaisten ryhmäintressien ilmauksen piti tulla niiden yhteisten luokkaintressien ilmaukseksi; monarkian oli tehtävä se, minkä saattoi tehdä ja oli tehnytkin vain kahden monarkian lakkauttaminen, tasavalta. Kas tässä se viisasten kivi, jonka keksimiseksi järjestyspuolueen tohtorit vaivasivat päätään. Ikään kuin legitimistisestä monarkiasta olisi joskus voinut tulla teollisuusporvariston monarkia tai porvarikuninkuudesta syntyperäisen maaylimystön kuninkuutta. Ikään kuin maaomaisuus ja teollisuus olisivat voineet yhtyä veljesliittoon *yhden* kruunun hallitsemina, kun tuo kruunu kerran voitiin laskea vain yhteen päähän, joko vanhemman tai nuoremman veljen päähän. Ikään kuin teollisuus ylipäänsä voisi sopia maaomaisuuden kanssa, niin kauan kuin maaomaisuus ei päättä itse muuttua teolliseksi. Vaikka Henrik V kuolisi huomispäivänä, niin Pariisin kreivistä ei silti tulisi legitimistien kuningasta, paitsi ehkä silloin, jos hän lakkaisi olemasta orleanistien kuningas. Kuitenkin yhtymisen filosofit, jotka pöyhistyivät sitä mukaa kuin tarkistamiskysymys työntyi etualalle, jotka olivat tehneet „Assemblée nationalesta” julkisen jokapäiväisen äänenkannattajan itselleen ja tälläkin hetkellä (helmikuussa 1852) ovat taas puuhassa, selittivät kaikkien vaikeuksien johtuvan vain molempien hallitsijasukujen vastarinnasta ja keskinäisestä kilpailusta. Louis-Philippen kuoleman jälkeen yritettiin saada aikaan sovintoa Orleansin suvun ja Henrik V:n välillä, mutta kuten hallitsijasukujen juonitteluja yleensä, hoidettiin näitäkin yrityksiä vain kansalliskokouksen lomalla ollessa välinäytöksinä kulissien takana, ja ne olivat olleet enemmän sentimentaalista keikailua, vanhalla taikauskolla kuin tositaroituksellista puuhaa, mutta nyt niistä tekaistiin valtiollinen näytelmä, jonka järjestyspuolue toi julkisuuden näyttämölle, kun sitä siihen saakka oli esitetty harrastelijateatterissa. Pikalähetit kiitävät Pariisista Venetsiaan, Venetsiasta Claremontiin, Claremontista Pariisiin, Chambordin kreivi antaa manifestin, jossa hän „kaikkien perheenjäsentensä auttamana” julistaa „kansallista” eikä omaa restauraatiota. Orleanisti Salvandy heittäytyy Henrik V:n jalkoihin. Legitimistijohtajat Berryer, Benoist d’Azy, St. Priest vaeltavat Claremontiin suostuttelemaan Orleansin sukukuntaa, mutta matka jää tuloksettomaksi. Yhtymisen kannattajat havaitsevat liian myöhään, että kummankaan porvariryhmän intressit eivät muutu tinkimättömämmiksi eivätkä peräänantavaisemmiksi kärjistyessään sukuintressien, kahden

hallitsijahuoneen intressien muodossa. Jos Henrik V tunnustaisi Pariisin kreivin seuraajakseen — ainoa menestys, mikä yhtymisellä parhaassa tapauksessa voitiin saavuttaa, — niin Orleansin suku ei voitaisi mitään, mitä Henrik V:n lapsettomuus ei olisi sille jo taannut, mutta se menettäisi kaiken sen, minkä se oli heinäkuun vallankumouksen kautta hankkinut. Se luopuisi kaikista alunperin esittämistään vaatimuksista, kaikista oikeuksista, jotka se oli hankkinut Bourbonien vanhemmalta sukuhaaralta miltei vuosisadan kestäneessä taistelussa, se vaihtaisi historialliset etuutensa, nykyaikaisen kuninkuuden etuudet, sukupuunsa etuuksiin. Yhtyminen ei siis olisi ollut muuta kuin Orleansin suvun vapaaehtoista luopumista valtaistuimesta, sen alistumista legitimismiin, sen katuvaista kääntymistä valtiollisesta protestanttisuudesta valtiolliseen katolisuuteen, kääntymistä, mikä sitä paitsi ei edes johtanut sitä takaisin valtaistuimelle, jonka se oli menettänyt, vaan ainoastaan sille valtaistuimen portaalle, jolla se oli syntynyt. Vanhat orleanistiministerit Guizot, Duchâtel ja muut, jotka niin ikään kiiruhtivat Claremontiin puhumaan yhtymisen puolesta, edustivat itseasiassa vain heinäkuun vallankumouksen jälkeistä kohmeloa, porvarikuningaskunnan ja porvareitten kuninkuuden aiheuttamaa toivottomuutta, taikauskoista luottamusta legitimizeettiin kuin viimeiseen anarkialta suojaavaan talismaniin. Kuvitellen olevansa Orleansin ja Bourbonin sukujen välitysmiehiä he olivat todellisuudessa vain orleanistiluopioita, ja sellaisina heidät myös otti vastaan Joinvillen prinssi. Orleanistien elinkelpoinen, sotainen osa, Thiers, Baze jne., sai Louis-Philippen perhekunnan vakuuttuneeksi sitä helpommin siitä, että koska jokainen välitön monarkian restauraatio edellytti kummankin hallitsijasuvun yhtymistä ja jokainen tuollainen yhtyminen edellyttää samalla Orleansin suvun luopumista valtaistuimesta, niin oli täysin heidän esi-isänsä perinteiden mukaista tunnustaa väliaikaisesti tasavalta ja odottaa, kunnes tapahtumat sallivat muuttaa presidentin tuolin valtaistuimeksi. Joinvillen ehdokkuudesta laskettiin liikkeelle huhuja, yleistä uteliaisuutta pidettiin vireillä ja muutamia kuukausia myöhemmin, syyskuussa, kun perustuslain tarkistaminen oli hylätty, tuo ehdokkuus kuului tettiin virallisesti.

Siten orleanistien ja legitimistien yhtymistä tavoitteleva rojalistinen yritys ei vain mennyt myttyyn, vaan se mursi myös niiden *parlamentarisen yhdistymän*, niiden tasavaltalaisen yhtymismuodon ja hajotti järjestyspuolueen alkuosiinsa. Mutta mitä enemmän Claremont ja Venetsia vieraantuivat toisistaan, mitä enemmän rikkoontuivat niiden välit ja mitä voimakkaammaksi kävi agitaatio Joinvillen hyväksi, sitä innokkaammin, vakavammin käytiin neuvotteluja Faucher'n, Bonaparten ministerin, ja legitimistien välillä.

Järjestyspuolueen hajaantuminen ei pysähtynyt alkuosien erottumiseen. Kumpikin suurista pääryhmistä jakautui vuorostaan uusiin. Näytti kuin kaikki vanhat vivahteet, jotka kummasakin piirissä, niin orleanistien kuin legitimistienkin piirissä, olivat aikaisemmin taistelleet keskenään ja painostaneet toisiaan, olisivat jälleen elostuneet kuin kivuneet likoeläimet, jotka ovat joutuneet kosketuksiin veden kanssa, näytti kuin ne kaikki olisivat saaneet uutta elinvoimaa muodostuakseen omiksi ryhmiksi ja itsenäisiksi vastakohtiksi. Legitimistit palasivat mielikuvituksessaan aikaan, jolloin kiisteltiin erimielisyyksistä Tuilierien ja Pavillon Marsanin kesken, Villèlen ja Polignacin kesken. Orleanistit elivät uudelleen tuon Guizot'n, Molén, Broglien, Thiersin ja Odilon Barrot'n välisten turnajaisten kulta-ajan.

Perustuslain tarkistamiseen innostunut, mutta tarkistuksen rajoista erimielinen järjestyspuolueen osa, joka muodostui toisaalta Berryer'n ja Fallouz'n, toisaalta La Rochejaqueleinin johtamista legitimisteistä ja Molén, Broglien, Montalembertin ja Odilon Barrot'n johtamista taisteluun väsyneistä orleanisteista, sopi bonapartistiedustajain kanssa seuraavasta epämääräisestä ja laajamielisestä ehdotuksesta: „Allekirjoittaneet edustajat, tarkoituksenaan antaa kansakunnalle jälleen mahdollisuuden sen suvereniteetin täydelliseen toteuttamiseen, ehdottavat täten perustuslain tarkistamista”. Mutta samaan aikaan he selittivät yksimielisesti selostajansa Tocquevillen kautta, ettei kansalliskokouksella ole oikeutta esittää *tasavallan lakkauttamista*, että tällainen oikeus on vain revisiokamarilla. Sitä paitsi perustuslakia voitiin tarkistaa vain *„laillisella” tavalla*, siis ainoastaan, kun tarkistusta kannatti perustuslain säätämä kolme neljännessä äänimäärästä. Heinäkuun 19. p:nä kuusi päivää kestäneen myrskyisen käsittelyn jälkeen tarkistusehdotus hylättiin, kuten oli odotettavissakin. Tarkistuksen puolesta äänesti 446 edustajaa, mutta vastaan 278. Äärimmäiset orleanistit Thiers, Changarnier jne. äänestivät tasavaltalaisten ja vuoripuolueen mukana.

Parlamentin enemmistö oli näin esiintynyt perustuslakia vastaan, mutta perustuslaki itse esiintyi vähemmistön puolesta ja teki sen päätöksen sitovaksi. Mutta eikö järjestyspuolue ollut toukokuun 31. päivänä 1850 ja kesäkuun 13. p:nä 1849 alistanut perustuslakia parlamentin enemmistöstä riippuvaksi? Eikö tuon puolueen koko siihenastinen politiikka ollut perustunut juuri siihen, että perustuslain pykälät alistettiin parlamentin enemmistön päätöksistä riippuviksi? Eikö se ollut antanut demokraattien luottaa lain kirjaimeen taikauskaisesti kuin Vanhaan testamenttiin ja sitten kurittanut heitä sillä? Mutta tällä hetkellä perustuslain tarkistus ei merkinnyt muuta kuin presidentin vallan jatkamista, samoin kuin perustuslain voimassapitäminen muuttomattomana ei merkinnyt muuta kuin Bonaparten viraltapanoa.

Parlamentti oli puhunut hänen puolestaan, mutta perustuslaki puhui parlamenttia vastaan. Bonaparte siis toimi parlamentin hengen mukaisesti repiessään perustuslain kappaleiksi, ja hän toimi perustuslain hengen mukaisesti hajottaessaan parlamentin.

Parlamentti oli julistanut perustuslain ja sen ohessa oman herruutensa „enemmistöstä riippumattomaksi”, se oli päätöksellään kumonnut perustuslain ja pidentänyt presidentin valta-aikaa ja samalla selittänyt, että toinen ei voinut elää eikä toinen kuolla niin kauan kuin se itse oli olemassa. Sen hautaajat seisovat jo ovella. Samaan aikaan kun parlamentti kiisteli perustuslain tarkistamisesta, Bonaparte erotti ensimmäisen divisioonan komentajan kenraali Baraguay d’Hilliers’n, joka oli osoittautunut epäroiväksi, ja nimitti hänen tilalleen kenraali Magnanin, Lyonin voittajan, joulukuun päivien sankarin, erään renegistään, joka jo Louis-Philippen aikana oli enemmän tai vähemmän komprometoinut itseään bonapartismilla Boulognen retken yhteydessä.

Perustuslain tarkistamisesta tekemällään päätöksellä järjestyspuolue osoitti, että tuo puolue oli kykenemätön sekä hallitsemaan että palvelemaan, sekä elämään että kuolemaan, sekä sietämään tasavaltaa että kukistamaan sen, sekä pitämään voimassa perustuslakia että heittämään sen romukasaan, sekä toimimaan yhdessä presidentin kanssa että katkaisemaan välinsä häneen. Keneltä se sitten odotti ratkaisua kaikkiin ristiriitoihin? Almanakalta, tapahtumain kululta. Se lakkasi vaatimasta itselleen valtaa vaikuttaa tapahtumain kulkuun. Se antautui siis tapahtumien valtaan ja siten sille voimalle, jolle se oli luovuttanut vallan attribuutin toisensa jälkeen taistellessaan kansaa vastaan, kunnes itse seisoi voimattomana tuon voiman edessä. Jotta toimeenpanovallan johtaja voisi entistä esteettömämmin laatia sotasuunnitelmaa sitä vastaan, lisätä hyökkäysvälineitään, valita aseensa ja lujittaa asemiaan, järjestyspuolue päätti kadota näyttämöltä tällä kriittisellä hetkellä ja lykätä istuntoja kolmella kuukaudella: elokuun 10. pstä marraskuun 4. päivään.

Parlamentaarinen puolue ei ollut vain hajonnut kahdeksi suureksi ryhmäksi ja nämä edelleen keskuudessaan eri osasiin, vaan lisäksi rikkoontui parlamentissa olevan järjestyspuolueen ja parlamentin *ulkopuolella* olevan järjestyspuolueen yhtenäisyys. Porvariston puhujat ja kirjanoppineet, heidän tribuuninsa ja sanomalehtensä, sanalla sanoen porvariston ideologit ja porvaristo itse, edustajat ja edustettavat, seisovat vieraantuneina vastatusten eivätkä enää ymmärtäneet toisiaan.

Provinssien legitimistit, joiden näköpiiri oli rajoittunut ja innostus rajaton, syytivät parlamenttijohtajiaan Berryer’tä ja Falloux’ta siitä, että nämä olivat karanneet bonapartistien leiriin ja luopuneet Henrik V:stä. Heidän bourbonilaisjärkensä uskoi syntiinlankeemukseen, muttei diplomaattiaan.

Vielä kohtalokkaampi ja ratkaisevampi oli kauppaporvariston ja heidän poliitikkojensa välien rikkoutuminen. Kauppaporvaristo ei syyttänyt poliitikkojaan periaatteiden pettämisestä kuten legitimistit omiaan, vaan päinvastoin siitä, että sen poliitikot olivat pitäneet kiinni hyödyttömiksi käyneistä periaatteista.

Olen jo aikaisemmin huomauttanut, että Fouldin tultua ministeriksi kauppaporvariston se osa, jolle Louis-Philippen aikanaan oli kuulunut leijonanosa vallasta, *rahaylimystö*, oli muuttunut bonapartelaiseksi. Fould ei edustanut vain Bonaparten etuja pörssissä, hän edusti myös pörssin etuja Bonaparten luona. Rahaylimystön kantaa kuvaa sattuvimmin seuraava ote sen eurooppalaisesta äänenkannattajasta, Lontoon „Economist” lehdestä. Vuoden 1851 helmikuun 1. pn numerossaan lehti julkaisee kirjoituksen Pariisista: „Nyt olemme todenneet joka taholla, että Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa. Presidentti puhuu siitä lakiasäättävälle kokoukselle lähettämässään julistuksessa, samaa kaikuu kansallisilta puhujalavoilta, samaa vakuuttavat sanomalehdet, samaa julistetaan saarnatuoleista, *samaa todistaa valtion arvopapereiden herkkä reagoiminen vähäisimpiinkin mahdollisiin häiriöihin ja niiden vakavuus toimeenpanovallan voittaessa.*”

Vuoden 1851 marraskuun 29. päivän numerossaan „Economist” selittää omissa nimissään: „*Euroopan kaikissa pörsseissä on presidentti nyt tunnustettu järjestyksen vartijaksi.*” Rahaylimystö siis tuomitsi järjestyspuolueen parlamentaarisen taistelun toimeenpanovaltaa vastaan *järjestyksen häiritsemisenä* ja juhli *järjestyksen voittona* jokaista voittoa, jonka presidentti sai niistä, joita oli luultu rahaylimystön omiksi edustajiksi. Tässä ei ole pidettävä rahaylimystönä vain suuria lainausliikkeen harjoittajia ja valtion arvopaperikeinottelijoita, joiden kohdalta on ilman muuta selvää, että heidän etunsa käyvät yksin valtiovallan etujen kanssa. Koko uudenaikainen rahaliike, koko pankkitalous on mitä kiinteimmässä yhteydessä valtion luottotoimintaan. Osa pankkien liikepääomasta on pakko kiinnittää nopeasti konvertoitaviin, korkoa tuottaviin valtion arvopapereihin. Pankkitalletuksia — pääomaa, jonka pankit saavat käytettäväkseen ja jonka ne jakavat kauppiaille ja teollisuudenharjoittajille — virtaa niille osittain valtion koroilla eläjäin osingoista. Kun valtiovallan lujuus on kaikkina aikoina ollut Mooseksena ja profeettana koko rahamarkkinoille ja näiden rahamarkkinain papeille, niin kuinka voisi olla toisin nyt, jolloin jokainen uusi vedenpaisumus uhkaa huuhtoa pois vanhojen valtioiden mukana myös vanhat valtionvelat?

Myös *teollisuusporvaristo* oli järjestysfanatismissaan suutuksissaan parlamentaarisen järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan riidan vuoksi. Äänestettyään tammikuun 18. pnä

Changarnier'n erottamisasiasta Thiers, Anglas, Sainte-Beuve jne. saivat valitsijoiltaan juuri teollisuusseuduilta julkisia nuhteita, joissa nimenomaan heidän liittoutumistaan vuoripuolueen kanssa ruoskittiin järjestystä vastaan tehtynä valtiopetoksena. Joskaan, kuten olemme nähneet, röyhkeät kiusanteot ja pikkumaiset juonittelut, joina järjestyspuolueen taistelu presidenttiä vastaan ilmeni, eivät ansainneet parempaa vastaanottoa, niin toisaalta tämä porvariston osa, joka vaati edustajiaan luovuttamaan asevoimat vastarinnatta oman parlamenttinsa käsistä seikkailevalle kruununtavoittelijalle, ei ollut edes niiden juonien arvoinen, joita sen eduksi punottiin. Se osoitti, että taistelu sen *yleisten* intressien, sen omien *luokkaetujen*, sen *poliittisen vallan* puolesta vain rasitti ja hermostutti sitä, koska se häiritsi sen yksityisiä liikeasioita.

Departementtikaupunkien porvarilliset arvohenkilöt, maistraatin jäsenet, kauppatuomioistuinten jäsenet jne. ottivat kaikkialla miltei poikkeuksetta Bonaparten hänen kiertomatkoillaan vastaan mitä orjaimaisimmalla kunnioituksella — jopa silloinkin, kun hän häikäilemättömästi hyökkäsi kansalliskokousta ja varsinkin järjestyspuoluetta vastaan, kuten Dijonissa.

Niin kauan kuin kauppa kävi hyvin, kuten oli laita vielä vuoden 1851 alussa, kauppaporvaristo vastusti vimmatusti kaikkea parlamentaarista taistelua, jotta kaupalle ei koituisi siitä vahinkoa. Kun kauppa kävi huonosti, kuten oli jatkuvasti laita vuoden 1851 helmikuun lopusta lähtien, kauppaporvaristo valitti parlamenttitaisteluita lamaannuksen syyksi ja vaati äänekkäästi niiden lopettamista, jotta kauppa luistaisi jälleen. Perustuslain tarkistuksesta keskusteltiin juuri tähän huonoon aikaan. Koska tässä oli kysymys olemassaolevan valtiomuodon elämästä tai kuolemasta, niin porvaristo tunsii olevansa sitäkin oikeutetumpi vaatimaan edustajiltaan tämän piinallisen välitilan lopettamista ja samalla status quon säilyttämistä. Siinä ei ollut mitään ristiriitaa. Välitilan lopettamisella se tarkoitti juuri tuon tilan jatkumista, ratkaisun hetken lykkäämistä epämääräiseen tulevaisuuteen. Status quo voitiin säilyttää vain kahdella tavalla: pidentämällä Bonaparten valtakautta tai antamalla hänen jättää perustuslain mukaisesti presidentinvirkansa ja valitsemalla Cavaignac. Osa porvaristoa toivoi viimeksi mainittua ratkaisua, mutta ei osannut antaa edustajilleen mitään parempaa neuvoa, kuin että oli pysyttävä vaiti ja oltava kajoamatta polttavaan kysymykseen. Se arveli, ettei Bonapartekaan toimisi, jos sen edustajat olisivat puhumatta. Se tahtoi itselleen kamelikurjen tapaista parlamenttia, joka pistää päänsä piiloon jäädäkseen huomaamatta. Toinen osa porvaristoa tahtoi jättää Bonaparten presidentintuolille, koska hän nyt kerran sillä istui, jotta kaikki jäisi entiselleen.

Sitä suututti, kun sen parlamentti ei rikkonut julkisesti perustuslakia eikä luopunut muitta mutkitta vallasta.

Departementtien yleisneuvostot, nämä maaseudulla olevat suurporvariston edustuslaitokset, jotka pitivät istuntojaan kansalliskokouksen lomalla ollessa elokuun 25. päivän jälkeen, esiintyivät miltei yksimielisesti perustuslain tarkistamisen puolesta, siis parlamenttia vastaan ja Bonaparten puolesta.

Vielä selvemmin kuin riitaantumisensa omien *parlamentti-edustajainsa* kanssa, porvaristo toi ilmi kiukkunsa omia kirjallisia edustajiaan, omaa lehdistöään kohtaan. Eivät ainoastaan Ranskaa, vaan koko Eurooppaa hämmästyttivät ne suunnattoman raskaat sakkotuomiot ja hävyttömät vankeusrangaistukset, joita porvarilliset tuomioistuimet langettivat jokaisesta Bonaparten usurpaatiohaluja vastaan kohdistuvasta porvarillisten lehtimiesten hyökkäyksestä, sanomalehdistön jokaisesta yrityksestä puolustaa porvariston poliittisia oikeuksia toimeenpanovaltaa vastaan.

Kun *parlamentaarinen järjestyspuolue*, kuten jo olen osoittanut, pakotti itsensä pysymään rauhassa vaatimalla äänekkäästi rauhaa, kun se, hävittäen yhteiskunnan muiden luokkien kanssa taistellessaan omin käsin oman valtakomentonsa, parlamentaarisen valtakomennon, kaikki edellytykset, julisti, ettei porvariston poliittinen valta soveltunut yhteen porvariston turvallisuuden ja olemassaolon kanssa, niin sitä vastoin *parlamentin ulkopuoliset porvariston joukot* matelemalla presidentin edessä, herjaamalla parlamenttia, pahoinpitelemällä raa'asti lehdistöään, yllyttivät Bonapartea vaientamaan ja hävittämään niiden oman puhuvan ja kirjoittavan osan, niiden omat poliitikot ja kynänkäyttäjät, puhujalavat ja sanomalehdet, voidakseen kaikessa rauhassa hoidella omia yksityisiä liikeasioitaan lujan ja rajoittamattoman hallituksen turvissa. Se selitti selvästi, että se tahtoo kiihkeästi päästä poliittisesta herruudestaan päästäkseen herruuden vaivoista ja vaaroista.

Ja tuo parlamentin ulkopuolinen porvaristo, jota raivostutti jo sen oman luokkaherruuden puolesta käyty parlamentaarinen ja kirjallinen taistelu ja joka petti tuon taistelun johtajat, tuo porvaristo julkeaa nyt jalestäpäin syyttää proletariaattia siitä, ettei tämä noussut veriseen taisteluun, taisteluun elämästä ja kuolemasta sen puolesta! Tuo porvaristo, joka joka hetki uhrasi yhteiset luokkaintressinsä, so. poliittiset intressinsä, niitä rajoituneimpien, likaisimpien yksityisintressiensä vuoksi ja vaati samanlaista uhria edustajiltaan, ruikuttaa nyt, että proletariaatti on omien aineellisten intressiensä takia uhrannut heidän ihanteelliset poliittiset intressinsä. Se tekeytyy kaunosieluksi, jonka proletariaatti on sosialistien harhaanjohtamana ymmärtänyt väärin ja jättänyt ratkaisevalla hetkellä oman onnensa nojaan. Ja

se kohtaa yleistä myötätuntoa porvarillisessa maailmassa. En puhu tässä tietenkään saksalaisista nurkkapoliitikoista enkä tolvanoista. Viitataan esim. samaan „*Economist*” lehteen, joka vielä vuoden 1851 marraskuun 29. pnä, siis neljä päivää ennen valtiokaappausta, oli julistanut Bonaparten „järjestyksen vartijaksi”, mutta Thiersin ja Berryer’n „anarkisteiksi” ja joka jo joulukuun 27. pnä 1851, sen jälkeen kun Bonaparte oli rauhoittanut nämä anarkistit, huusi, että „tietämättömät, sivistymättömät, typerät proletaarimassat” olivat kavaltaneet „yhteiskunnan ylempien ja keskikerrosten kyvyt, tiedot, kurinalaisuuden, henkisen vaikutuksen, älylliset apuvoimat ja moraalisen arvon”. Tyhmää, tietämättömyyttä ja halpamaista massaa ei ollut mikään muu kuin porvaristomassa itse.

Ranska oli tosin vuonna 1851 kokenut eräänlaisen pienemmän kauppapulan. Helmikuun lopussa vienti osoittautui pienemmäksi kuin vuonna 1850, maaliskuussa kauppa ehtyi ja tehtaat sulki ovensa, huhtikuussa näytti teollisuusseutujen tila yhtä toivottomalta kuin helmikuun päivien jälkeen, vielä toukokuussakaan liike-elämä ei ollut elpynyt. Vielä kesäkuun 28. pnä Ranskan pankin salkku osoitti tuotannon olevan lamatilassa, sillä talletukset kasvoivat tavattomasti, mutta yhtä suuressa määrässä väheni vekseliliike, ja vasta lokakuun puolivälissä alkoi liike-elämässä asteittainen nousu. Ranskan porvaristo selitti tämän kauppalamman johtuvan puhtaasti poliittisista syistä, parlamentin ja toimeenpanovallan välisestä taistelusta, tilapäisluontoisen valtiomuodon epävakaisuudesta, vuoden 1852 toukokuun toisen sunnuntain kauhistuttavista näköaloista. En kiellä, että kaikki nämä seikat vaikuttivat lamauttavasti eräisiin teollisuudenhaaroihin Pariisissa ja departementeissa. Mutta joka tapauksessa tämä poliittisten olosuhteiden vaikutus oli vain paikallista ja vähäistä. Tarvitaanko muuta sen todistamiseksi, kuin että kauppa alkoi elpyä noin lokakuun puolivälissä juuri samalla hetkellä, jolloin poliittinen tilanne paheni, poliittinen taivaanranta pilvistyí ja oli joka hetki odotettavissa salaman isku Elyséepalatsin suunnalta? Ranskalainen porvari, jonka „kyvyt, tiedot, hengenvoima ja älylliset apuvoimat” eivät riittäneet sen omaa nenää pidemmälle, saattoi muuten koko Lontoon teollisuusnäyttelyn ajan iskeä nenänsä kauppavaikeuksiensa aiheuttajaan. Samaa aikaan kun Ranskassa suljettiin tehtaita, Englannissa tapahtui kauppaliikkeiden vararikkoja toinen toisensa jälkeen. Kun teollinen paniikki Ranskassa saavutti huippunsa huhti- ja toukokuussa, niin Englannissa huhti- ja toukokuussa saavutti huippukohtansa kaupallinen paniikki. Villateollisuus samoin kuin silkkiteollisuuskin kärsi samalla tavoin niin Englannissa kuin Ranskassakin. Joskin Englannin puuvillatehtaat toimivat edelleenkin, niin voitot eivät enää olleet yhtä suuret kuin 1849 ja 1850. Ero oli vain siinä,

että Ranskassa oli teollisuuspula ja Englannissa kauppapula, että Ranskassa tehtaat seisoivat, mutta Englannissa ne laajensivat tuotantoaan, olosuhteiden ollessa kuitenkin epäsuotuisampia kuin edellisinä vuosina, että Ranskassa sai kovimmat iskut vienti, Englannissa tuonti. Yhteinen syy, jota ei suinkaan ole etsittävä Ranskan poliittisen taivaan piiristä, oli silmin nähtävissä. Vuodet 1849 ja 1850 olivat suuren aineellisen kukoistuksen ja liikatuotannon aikaa, joskin liikatuotanto ilmeni sellaisenaan vasta 1851. Tulossa olevaa teollisuusnäyttelyä silmälläpitäen sitä vielä erikoisesti lisättiin tuon vuoden alussa. Lisäksi oli muitakin erikoislaatuksia syitä: ensiksikin vuosien 1850 ja 1851 puuvillakato, sitten varmuus odotettua suuremmasta puuvillasadosta, ensin nousu, sitten äkillinen lasku, sanalla sanoen puuvillan hintain vaihtelu. Raakasilkkiä oli ainakin Ranskassa saatu keskinkertaista vähemmän. Vihdoin villateollisuus oli vuoden 1848 jälkeen laajentunut siinä määrin, että villantuotto ei kyennyt pysymään sen rinnalla, ja raakavillan hinta oli suhteettoman korkea villatuotteiden hintoihin verrattuna. Näin meillä on maailman kolmen suuren teollisuusalan raaka-aineessa jo kolminkertaisesti ainesta kaupan lamaanantamiseen. Näitä erikoisuuksia lukuunottamatta vuoden 1851 näennäinen pula ei ollut muuta kuin pysähdys, jonka liikatuotanto ja yletön keinottelu tekevät teollisessa kiertokulussa joka kerta, ennenkuin ne kokoavat kaikki voimavaransa kiriäkseen kuumeisesti loppuun kierroksen viimeisen jakson ja päätyäkseen jälleen lähtökohtaansa, *yleiseen kauppapulaan*. Tällaisina kauppahistorian välikausina tapahtuu Englannissa kauppaliikkeiden vararikkoja, jota vastoin Ranskassa seisahtuu itse teollisuus — osaksi siitä syystä, että sen työntää syrjään kaikilla markkinoilla englantilaisten kilpailu, joka juuri tällöin käy sietämättömäksi, osaksi siitä syystä, että se ylellisyystarviketeollisuutena on muita herkempi kärsimään liikelamasta. Siten Ranska kokee yleisten pulien lisäksi omat kansalliset kauppapulansa, jotka kuitenkin johtuvat ja ovat riippuvaisia paljon enemmän maailmanmarkkinoiden yleisestä tilasta kuin paikallisista ranskalaisista tekijöistä. On mielenkiintoista vertailla ranskalaisen porvarin ennakkoluuloa englantilaisen porvarin arvostelmaan. Muuan Liverpoolin suurimmista toiminimistä kirjoittaa kauppaa koskevassa vuosikatsauksessaan vuodelta 1851: „Harvoina vuosina ovat vuoden alussa tehdyt ennakkolaskelmat osoittautuneet pettävämmiksi kuin nyt kulu-neena vuonna; yksimielisesti odotetun kukoistuksen asemasta vuosi on ollut masentavimpia vuosia neljännesvuosisadan aikana. Näin on asianlaita tietenkin vain kauppaa, mutta ei teollisuutta harjoittavien luokkien kohdalta. Ja kuitenkin oli vuoden alussa syytä olettaa varmuudella päinvastaista; tavaravarastot olivat vähäiset, pääomaa oli runsaasti, elintarvikkeet olivat

huokeita, runsas sato varmaa; mannermaalla vallitsi järkkymätön rauha, kotimaassa ei ollut mitään poliittisia tai rahataloudellisia häiriöitä — kauppa saattoi tosiaankin levittää siipensä vapaamin kuin koskaan ennen... Kenen syyksi siis on katsottava tämä epäsuotuisa tulos? Luulemme, että syy on *liiallisessa kaupankäynnissä* sekä tuonnin että viennin alalla. Elleivät kauppiamme itse rajoita toimintaansa, niin meitä ei voi pitää raiteilla muu kuin joka kolmas vuosi toistuva paniikki.”

Kuvailkaamme nyt mielessämme ranskalaista porvaria, sitä, kuinka tämän liike-elämän paniikin keskellä hänen kaupankipeää aivostoaan piinaavat, kiusaavat ja huumaavat huhut valtiokaappauksesta ja yleisen äänioikeuden palauttamisesta, taistelu parlamentin ja toimeenpanovallan välillä, orleanistien ja legitimistien sissisota, kommunistien salajuonittelu etelä-Ranskassa, kuvitellut talonpoikaiskapinat Nièvren ja Cherin departementeissa, eri presidenttiehdokkaiden vaalimainostus, lehtien kerskailevat tunnukset, tasavaltalaisten uhkaukset, että he ovat valmiit ase kädessä puolustamaan perustuslakia ja yleistä äänioikeutta, maanpaossa elävien sankareitten evankeliumit, jotka julistavat maailmanlopun tulevan vuoden 1852 toukokuun toisena sunnuntaina, — niin käsitämme, miksi porvaristo tässä sanoin kuvamattomassa, meluisassa yhtymis-, tarkistus-, lykkäys-, perustuslaki-, salahanke-, liittoutumis-, emigraatio-, usurpaatio- ja vallankumouskaaoksessa hihkuu hulluna parlamentaarille tasavallalleen: „*Mieluummin kauhea loppu kuin loputon kahu!*”

Bonaparte ymmärsi tämän huudon. Hänen käsityskykyään terävöitti velkojen hurjistuminen, velkojen, joista jok'ikisen auringonlaskun lähentäessä presidenttikauden loppua, vuoden 1852 toukokuun toista sunnuntaita, näytti siltä, että taivaan-kappaleitten kiertokulku protestoi heidän maalliset vekselinsä. Heistä oli tullut todellisia tähdistäennustajia. Kansalliskokous oli tehnyt tyhjäksi Bonaparten toivon, että hänen valtakauttaan pidennettäisiin perustuslaillista tietä; Joinvillen prinssin ehdokkuus ei sallinut pitempää epäröintiä.

Bonaparten valtiokaappaus jos mikä oli tapahtuma, josta ennakkotuntua oli jo kauan ennen sen alkamista. Jo tammikuun 29. p:nä 1849, tuskin kuukauden kuluttua hänen valitsemisestaan, hän teki asiasta ehdotuksen Changarnier'lle. Hänen oma pääministerinsä Odilon Barrot oli ilmiantanut valtiokaappauspolitiikan kesällä 1849 peitetyksi ja Thiers talvella 1850 avoimesti. Toukokuussa 1851 Persigny oli vielä kerran yrittänyt saada Changarnier'n kannattamaan kaappausta, „*Messenger de l'Assemblée*”¹ oli saattanut julkisuuteen tiedon tästä neuvotte-

¹ „*Messenger de l'Assemblée*” („*Kansalliskokouksen Tiedonantaja*”) — suuntaukseltaan bonapartisteja vastustava jokapäiväinen sanomalehti, ilmestyi Pariisissa v. 1851. *Toim.*

lusta. Bonapartistien sanomalehdistö uhkasi valtiokaappauksella jokaisen parlamentaarisen myrskyn aikana, ja mitä lähemmäksi tuli kriisi, sitä rohkeammaksi kävi niiden sävy. Juomingeissa, joita Bonaparte piti joka yö mies- ja naispuolisten hienostokeinottelijain kanssa, päätettiin, aina kun oli päästy puoliyöhön ja runsaat juomat olivat irrottaneet kielenkantimet ja päästäneet mielikuvituksen lentoon, että valtiokaappaus tehdään seuraavana aamuna. Miekat vedettiin huotrasta, lasit kilisivät, kansanedustajat lennätettiin ulos ikkunasta, keisarinmantteli putosi Bonaparten olkapäille, kunnes aamunkoitto karkotti jälleen yön aave näyn ja hämmästynyt Pariisi sai kuulla näiltä avosuisilta Vestan neitsyeiltä ja varomattomilta paladineilta vaarasta, jonka se oli taas kerran välttänyt. Syyskuussa ja lokakuussa huhuttiin yhtenä näin valtiokaappauksesta. Ennakkotuntuun tuli jo väriäkin kuin kirjavana daguerrotyppiin. Selailkaamme Euroopan sanomalehtiä syys- ja lokakuun ajalta, niin tapaamme kirjaimellisesti seuraavanlaisia viittauksia: „Pariisi on täynnä huhuja valtiokaappauksesta. Kerrotaan, että sotaväki miehittää yöllä pääkaupungin ja seuraavana aamuna julkaistaan asetuksia, joilla hajotetaan kansalliskokous, julistetaan Seinen departementti piiritystilaan, palautetaan yleinen äänioikeus ja joissa vedotaan kansaan. Bonaparten väitetään etsivän ministereitä toimeenpanemaan näitä laittomia asetuksia.” Kirjeet, jotka tällaisia tietoja toivat, päättyivät aina kohtalokkaaseen: „*lykätty toistaiseksi*”. Valtiokaappaus oli Bonaparten pysyväinen fiksi idea. Tuota ideaa hän hautoi mielessään palatessaan Ranskaan. Se oli valloittanut hänet siinä määrin, että hän alinomaan paljasti ja laver teli julki aikeensa. Hän oli niin heikko, että hän yhtä alinomaan luopui siitä. Valtiokaappauksen haamusta oli tullut niin tuttu aave pariisilaisille, etteivät he tahtoneet uskoa sitä, kun se viimein tuli lihaksi ja vereksi. Siis valtiokaappauksen onnistumisen syynä ei suinkaan ollut Joulukuun 10. pn yhdistyksen johtajan umpimielinen vähäpuheisuus eikä kansalliskokouksen joutuminen odottamattoman äkkiylläkön uhriksi. Se onnistui huolimatta *Bonaparten* avosuisuudesta ja *kansalliskokouksen* saamista ennakkotiedoista aikaisemman kehityksen välttämättömänä, väistämättömänä tuloksena.

Lokakuun 10. pnä Bonaparte ilmoitti ministereilleen päättäneensä jälleen palauttaa yleisen äänioikeuden, 16. pnä nämä jättivät eroanomuksensa, 26. pnä sai Pariisi tiedon Thorignyn ministeristön muodostamisesta. Samaan aikaan poliisiprefekti Carlier'n tilalle asetettiin Maupas ja armeijan ensimmäisen divisioonan päällikkö Magnan kokosi luotettavimmat rykmentit pääkaupunkiin. Marraskuun 4. pnä kansalliskokous aloitti uudelleen istuntonsa. Sillä ei ollut muuta tehtävää kuin kerrata lyhyesti

ja suppeasti aikaisemmin läpikäymänsä kurssi ja todeta joutuneensa haudatuksi vasta sitten, kun oli kuollut.

Ensimmäinen asema, jonka se menetti taistelussa toimeenpanovallan kanssa, oli ministeristö. Sen oli pakko juhlallisesti tunnustaa tämä häviönsä ottaessaan täydestä Thorignyn pelkättään näennäisen ministeristön. Vakinainen komissio oli ottanut naurulla vastaan herra Giraud'n, kun tämä esitteli itsensä uuden ministeristön nimissä. Niin heikko ministeristö ajamassa sellaista lujaa toimenpidettä kuin yleisen äänioikeuden palauttaminen! Mutta kysymyshän olikin juuri siitä, ettei mitään tehtäisi parlamentin avulla, vaan kaikki *vastoin* parlamenttia.

Heti ensimmäisenä kokouspäivänään kansalliskokous sai Bonapartelta kirjelmän, jossa hän vaati yleisen äänioikeuden palauttamista ja vuoden 1850 toukokuun 31. päivän lain kumoamista. Hänen ministerinsä esittivät samana päivänä hyväksyttäväksi samansisältöisen asetuksen. Ministerien esityksen asian julistamisesta kiireelliseksi kansalliskokous hylkäsi heti ja itse lakiesityksen marraskuun 13. p:nä 355 äänellä 348 vastaan. Näin se vielä kerran repi rikki valtakirjansa, osoitti vielä kerran, että se oli muuttunut kansan vapaasti valitsemasta edustajistosta yhden luokan usurpatoriseksi parlamentiksi, tunnusti vielä kerran itse katkoneensa lihaket, jotka sitovat parlamentaarista päätät kansakunnan ruumiiseen.

Kun toimeenpanovalta vetosi kansalliskokouksesta kansaan ehdottamalla yleisen äänioikeuden palauttamista, niin lakiasäättävä valta vetosi kansan asemesta armeijaan ehdottamalla kvestorilakia. Tuon lain piti antaa kansalliskokoukselle oikeus kutsua välittömästi sotaväkeä käytettäväkseen, muodostaa parlamentin oma armeija. Nimittäessään siten armeijan erotuomariksi kansan ja itsensä, Bonaparten ja itsensä välisissä asioissa, tunnustaessaan armeijan ratkaisevaksi valtiomahdiksi, kansalliskokouksen täytyi toisaalta todeta luopuneensa hallitsemasta sitä jo kauan sitten. Keskustellessaan oikeudestaan kutsua sotaväkeä käytettäväkseen, sen sijaan että olisi kutsunut sitä heti, se osoitti itsekkin epäilevänsä omaa voimaansa. Hyljätessään kvestorilakiesityksen se tunnusti avoimesti voimattomuutensa. Lakiesitys meni nurin saatuaan 108 äänen vähemmistön, vuoripuolue oli siis ratkaissut asian. Se oli samanlaisessa asemassa kuin Buridanin aasi, tosin sen ratkaistavana ei ollut, kumpi kahdesta heinäpästä olisi viehättävämpi, vaan kumpi kahdesta selkäsaunasta olisi ankarampi. Toisaalta se pelkäsi Changarnier'ta, toisaalta Bonapartea. Täytyy myöntää, ettei se ollut lainkaan sankarin asemassa.

Marraskuun 18. p:nä ehdotettiin järjestyspuolueen aikaansaamaa kunnallisvaalilakia muutettavaksi siten, että kunnallisvaaleihin osallistuvalla valitsijalla vaadittaisiin vain yhden vuo-

den asumista samalla paikkakunnalla entisen kolmen vuoden asemesta. Muutosehdotus hylättiin yhden ainoan äänen enemmistöllä, ja tämäkin ääni osoittautui oitis erehdykseksi. Hajaanuttuaan toisilleen vihamielisiksi ryhmäkunniksi järjestyspuolue oli jo kauan sitten menettänyt itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Se osoitti nyt, ettei parlamenttissa enää ylipäänsä ollut olemassa mitään enemmistöä. Kansalliskokouksesta oli tullut *ratkaisukyvytön*. Mikään kiinnevoima ei ollut enää pitämässä koossa sen atomiosasia, se oli vetäissyt viime henkäyksensä, se oli kuollut.

Vihdoin muutamia päiviä ennen katastrofia parlamentin ulkopuolella olevat porvariston joukot joutuivat vielä kerran juhlallisesti todistamaan rikkoneensa välinsä parlamentissa istuvan porvariston kanssa. Thiers, joka parlamentaarisena sankarina aivan erikoisesti poti parlamentaarisen kretinismien parantumatonta tautia, punoi parlamentin kuoleman jälkeen uutta parlamentaarista juonta valtioneuvoston kanssa, vastuuvollisuuslakia, jonka tarkoituksena oli pitää presidenttiä perustuslain puitteissa. Niin kuin Bonaparte syyskuun 15. p:nä, Pariisin uuden kauppahallin perustamispäivänä, oli kuin uusi Masaniello lumonnut torimatamit, naispuoliset kalakauppiat — ja totta puhuen yksi kalakauppias vastasi reaalisen voiman kannalta 17 linnakreiviä — niin kuin hän kvestorilain esittämisen jälkeen oli saanut innostumaan Elyséepalatsissa kestitsemänsä luutnantit, niin hän nyt marraskuun 25. p:nä houkutteli puolelleen teollisuusporvariston, joka oli kokoontunut sirkukseen vastaanottamaan hänen kädestään Lontoon teollisuusnäyttelystä saadut palkintomitalit. Lainaan „Journal des Debats” lehdestä tyypillisen kohdan hänen puheestaan: „Näin odottamattomat menestykset antavat minulle oikeuden toistaa: miten suuri olisikaan Ranskan tasavalta, jos se saisi hoitaa todellisia etujaan ja uudistaa laitoksiaan sen sijaan, että sitä alinomaa häiritsevät toisaalta demagogit, toisaalta monarkistiset hallusinaatiot. (Voimakkaita, myrskyisiä, jatkuvia suosionosoituksia amfiteatterin joka puolelta.) Nuo monarkistiset hallusinaatiot ovat kaiken edistymisen ja kaikkien tärkeimpien teollisuusalojen esteenä. Edistymisen asemesta on vain taistelua. Näemme miesten, jotka ennen olivat kuninkaallisen arvovalan ja etuoikeuksien innokkaimpia tukipylväitä, nyt muuttuvan konventin puoluepukareiksi pelkästään siksi, että voisivat heikentää yleisen äänioikeuden luomaa arvovaltaa. (Voimakkaita, jatkuvia suosionosoituksia.) Näemme miesten, jotka eniten joutuivat kärsimään vallankumouksesta ja eniten valittivat sen johdosta, nyt provosoivan uutta vallankumousta, ja vain kansakunnan tahtoa kahlitakseen... Lupaan teille rauhaa tulevaisuudessa jne. jne. (Hyvä!

Hyvät Myrskyisiä hyvä-huutoja.)” — Näin paukuttaa teollisuusporvaristo käsiään hyväksyen orjamaisesti joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen, parlamentin tuhoamisen, oman herruutensa perikadon, Bonaparten diktatuurin. Marraskuun 25. pn suosionosoitusten jylkinään vastaa joulukuun 4. pnä tykkien jylinä ja eniten käsiään paukuttaneen herra Sallandrouzen taloon paukkuu silloin eniten pommeja.

Hajottaessaan pitkän parlamentin Cromwell meni yksinään sinne, veti esiin kellonsa, jottei parlamentti jatkaisi olemassaoloaan minuuttiakaan yli hänen määräämänsä ajan, ja ajoi ulos joka ainoan parlamentin jäsenen hilpein humoristisin pilkka-puhein. Napoleon, esikuvaansa pienempänä, meni sentään brumairekuun 18. pnä lakiasäättävän elimen istuntohuoneeseen ja luki tälle — tosin tukahtuneella äänellä — sen kuolemantuomion. Toinen Bonaparte, jolla muuten oli käsissään aivan toisenlainen toimeenpanovalta kuin Cromwellilla tai Napoleonilla, ei etsinyt itselleen esikuvaa maailmanhistorian vuosikirjoista, vaan Joulukuun 10. päivän yhdistyksen annaaleista, rikoslainkäytön annaaleista. Hän varastaa Ranskan Pankilta 25 miljoonaa frangia, ostaa kenraali Magnanin miljoonalla, sotilaat à 15 frangia ja ryyppy, hiipii kuin varas yöllä tapaamaan salaa rikostovereitaan, lähettää kätyrinsä murtautumaan parlamentin vaarallisimpien johtomiesten asuntoihin ja vangituttaa Cavaignacin, Lamoricièren, Le Flôn, Changarnier'n, Charrasin, Thiersin, Bazen jne. heidän omista vuoteistaan, miehityttää Pariisin tärkeimmät paikat ja parlamenttitalon sotaväellä, antaa varhain aamulla iskeä helppoheikin mainosjulistuksia joka muuriin tiedottamaan kansalliskokouksen ja valtioneuvoston hajottamisesta, yleisen äänioikeuden palauttamisesta ja Seinen departementin julistamisesta piiritystilaan. Ja pian tämän jälkeen hän julkaisuttaa „Moniteurissa” väärennetyn asiakirjan, jonka mukaan vaikutusvaltaiset parlamentaarikit ovat muka ryhmittyneet valtioneuvostona hänen ympärilleen.

Parlamentin rippeet, joihin kuuluu etupäässä legitimistejä ja orleanisteja, kokoontuttuaan Pariisin kymmenennen piirin kaupungintalolle päättävät toistuvien „Eläköön tasavalta!”-huutojen säestämänä erottaa Bonaparten, pitävät turhaan puheita rakennuksen edustalla tollistelevälle väkijoukolle, kunnes ne vihdoin raahataan afrikkalaisten tarkka-ampujien saattamana ensin d'Orsayn kasarmiin, sullotaan sitten vankivaunuihin ja kuljetetaan Mazasin, Hamin ja Vincennesin vankiloihin. Sellainen oli järjestyspuolueen, lakiasäättävän kansalliskokouksen ja helmikuun vallankumouksen loppu. Ennen lopullista johtopäätöstä esitämme lyhyenä kaavana tuon vallankumouksen historian:

I. *Ensimmäinen jakso.* Helmikuun 24. pstä toukokuun 4. päivään 1848. Helmikuun vaihe. Esinäytös. Yleinen veljeytymishuiputus.

II. *Toinen jakso.* Tasavallan perustamisen ja perustavan kansalliskokouksen kausi.

1. Toukokuun 4. pstä kesäkuun 25. päivään 1848. Kaikki luokat taistelussa proletariaattia vastaan. Proletariaatin tappio kesäkuun päivinä.

2. Kesäkuun 25. pstä joulukuun 10. päivään 1848. Aitojen porvarillis-tasavaltalaisten diktatuuri. Perustuslain laatiminen. Pariisin julistaminen piiritystilaan. Porvariston diktatuurin syrjäyttäminen Bonaparten tultua valituksi presidentiksi joulukuun 10. pnä.

3. Joulukuun 20. pstä 1848 toukokuun 28. päivään 1849. Perustavan kokouksen taistelu Bonapartea ja hänen kanssaan liittoutunutta järjestyspuoluetta vastaan. Perustavan kokouksen perikato. Tasavaltalaisen porvariston kukistuminen.

III. *Kolmas jakso.* Perustuslaillisen tasavallan ja lakiasäättävän kansalliskokouksen kausi.

1. Toukokuun 28. pstä kesäkuun 13. päivään 1849. Pikku-porvariston taistelu porvaristoa ja Bonapartea vastaan. Pikku-porvarillisen demokratian tappio.

2. Kesäkuun 13. pstä 1849 toukokuun 31. päivään 1850. Järjestyspuolueen parlamentaarinen diktatuuri. Järjestyspuolue täydellistää herruutensa poistamalla yleisen äänioikeuden, mutta kadottaa parlamentaarisen ministeristön.

3. Toukokuun 31. pstä 1850 joulukuun 2. päivään 1851. Taistelu parlamentaarisen porvariston ja Bonaparten välillä.

a) Toukokuun 31. pstä 1850 tammikuun 12. päivään 1851. Parlamentti kadottaa armeijan ylipäällikkyyden.

b) Tammikuun 12. pstä huhtikuun 11. päivään 1851. Parlamentti kärsii tappion yrittäessään saada jälleen hallinnollisen vallan. Järjestyspuolue kadottaa itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Sen liittoutuminen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen kanssa.

c) Huhtikuun 11. pstä lokakuun 9. päivään 1851. Tarkistus-, yhteensulattamis- ja prorogaatioyrytyksiä. Järjestyspuolue hajaantuu alkuperäisiin ainesosiinsa. Porvariparlamentin ja porvarilehdistön sekä toisaalta porvariston joukkojen välien rikkoutuminen vakiintuu.

d) Lokakuun 9. pstä joulukuun 2. päivään 1851. Parlamentin ja toimeenpanovallan välien julkinen rikkoutuminen. Parlamentti kuolee ja kaatuu oman luokkansa, armeijan ja kaikkien muiden luokkien hylkäämänä. Parlamentaarisen valtakomennon ja porvariston herruuden perikato. Bonaparten voitto. Imperiumin restauraatioparodia.

VII

Sosiaalinen tasavalta ilmaantui fraasina, ennustuksena helmi-kuun vallankumouksen kynnyksellä. Kesäkuun päivinä vuonna 1848 se hukutettiin *Pariisin proletariaatin* vereen, mutta se esiintyy aaveena näytelmän seuraavissakin osissa. *Demokraattinen tasavalta* julisti tulemisensa. Se häviää kesäkuun 13. pnä 1849 yhdessä pakojuoksevien *pikkuporvareittensa* kanssa, mutta vielä paetessaankin se heittää peräti kerskailevia mainoslehtisiä jälkeensä. *Parlamentaarinen tasavalta* ottaa nyt porvariston kanssa koko näyttämön haltuunsa, se rehentelee täydessä leveydessään, mutta joulukuun 2. päivä 1851 hautaa sen yhtyneitten kuningasmielisten huutaessa tuskaisesti: „Eläköön tasavalta!”

Ranskan porvaristo nousi takajaloilleen työtätekevän proletariaatin herruutta vastaan, nosti valtaan ryysyköyhälistön ja sen etunenässä olevan Joulukuun 10. pn yhdistyksen johtajan. Porvaristo oli pitänyt Ranskaa henkeäsalpaavan kauhun vallassa kuvailemalla punaisen anarkian tulevia hirmuja; Bonaparte antoi heille tämän tulevaisuuden korkojen kera, ammuttaessaan joulukuun 4. pnä viinanvillitsemällä järjestyksen armeijalla Boulevard Montmartren ja Boulevard des Italiensin huomattavia porvareita heidän omien ikkunainsa ääreen. Porvaristo jumaloi miekkaa, nyt miekka hallitsee sitä itseään. Se hävitti vallankumouksellisen lehdistön, nyt sen oma lehdistö on hävitetty. Se pani poliisin valvomaan kansankokouksia, nyt sen omat salongit ovat poliisin valvonnassa. Se hajotti demokraattisen kansalliskaartin, nyt sen oma kansalliskaarti on hajotettu. Se julisti piiritystilan, nyt se itse on piiritystilassa. Se asetti sotilaskomissiot valamiestuomioistuinten tilalle, nyt sen omien valamiestuomioistuinten tilalle on asetettu sotilaskomissiot. Se antoi kansanopetuksen pappien huostaan, nyt sen oma opetuslaitos on pappien huostassa. Se karkotti ihmisiä ilman oikeudenkäyntiä, nyt se itse karkotetaan ilman oikeudenkäyntiä. Valtiomahdin avulla se tukahdutti kaikki yhteiskunnalliset liikehtimisyritykset, valtiomahti tukahduttaa nyt sen omien yhteiskuntapiiriin kaikki liikehtimisyritykset. Oman rahakukkaronsa säilyttämisennoissa se nousi kapinaan omia poliitikkojaan ja kynänkäyttäjiään vastaan, nyt sen poliitikot ja kynänkäyttäjät on toimitettu pois tieltä, mutta siltä ryöstetään rahakukkarokin sitten, kun siltä itseltään on tukittu suu ja katkaistu kynä. Porvaristo huusi uupumatta vallankumoukselle kuin pyhä Arsenius kristityille: „Fuge, tace, quiesce! Pakene, vaikene, tyynny!” Bonaparte huutaa porvaristolle: „Fuge, tace, quiesce! Pakene, vaikene, tyynny!”

Ranskan porvaristo oli kauan sitten ratkaissut Napoleonin pulman: „Dans cinquante ans l'Europe sera républicaine ou

cosaque.”¹ Se oli ratkaissut pulman luomalla „republique cosaquen”². Mikään Circe ei ole ollut muuttamassa ilkeämielisellä taikatempulla porvarillisen tasavallan taideteosta epäsiikiöksi. Tuo tasavalta ei ole menettänyt muuta kuin näennäisen kunnioitettavuuden. Nykyinen Ranska sisältyi valmiina jo parlamentaariseen tasavaltaan. Tarvittiin vain yhtä pistimen pistoa, jotta kelmu puhkeaisi ja hirviö tulisi kaikkien näkyviin.

Miksei Pariisin proletariaatti noussut joulukuun 2. päivän jälkeen?

Porvaristo oli vasta määrätty kukistettavaksi, mutta määräystä ei vielä oltu pantu täytäntöön. Proletariaatin jokainen vakavampi kapina olisi heti saanut porvariston jälleen elostumaan, sopimaan armeijan kanssa ja tuottanut työläisille toisen kesäkuun tappion.

Joulukuun 4. pnä porvarit ja rihkamakauppiaat yllyttivät proletariaattia taisteluun. Samana päivänä illalla useat kansalliskaartin legioonat lupasivat saapua taistelukentälle aseistautuneina ja asepuhuisina. Porvarit ja rihkamakauppiaat näet olivat saaneet selville, että Bonaparte erällä joulukuun 2. päivänä antamallaan säädöksellä oli tehnyt lopun salaisesta äänestyksestä ja määrännyt heidät merkitsemään vain „jaa” tai „ei” nimensä kohdalle julkiseen äänestäjäluetteloon. Joulukuun 4. pn vastarinta säikäytti Bonapartea. Yön aikana hän laitatti Pariisiin kaikkiin kadunkulmiin julisteita, joissa tiedotettiin salaisen äänestyksen ennallistamisesta. Porvarit ja rihkamakauppiaat uskoivat nyt saavuttaneensa tarkoituksensa. Ja juuri porvarit ja rihkamakauppiaat pysyivätkin seuraavana aamuna näkymättömissä.

Bonaparte oli joulukuun 1. ja 2. päivän välisenä yönä äkki-yllättäen riistänyt Pariisin proletariaatilta sen johtajat, barrikadipäälliköt. Upseerittomana armeijana, jonka vuosien 1848 ja 1849 kesäkuun ja vuoden 1850 toukokuun muistot tekivät haluttomaksi taistelemaan vuoripuolueen lippujen alla, proletariaatti jätti etujoukkonsa, salaisten seurojen, pelastettavaksi Pariisin kapinoitsijakunnian, jonka porvaristo oli jättänyt sotaväen tallottavaksi niin vastaanpanemattomasti, että Bonaparte saattoi myöhemmin riisua kansalliskaartin aseista seuraavin pilkallisin perustein: hän pelkäsi anarkistien voivan väärinkäyttää kansalliskaartin aseita kansalliskaartia vastaan!

*C'est le triomphe complet et définitif du socialisme!*³ Näin luonnehti Guizot joulukuun 2. päivää. Mutta jos kohta

¹ Viidessäkymmenessä vuodessa tulee Euroopasta tasavaltalainen tai kasakkavaltainen. *Toim.*

² „republique cosaque” — kasakkatasavalta. *Toim.*

³ Tämä on sosialismin täydellinen ja lopullinen riemuvoitto! *Toim.*

parlamentaarisen tasavallan kukistumiseen sisältyi proletaarisen vallankumouksen riemuvoiton itu, niin sen lähimpänä kouriintuntuvana tuloksena oli kuitenkin *Bonaparten voitto parlamentaarisesta toimeenpanovallan voitto lainsäädäntövallasta, korulauseuttoman voiman voitto korulauseiden voimasta*. Parlamentissa kansakunta kohotti yleisen tahtonsa laiksi, so. hallitsevan luokan lain yleiseksi tahdokseen. Toimeenpanovallan edessä se luopuu kaikesta omasta tahdostaan ja alistuu toisen tahdon määräyksiin, arvovaltaan. Toimeenpanovalta lainsäädäntövallan vastakohtana ilmaisee kansakunnan heteronomiaa sen autonomian vastakohtana. Siis Ranska näyttää päässeen yhden luokan despotiasta vain joutuakseen yhden ainoan henkilön despotian alaiseksi ja vieläpä arvovaltaa omaamattoman yksilön arvovallan alaiseksi. Taistelu näyttää päättyneen kaikkien luokkien yhtä voimattomaan ja yhtä äänettömään polvistumiseen pyssynperän eteen.

Mutta vallankumous on perusteellinen. Se on vielä matkaimmassa kiirastulen lävitse. Se suorittaa tehtävänsä metodisesti. Vuoden 1851 joulukuun 2. päivään mennessä se oli suorittanut puolet valmistelutöistä, nyt se oli suorittamassa loppuja. Ensin se täydellisesti parlamentaarista valtaa, voidakseen sen sitten kukistaa. Nyt saavutettuaan tämän päämääränsä se täydellistää *toimeenpanovaltaa*, pelkistää sen puhtaimpaan muotoonsa, eristää sen, asettaa sen yksinomaiseksi vastakohtakseen, keskittääkseen kaikki hävitysvoimansa sitä vastaan. Ja kun se on suorittanut loppuun tämän alustavan työnsä toisen osan, silloin ponnahtaa Eurooppa istuimeltaan ja huutaa riemuiten: Hyvin kaivettu, vanha myyrä!

Tämä toimeenpanovalta suunnattomine virkavalta- ja sotilasorganisaatioineen, monimutkaisine ja keinoitekoisine valtiokoneistoineen, puolimiljoonaisine virkamiesjoukkoineen, jonka rinnalla on toiset puoli miljoonaa käsittävä armeija, tämä hirveä loiselimistö, joka kietoo Ranskan yhteiskuntaruumista kuin verkko ja tukkii kaikki sen huokokset, syntyi absoluuttisen monarkian päivinä feodalismien rappeutuessa, jouduttaen tätä rappeutumista. Maanomistajien ja kaupunkien herruusetuoikeudet muuttuivat yhtä moniksi valtiovallan attribuuteiksi, feodaaliset arvohenkilöt — palkkaa nauttiviksi virkamiehiksi ja keskiajan ristiriitaisen täysivaltaisuuksien kirjava näytekokoelma — yhden valtiovallan säännöstellyksi suunnitelmaksi, missä työ oli tehdasmaisesti jaettava ja keskitettyä. Ranskan ensimmäisen vallankumouksen, jonka tehtävänä oli murtaa kaikki paikalliset, alueelliset, kaupunkien ja provinssien erikoisvallat, jotta olisi voitu luoda kansakunnan kansallinen yhtenäisyys, täytyi kehittää edelleen sitä, minkä absoluuttinen monarkia oli pannut alulle; keskitystä, mutta samalla se laajensi hallitusvaltaa, sen attribuuttien ja apurien määrää. Napoleon teki täydelliseksi tämän valtiokoneis-

ton. Legitiimi monarkia ja heinäkuun monarkia eivät tuoneet lisää mitään muuta paitsi suuremman työnjaon, joka kasvoi sitä mukaa kuin työnjako porvarillisen yhteiskunnan sisäpuolella loi uusia intressiryhmiä, siis uusia valtion hallinnan kohteita. Jokainen *yhteinen (gemeinsame)* intressi erotettiin heti yhteiskunnasta ja asetettiin korkeampana, *yleisenä (allgemeines)* intressinä sitä vastaan, yhteiskunnan jäseniltä riistettiin omatoimisuus ja kaikki tehtiin hallituksen toiminnan kohteeksi alkaen jonkin kyläkunnan sillasta, koulutalosta ja kunnan omaisuudesta aina Ranskan rautateitä, kansallisuusomaisuutta ja valtion yliopistoa myöten. Parlamentaarinen tasavalta huomasi loppujen lopuksi olevansa pakotettu vallankumousta vastaan taistelleensa tehottomaan repressiivisten toimenpiteiden ohella hallitusvallan keinoja ja keskitystä. Kaikki mullistukset tekivät vain täydellisemmäksi tätä koneistoa, sen sijaan että olisivat sen murtaneet. Puolueet, jotka toinen toisensa jälkeen taistelivat vallasta, pitivät tämän suunnattoman valtiorakennelman haltuunsa saamista voittonsa pääsaaliina.

Mutta absoluuttisen monarkian, ensimmäisen vallankumouksen ja Napoleonin aikana byrokratia oli vain porvariston luokkaherruuden valmistelemiskeino. Restauration aikana, Louis-Philippen ja parlamentaarisen tasavallan aikana byrokratia oli hallitsevan luokan työkalu, niin kovin kuin se pyrkikin omavaltaisuuteen.

Vasta toisen Bonaparten aikana valtio näyttää päässeen täysin itsenäiseksi. Valtiokeinoisto on siinä määrin lujittanut asemansa kansalaisyhteisöön nähden, että sen huipulla saa olla vaikka Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, vierailta mailta vaeltanut onnenonkija, jonka on nostanut esiin humalainen sotamieslauma, minkä hän on ostanut viinarypyllä ja makkaralla ja mitä hänen on alinomaa uudelleen makkaralla houkuteltava. Tästä se masentava epätoivo, tavattoman nöyryytyksen ja alennuksen tunne, joka ahdistaa Ranskan rintaa ja tukahduttaa sen henkeä. Siitä tuntuu, kuin olisi se raiskattu.

Ja sittenkään valtiovalta ei leijaile ilmassa. Bonaparte edustaa luokkaa, ja vieläpä ranskalaisen yhteiskunnan lukuisinta luokkaa: *palstatilallisia*.

Niin kuin Bourbonit olivat suurmaanomistuksen dynastia ja Orleansit rahan dynastia, niin olivat Bonapartet talonpoikain, ts. Ranskan suurten kansanjoukkojen dynastia. Talonpoikain valittu ei ollut se Bonaparte, joka alistui porvariston parlamentin tahtoon, vaan se Bonaparte, joka hajotti porvariston parlamentin. Kolmen vuoden ajan oli kaupunkien onnistunut vääristellä joulukuun 10. päivän vaalin merkitystä ja puijata talonpoikia keisarivallan ennallistamisella. Vuoden 1848 joulukuun

10. pn vaalin teki realiteetiksi vasta vuoden 1851 joulukuun 2. pn valtiokaappaus.

Palstatilalliset muodostavat suunnattoman suuren joukon, jonka jäsenet elävät samanlaisissa olosuhteissa, joutumatta silti moninaisiin suhteisiin keskenään. Heidän tuotantotapansa eristää heidät toisistaan, sen sijaan että saattaisi heidät keskinäiseen kanssakäymiseen. Tätä eristäytyneisyyttä edistävät Ranskan huonot kulkuyhteydet ja talonpoikain köyhyys. Heidän tuotantolohkonsa, palstatila, ei salli viljelyksessä mitään työnjakoa, mitään tieteen soveltamista, siis mitään kehityksen moninaisuutta, mitään kykyjen erilaisuutta, mitään yhteiskunnallisten suhteiden runsautta. Kukin yksityinen talonpoikaisperhe on miltei täysin omavarainen, tuottaa välittömästi itse suurimman osan siitä, mitä se kuluttaa, ja saa siis elämänvälineensä olemalla vaihtosuhteissa enemmänkin luonnon kuin yhteiskunnan kanssa. Palstatila, talonpoika ja perhe, sen rinnalla toinen palstatila, toinen talonpoika ja toinen perhe. Joukko palstatiloja muodostaa kylän, joukko kyliä departementin. Siten Ranskan kansakunta muodostuu valtaosaltaan pelkästä samannimisten suureiden yhdistämisestä, melkein niin kuin säkillinen perunoita muodostaa perunasäkin. Mikäli miljoonat perheet elävät sellaisissa taloudellisissa oloissa, jotka erottavat heidän elintapansa, intressinsä ja sivistyksensä muiden luokkien elintavoista, intresseistä ja sivistyksestä, asettaen ne näiden vihamieliseksi vastakohtaksi, sikäli ne muodostavat luokan. Mikäli palstatilallisia yhdistävät vain paikalliset siteet, mikäli heidän intressiensä yhtäläisyys ei synnytä heidän kesken mitään yhteyttä, mitään kansallista liittoumaa, mitään poliittista organisaatiota, sikäli he eivät muodosta mitään luokkaa. Siksi he eivät kykene ajamaan luokkaintressejään omilla nimissään enempää parlamentin kuin konventinkaan kautta. He eivät voi itse edustaa itseään, heitä edustamassa pitää olla toisten. Heidän edustajansa pitää samalla esiintyä heidän herranaan, heidän yläpuolella olevana arvovaltana, rajoittamattomana hallitusvaltana, joka suojelee heitä toisilta luokilta ja lähettää heille ylhäältä sadetta ja auringonpaisetta. Palstatilallisten poliittisen vaikutusvallan ilmauksena on siis viime kädessä se, että toimeenpanovalta alistaa valtaansa yhteiskunnan.

Historialliset perinteet ovat herättäneet Ranskan talonpojissa sellaista mystillistä uskoa, että eräs Napoleon-niminen mies on tuova heille takaisin kaikki ihanuudet. Ja niinpä ilmaantuikin muuan, joka tekeytyi täksi mieheksi, koska kantoi Napoleonin nimeä Napoleonin lakikirjan mukaisesti, joka määrää: *La recherche de la paternité est interdite.*¹ Kahdenkymmenen

¹ Isyyden tutkiminen on kiellettyä. *Toim.*

kulkurielämän vuoden ja monien tavattomien seikkailujen jälkeen toteutuu ennustus, ja miehestä tulee ranskalaisten keisari. Veljenpojan fiksi idea toteutui, koska se löi yhteen Ranskan suurilukuisimman luokan fiksi idean kanssa.

Mutta nyt väitettäneen ehkä vastaan: että puolet Ranskasta käsittävät talonpoikaiskapinat, armeijan talonpoikaismetsästyks, talonpoikain joukkovangitsemiset ja -karkotukset?

Ludvig XIV ajoista lähtien Ranskassa ei ole nähty tuolla tavoin vainottavan talonpoikia „demagogisista salajuonista”.

Mutta ymmärtäkäähän toki. Bonaparten dynastia ei edusta vallankumouksellista, vaan vanhoillista talonpoikaa, se ei edusta talonpoikaa, joka pyrkii vapautumaan yhteiskunnallisista elinoloistaan, palstatilastaan, vaan sellaista talonpoikaa, joka tahtoo lujittaa niitä entisestään; se ei edusta maalaisväestöä, joka liittymällä yhteen kaupunkien kanssa tahtoo oman tarmonsensa voimalla kumota tämän vanhan järjestyksen, vaan maalaisväestöä, joka päinvastoin sulkeutuu typerästi tuohon vanhaan järjestelmään ja tahtoo pelastua palstatiloineen ja saada etutilan keisariuden haamun kautta. Se ei edusta talonpojan valistumista, vaan taikauskoisuutta, ei hänen arvostelukykyyään, vaan ennakkoluuloaan, ei hänen tulevaisuuttaan, vaan hänen menneisyyttään, ei hänen nykyisiä Sevenneitään, vaan hänen nykyistä Vendéetään.¹

Parlamentaarisen tasavallan kolmivuotinen ankara herruus oli vapauttanut osan Ranskan talonpojista Napoleon-harhakuvitelmista ja vallankumouksellistanut heitä — tosin vielä vain pinnallisesti; mutta joka kerta, kun he alkoivat liikehtiä, porvaristo löi heidät voimalla takaisin. Parlamentaarisen tasavallan aikana Ranskan talonpojan tietoisuudessa kävivät kamppailua uudet aatteet ja vanhat perinteet. Tämä prosessi tapahtui koulunopettajain ja pappien välisen herkeämättömän taistelun muodossa. Porvaristo löi opettajat. Talonpojat yrittivät ensimmäisen kerran ottaa itsenäisen asenteen hallituksen toimenpiteisiin nähden. Tämä ilmeni määrin ja prefektien jatkuvina yhteenottoina. Porvaristo pani määrin viralta. Viimein eri seutujen talonpojat nousivat parlamentaarisen tasavallan aikana vastustamaan

¹ *Sevenneillä* — Ranskan vuoristoseudulla — tapahtui 18. vuosisadan alussa huomattava protestanttisten talonpoikain (ns. kamisardien) kapina, jonka tunnuksina oli: „Alas verot!” ja „Uskontunnustuksen vapaus”. Kapi-nalliset valtasivat feodaalien linnoja. Piileskellen vuoristossa he kävivät sissiosastoina sotaa miltei kolme vuotta. *Vendée* — eräs Ranskan departementti, vastavallankumouksen keskus Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikoina 18. vuosisadan lopulla. Taistelussaan vallankumouksellista Ranskaa vastaan vastavallakumous käytti hyväkseen Vendéen takapajuista talonpoikaistoa, joka oli katolisen papiston voimakkaan vaikutusvallan alainen. *Toim.*

armeijaa, omaa luomustaan. Porvaristo rankaisi heitä piirityksillä ja teloituksilla. Ja nyt tämä sama porvaristo huutaa massojen, niiden alhaisomassojen typeryydestä, jotka ovat muka kavaltaneet sen Bonapartelle. Se itse on väkivallalla vahvistanut talonpoikaisluokan imperiumiuskoa, se pitää kiinni tilasta, joka muodostaa tätä talonpoikaisuskontoa synnyttävän maaperän. Tosin porvariston on pakko pelätä massojen typeryyttä, niin kauan kuin ne pysyvät vanhoillisina, ja massojen tietoisuutta heti, kun niistä tulee vallankumouksellisia.

Valtiokaappausta seuranneissa kapinoissa osa Ranskan talonpoikia esitti ase kädessä vastalauseensa vuoden 1848 joulukuun 10. pnä antamaansa luottamuslausetta vastaan. He olivat viisastuneet vuoden 1848 jälkeen saamastaan opetuksesta. Mutta he olivat lupautuneet historian manalan omaksi, ja historia piti kiinni heidän sanastaan, ja enemmistö oli yhä niin ennakkoluuloista, että juuri punaisimmista departementeissa talonpoikaisväestö yleisesti äänesti Bonapartea. Kansalliskokous oli heidän mielestään ehkäissyt Bonaparten eteenpäinmenoa. Hän oli nyt vain katkaissut kahleet, joihin kaupunki oli pannut maaseudun tahdon. Paikoitellen heidän mielessään oli jopa sellaisiakin kummallisia ajatuksia kuin Napoleonin asettaminen konventin rinnalle.

Sen jälkeen kun ensimmäinen vallankumous oli tehnyt puollittain maaorjan asemassa olleista talonpojista vapaita maanomistajia, Napoleon lujitti ja säännösteli ne olot, joissa he saattoivat häiritsemättä käyttää hyödykseen juuri samaansa Ranskan maata ja tyydyttää nuorta omistamishimoaan. Mutta Ranskan talonpojan nykyisen alaspäinmenon syynä on juuri hänen palstatilansa, maaomaisuuden pirstominen, tuo omistusmuoto, jonka Napoleon vakiinnutti Ranskassa. Juuri nämä aineelliset edellytykset tekivät Ranskan feodaalitalonpojasta palstatilallisen ja Napoleonista keisarin. Kaksi sukupolvea on riittänyt aiheuttamaan väistämättömän tuloksen: maanviljelyksen progressiivisen huonontumisen, maanviljelijän progressiivisen velkaantumisen. „Napoleonilainen” omistusmuoto, joka 19. vuosisadan alussa oli Ranskan maalaisväestön vapautumisen ja vaurastumisen ehtona, kehittyi tämän vuosisadan aikana sen orjuuden ja varattomuuden laiksi. Ja juuri tämä laki on ensimmäinen niistä „napoleonilaisista aatteista”, joita toisen Bonaparten on puolustettava. Jos kohta hän vielä yhdessä talonpoikain kanssa uskoo harhakuvitelmaan, että heidän perikatonsa syy ei ole sinänsä palstatilanomistuksessa, vaan sen ulkopuolella, toisarvoisten seikkain vaikutuksessa, niin hänen kokeensa särkyvät tuotantosuhteisiin kuin saippuakuplat.

Palstatilanomistuksen taloudellinen kehitys on pohjiaan myöten muuttanut talonpoikain suhtaantumista muihin yhteis-

kuntaluokkiin. Napoleonin aikana maaomaisuuden palstoittaminen maaseudulla täydensi vapaata kilpailua ja alkavaa suurteollisuutta kaupungeissa. Talonpoikaisluokka oli immanenttisenä vastalauseena vastikään kukistettua maa-aatelistoa vastaan. Juuret, jotka palstatilaomistus oli tunkenut Ranskan maahan, riistivät feodalismilta kaiken ravintoaineen. Palstatilan rajapaa-
lut muodostivat porvariston luonnollisen linnoituksen entisten yliherrojen jokaista äkkiyllätystä vastaan. Mutta 19. vuosisadan kuluessa tuli feodaaliherran tilalle kaupungin koronkiskuri, feodaalirasitusten tilalle hypoteekki, aatelisen maaomaisuuden tilalle porvarillinen pääoma. Talonpojan palstatila on enää vain veruke, joka sallii kapitalistin periä pellosto voittoa, korkoa ja vuokraa ja peltomiehen ansaita palkkansa siten, kuin hän itse parhaaksi näkee. Ranskan maaomaisuutta rasittava hypoteekki-velka panee Ranskan talonpoikaiston maksettavaksi koron, joka on yhtä suuri kuin koko Englannin valtionvelan vuotuinen korko. Palstatilanomistus on tässä pääoman orjuudessa, mihin sen kehitys väistämättömästi johtaa, muuttanut suuren osan Ranskan kansakunnasta luolaihmisiksi. Kuusitoista miljoonaa talonpoikaa (naiset ja lapset mukaanluettuina) asuu luolissa, joissa useimmiten on vain yksi, toisinaan kaksi ja vain parhaassa tapauksessa kolme ikkunantapaista. Ikkunat talossa merkitsevät samaa kuin viisi aistia ihmiselle. Porvarillisesta järjestyksestä, joka vuosisadan alussa asetti vastasyntyneiden palstatilojen vartijaksi valtion ja lannoitti niitä laakerilehvin, on tullut verenimijä, joka imee niiden sydänveren ja aivojen mehun ja heittää ne pääoman alkemistiseen kattilaan. Napoleonin lakikokoelma on enää vain ulosottojen ja pakkohuutokauppain lakikirja. Virallisesti tunnustetun neljän miljoonan (lapset jne. mukaanlukien) riisyläisen, kulkurin, rikoksentekijän ja prostituoidun lisäksi on Ranskassa vielä viisi miljoonaa ihmistä, jotka ovat perikadon partaalla ja asuvat joko varsinaisella maaseudulla tai muuttavat yhtenäen ryysyineen ja lapsineen joko maalta kaupunkiin tai kaupungista maaseudulle. Talonpojan intressit eivät siis enää ole sopusoinnussa porvariston intressien, pääoman kanssa kuten Napoleonin aikana, vaan sovittamattomassa ristiriidassa niiden kanssa. Talonpojat saavat siis itselleen luonnollisen liittolaisen ja johtajan *kaupunkiproletariaatista*, jonka tehtävänä on porvarillisen järjestyksen kumoaminen. Mutta *luja ja rajoittamaton hallitus* — ja tämä on toinen „napoleonilainen aate”, jonka toinen Napoleon on ottanut toteutettavakseen — on kutsuttu puolustamaan väkivalloin tätä „aineellista” järjestystä. Niinpä „ordre matériel”¹ sopiikin iskusanaksi Bonaparten kaikkiin kapinallisia talonpoikia vastaan tähdättyihin julistuksiin.

¹ „ordre matériel” — aineellinen järjestys. *Toim.*

Sen hypoteekkivelan ohella, jonka pääoma on asettanut palstatilan kannettavaksi, palstatilaa rasittaa vielä *vero*. Vero on virkamiehistön, armeijan, pappien ja hovin, sanalla sanoen toimeenpanovallan koko koneiston elämänlähde. Luja hallitus ja luja vero ovat yhtä ja samaa. Palstatilanomistus on luonnostaan sopiva pohja kaikkivoivalle ja lukuisalle virkavaltiaskunnalle. Se yhtäläistää suhteet ja henkilöt kaikkialla maassa. Se tekee siis myös mahdolliseksi vaikuttaa yhdestä ylimmästä keskuksesta käsin yhtäläisesti tämän yhtäläisen joukon joka kohtaan. Se hävittää kansanjoukkojen ja valtiovallan väliltä aristokraattiset välisuhteet. Se antaa siis joka suhteessa valtiovallalle ja sen välittömille elimille tilaisuuden sekaantua suoranaisesti asioihin. Se synnyttää vihdoin toimetonta liikaväestöä, joka ei löydä itselleen paikkaa enempää kaupungissa kuin maallakaan ja tavoittelee siksi valtionvirkoja eräänlaisina kunniallisina almuina sekä yllyttää perustamaan lisää valtionvirkoja. Pistimin avaamiensa uusien markkinoiden ja mannermaan ryöstämisen muodossa Napoleon palautti ottamansa pakkoveron korkojen kera. Napoleonin vero kannusti talonpoikaa harjoittamaan kotiteollisuutta, mutta nyt vero ryöstää hänen kotiteollisuudeltaan viimeisetkin apulähteet ja tekee hänet täysin kykenemättömäksi vastustamaan köyhtymistä. Ja suunnaton kaluunatakkinen ja hyvin syötetty virkavaltiaskunta on „napoleonilainen aate”, joka eniten miellyttää toista Napoleonia. Ja kuinka voisi olla toisin, kun hänen on pakko luoda todellisten yhteiskuntaluokkien rinnalle keinotekoinen kasti, jolle hänen valtakomentonsa säilyttäminen muodostuu jokapäiväistä leipää koskevaksi kysymykseksi? Siksi hänen ensimmäisiä finanssioperaatioitaan olivatkin virkamiesten palkkain korottaminen entiselleen ja uusien laiskanvirkojen perustaminen.

Toinen „napoleonilainen aate” oli *pappien* herruus hallitsemiskeinona. Mutta jos kohta vastasyntynyt palstatila, ollen sopusoinnussa yhteiskunnan kanssa, riippuvainen luonnonvoimista ja alistuen sitä ylhäältä käsin suojelevan arvovallan alaiseksi, oli luonnollisesti uskonnollinen, niin velkaantunut palstatila, jonka välit yhteiskuntaan ja arvovaltaan ovat katkenneet ja joka on pakotettu luopumaan rajoittuneisuudestaan, muuttuu luonnollisesti epäuskonnolliseksi. Taivas oli kerrassaan mainio lisä vastaadun kapean maakaistaleen kaupanpäällisiksi, varsinkin kun se antoi sään, mutta se muuttui loukkaukseksi heti, kun sitä tyrkytettiin palstatilan korvikkeeksi. Silloin pappi ei tunnu enää muulta kuin maallisen poliisin voidellulta vainukoiralta — mikä myös oli „napoleonilaisia aatteita”. Rooman retki suoritetaan seuraavan kerran itse Ranskassa, mutta päinvastaisessa mielessä kuin herra Montalembert sen käsitti.

„Napoleonilaisten aatteiden” huippukohta on vihdoin *armeijan* valta-asema. Armeija oli palstatilallisten point d'honneur¹, he itse muuttuneina sankareiksi, jotka puolustivat ulkoisilta vihollisilta omaa uutta omaisuuttaan, kohottivat kunniaan vastaamaansa omaa kansallisuuttaan, ryöstivät ja vallankumouksellistivat maailmaa. Sotilasasu oli heidän juhlapukunsa, sota heidän runoutensa, mielikuvituksen pidentämä ja pyöristämä palstatila yhtä kuin isänmaa, isänmaallisuus yhtä kuin omistamistunteen ihannemuoto. Mutta vihollisina, joilta Ranskan talonpojan nyt on puolustettava omaisuuttaan, eivät ole kasakat, vaan ulosottomiehet ja verokarhut. Palstatila ei ole enää niin sanotussa isänmaassa, vaan hypoteekkikirjassa. Eikä itse armeijakaan ole enää talonpoikaisuorion kukkanen, se on talonpoikaisuorion köyhälistön suokukka. Sen muodostavat suurimmalta osalta remplaçantit, miehen korvikkeet, samoin kuin toinen Bonaparte itsekin on vain remplaçant, Napoleonin korvike. Sen suorittamia sankaritekoja ovat nyt talonpoikien jahtaaminen, santarmpalvelus, ja mikäli Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan järjestelmän sisäiset ristiriidat pakottavat sen ylittämään Ranskan rajan, niin muutamien bandiittimaisten edesottamustensa jälkeen se saa korjata selkäsaunan laakerien asemesta.

Huomaamme siis: *kaikki „napoleonilaiset aatteet” ovat kehittymättömän, nuorekkaan pirteän palstatilan aatteita*, mutta aikansaeläneeseen palstatilaan nähden ne ovat mielettömyyttä. Ne ovat vain sen kuolinhoureita, fraaseiksi muuttuneita sanoja, haamuiksi muuttuneita haltioita. Mutta imperiumiparodia oli välttämätön Ranskan kansakunnan väestömassojen pelastamiseksi perinteiden ikeestä ja valtiovallan ja yhteiskunnan välisen vastakkaisuuden selvittämiseksi. Palstatilanomistuksen jatkuvan rappeutumisen ohella rapautuu siihen perustuva valtiorakennelmakin. Uudenaikaiselle yhteiskunnalle tarpeellinen valtiollinen sentralisaatio voi kohota vain feodalismien vastakohtaksi taotun militaristis-byrokraattisen hallituskoneiston raunioille².

Ranskan talonpoikain olosuhteet selittävät meille *joulukuun 20. ja 21. päivän yleisten vaalien* arvoituksen, vaalien, jotka

¹ *point d'honneur* — kunnia-asia. *Toim.*

² Vuoden 1852 painoksessa tämä kappale päättyy seuraaviin riveihin, jotka Marx on poistanut vuoden 1869 laitoksesta: „Valtiokoneiston murskaaminen ei vaaranna sentralisaatiota. Byrokraatia on vain muodoltaan alhaista ja raakaa sentralisaatiota, jota yhä vaikeuttaa sen vastakohta, feodalismi. Huomattuaan pettyneensä napoleonilaisen restauraation suhteen Ranskan talonpoika lakkaa uskomasta myös omaan palstatilaansa; koko tähän palstatilaan perustuva valtiorakennelma luhistuu, ja *proletaarinen vallankumous saa sen kuoron, jonka puuttuessa sen yksinlaulu on oleva kuolinvirttä kaikissa talonpoikaisissa maissa*”. *Toim.*

veivät toisen Bonaparten Siinain vuorelle — ei kuitenkaan lain-tauluja vastaanottamaan, vaan niitä antamaan.

Porvaristolla ei nyt ilmeisesti ollut muuta vaihtoehtoa kuin valita Bonaparte. Kun puritaanit valittivat Konstanzin kirkollis-kokouksessa paavien paheellista elämää ja mankuivat tapain-parannuksen välttämättömyydestä, kardinaali Pierre d'Ailly jylisi heille: „Vain paholainen omassa persoonassaan voi enää pelastaa katolisen kirkon, ja te vaaditte enkeliä.” Niin myös Ranskan porvaristo huusi valtiokaappauksen jälkeen: Vain Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja voi enää pelastaa porvarillisen yhteiskunnan! Vain varkaus voi enää pelastaa omaisuuden, väärä vala uskonnon, haureus perheen, epäjärjestys järjestyksen!

Toimeenpanovallan itsenäistyneenä voimana Bonaparte tuntee kutsumukseensa „porvarillisen järjestyksen” turvaamisen. Mutta tämän porvarillisen järjestyksen voimana on keskiluokka. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan edustajana ja antaa säädöksiä siinä hengessä. Ja kuitenkin hän on jotakin vain sen ansiosta, että on murtanut ja murtaa edelleenkin joka päivä tämän keskiluokan poliittista mahtia. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan poliittisen ja kirjallisen voiman vastustajana. Mutta suojelemalla tuon luokan aineellista mahtia hän luo uudelleen sen poliittista mahtia. Syy on siis säilytettävä, mutta seuraus on hävitettävä maan päältä kaikkialla, missä se suinkin esiintyy. Mutta tämä ei käy päinsä sekoittamatta syytä ja seurausta hieman toisiinsa, sillä ne kumpikin kadottavat vuorovaikutuksessa omat erikoiset tunnusmerkkinsä. Uusia säädöksiä, jotka hävittävät rajalinjaa. Bonaparte pitää samalla itseään myös porvaristoa vastustavana talonpoikain ja yleensä kansan edustajana, joka tahtoo onnellistaa alemmat kansanluokat porvarillisen yhteiskunnan puitteissa. Uusia säädöksiä, jotka etukäteen puijaavat „todellisilta sosialisteilta” heidän hallitusviisautensa. Mutta Bonaparte tietää ennen kaikkea olevansa Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, edustavansa ryysyköyhälistöä, johon kuuluvat hän itse, hänen lähin seurapiirinsä, hänen hallituksensa ja armeijansa ja jolle tärkeintä on ennen muuta yltäkylläinen elämä ja Kalifornian voittojen kiskominen valtionrahastosta. Ja hän todistaa itsensä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajaksi säädöksin, säädöksittä ja säädöksistä huolimatta.

Tämä miehen ristiriitainen tehtävä on selityksenä hänen hallituksensa ristiriitaisuuksille, tuolle sekavalle soutamiselle ja huopaamiselle, jolla hän pyrkii vuoroin voittamaan puolelleen vuoroin nöyryyttämään milloin tämän, milloin tuon luokan ja nostattaa siten yhtäläisesti ne kaikki itseään vastaan, ja tuolle käytännölliselle epävarmuudelle, joka muodostaa hullunkurisim-

man vastakohtaan käskeväälle, ehdottomalle hallitustoimityylille, missä hän nöyrästi jäljittelee setäänsä.

Kaupan ja teollisuuden, siis keskiluokan liiketoimien, pitää lujan hallituksen aikana kukoistaa kuin kasvihuoneessa. Rautatiekonsessioita annetaan lukematon määrä. Mutta Bonapartea kannattavan ryysyköyhälistön täytyy rikastua. Pörssissä keino-televat henkilöt, jotka jo etukäteen ovat selvillä rautatiekonsessioiden salaisuuksista. Mutta käykin ilmi, ettei ole mitään pääomaa rautateihin. Pankki velvoitetaan lainaamaan rautatieosakkeita vastaan. Mutta Bonapartenhan on sen ohessa henkilökohtaisestikin eksplooitava pankkia, joten sitä on siis mairiteltava. Pankki vapautetaan viikkotiedotusten julkaisemisvelvollisuudesta. Pankki tekee hallituksen kanssa sopimuksen leijonanosuudesta. Kansan tulee saada työtä. Järjestetään valtion rakennustyötä. Mutta valtion rakennustyöt lisäävät kansan verorasitusta. On siis alennettava veroja hyökkäämällä koroillaaneläjain kimppuun, konvertoimalla 5 prosentin korot $4\frac{1}{2}$ prosentin koroiksi. Mutta keskisäädyn täytyy taas saada juomarahaa. Nostetaan siis viinivero kaksinkertaiseksi kansalle, joka ostaa viiniä vähittäin, ja lasketaan puolella keskisäädyltä, joka juo sitä suuressa mitassa. Olevat työväenyhdistykset hajotetaan, mutta luvataan vallan ihmeellisiä yhdistyksiä tulevaisuudessa. Talonpoikia pitää auttaa. Perustetaan hypoteekkipankkeja, jotka jouduttavat talonpoikain velkaantumista ja omaisuuden keskittymistä. Mutta näitä pankkeja pitää käyttää pusertamaan rahaa Orleansin suvun takavarikoiduista maataloista. Yksikään kapitalisti ei kuitenkaan tahdo suostua tähän ehtoon, jota ei ole säädöksessä, ja niin hypoteekkipankki jääkin pelkäksi säädökseksi jne. jne.

Bonaparte tahtoi esiintyä kaikkien luokkien patriarkalisena hyväntekijänä. Mutta hän ei voi antaa millekään mitään ottamatta joltakin toiselta. Niin kuin Fronden aikana sanottiin Guisen herttuaa Ranskan sitovimmaksi mieheksi, koska hän oli muuttanut kaikki maatilansa puoluelaisilleen antamiksi velkasitoumuksiksi, niin myös Bonaparte tahtoi olla Ranskan sitovin mies ja muuttaa kaiken Ranskan työn ja omaisuuden omiksi persoonallisiksi velkasitoumuksikseen. Hän tahtoi varastaa koko Ranskan antaakseen sen lahjaksi Ranskalle tai oikeammin ostaakseen sitten Ranskan ranskalaisella rahalla, sillä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajana hänen täytyy ostaa se, minkä tulee hänelle kuulua. Ja kauppalaitoksiksi muuttuvat kaikki valtion laitokset, senaatti, valtioneuvosto, lakiasäättävä kokous, kunnialegioona, sotilasmitalit, pesutuvat, valtion rakennukset, rautatiet, kansalliskaartin *état-major*¹ lukuunottamatta rivisotilaita,

¹ *état-major* — esikunta. Toim.

Orleansin suvun takavarikoidut maatilat. Jokainen virka armeijassa ja hallituskoneistossa muuttuu kauppatavaraksi. Mutta tärkeintä tässä prosessissa, jossa Ranska otetaan, jotta se voitaisiin Ranskalle antaa, ovat voittoprosentit, jotka vaihdossa tulevat Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämiehen ja jäsenten osaksi. Kompa, jolla kreivitär L., herra de Mornyn rakastajat, luonnehti Orleansin suvun tilojen takavarikointia: „C'est le premier vol de l'aigle”,¹ soveltuu jokaiseen tämän *kotkan*, oikeamminkin *korpin* lentoon. Hän ja hänen kannattajansa kehottivat itseään joka päivä kuin italialainen kartusiaanimunkki saituria, kun tämä kerskaillen luetteli rikkauksiaan, joista hänelle riittäisi vielä moniksi vuosiksi elämiseen: „Tu fai conto sopra i beni, bisogna prima far il conto sopra gli anni.”² Jotteivät erehtyisi vuosissa, he laskevat minuuteissa. Hoviin, ministeriöihin, hallinnon ja armeijan johtoon tunkeutuu miesjoukko, josta on parasta sanoa: ei tietoa, kusta se tulee, hälisevä, huonomainen, ryöstönhaluinen boheemijoukko, joka kiskoo yllensä kaluunatakin yhtä naurettavan arvokkaasti kuin Soulouquen ylhäisön miehet. Tästä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ylhäisökerroksesta saa havainnollisen kuvan, kun muistaa, että sen siveysaarnaajana oli *Véron-Crevel*³ ja ajattelijana *Granier de Cassagnac*. Kun Cuzot ministeriaikanaan käytti eräessä nurkkalehdessä tätä Granier'ta aseena dynastista oppositiota vastaan, hänellä oli tapana kehua tätä sanoin: „C'est le roi des drôles”, „Tämä on narrien kuningas”. Olisi väärin verrata Louis Bonaparten hovia ja hänen joukkiotaan holhoojahallituksen tai Ludvig XV:n aikoihin. Sillä „Ranska on jo monesti saanut olla rakastajattarien hallittavana, mutta se ei ole vielä koskaan ollut miespuolisten prostituoitujen hallittavana”.⁴

Asemansa ristiriitaisten velvoitusten hätyyttämänä ja samalla silmänkääntäjänä, jonka täytyy alituisin yllätyksin pitää yleisön huomio kohdistettuna häneen, kuten Napoleonin vastikkeeseen, siis tehdä joka päivä valtiokaappaus pienoiskoossa, Bonaparte panee sikin sokin koko porvarillisen talouden, sormeilee kaikkea, mitä 1848 vallankumous piti koskemattomana, tekee toiset välinpitämättömiksi vallankumousta kohtaan, toiset vallankumoushaluisiksi, aiheuttaa sekasortoa juuri järjestyksen nimessä ja riistää samalla pyhimysloiston koko hallituskoneistolta, häpäisee

¹ Vol merkitsee sekä lento että varkaus. (*Marxin huomautus*); siis suomennehtuna: „Tämä on kotkan ensimmäinen lento (tai varkaus)”. *Toim.*

² „Lasket rikkauksiasi, sinun pitäisi ensin laskea vuotesi”. *Toim.*

³ Romaanissaan „La cousine Bette” Balzac kuvaa Crevelin, jonka hän piirsi esikuvanaan tohtori Véron, „Constitutionnel” lehden omistaja, Pariisiin pahimmaksi filisteriksi. (*Marxin huomautus.*)

⁴ Rouva Girardinin sanat. (*Marxin huomautus.*)

sen, tekee sen samalla sekä inhottavaksi että naurettavaksi. Trierin pyhän viitan¹ kultin hän nyt uusii Pariisissa Napoleonin keisarinviitan kulttina. Mutta jos keisarinviitta viimein putoaa Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava maahan Vendôme-pylvään huipulta.

*Kirjoittanut K. Marx vuoden 1851
joulukuun ja vuoden 1852 maaliskuun
välisenä aikana*

*Julkaistu aikakauslehdessä
„Die Revolution”, New York, 1852*

*Toinen, K. Marxin korjailema painos
ilmestyi erillisenä kirjasena
Hampurissa 1869*

*Kolmas, F. Engelsin esipuheella
varustettu painos ilmestyi
Hampurissa 1885*

*Julkaistaan toisen painoksen
tekstin mukaan*

Suomennos saksasta

¹ Eräs „pyhä” reliikki („pyhä hame”), jonka taantumuksellinen katolinen papisto asetti v. 1844 näytteille Trierin tuomiokirkossa. *Toim.*